

Jaana Mähönen

PERHEET PENKEILLÄ, KATSEET KENTILLÄ

Yleisurheiluyhteisön profiili kesän 2007 eliittikisoissa

Jyväskylän yliopisto
Liikuntatieteiden laitos
Liikuntasosiologian
Pro Gradu -tutkielma
Kevät 2008

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO

Liikuntatieteiden laitos/Liikunta- ja terveystieteiden tiedekunta

MÄHÖNEN, JAANA: Perheet penkeillä, katseet kentillä: Yleisurheiluyleisön profiili kesän 2007 eliittikisoissa.

Pro gradu -tutkielma, 79 s. ja 5 liites.

Liikuntasosiologia

2008

Tutkielmani aiheena on yleisurheiluyleisön profiili, eli kuka ja kenen kanssa, mistä ja miksi on saapunut seuraamaan yleisurheilua. Tutkimustulokseni perustan aineistoon, jonka keräsin kesällä 2007 yleisurheilun kaikissa viidessä eliittikisassa ympäri Suomea. Jokaisessa kisassa katsojia oli arviolta 3 000, Kuortaneella hiukan enemmän. Kyselyjä jaettiin 800 kappaletta kisaa kohden sisääntuloporteilla, käsiohjelman välissä tai suoraan katsomoon riippuen kisasta ja tilanteesta. Tavoitteena oli saada yhteensä 1000 palautusta, eli 200 kappaletta jokaisesta kisasta, mutta palautusmäärä jäi 852 kappaleeseen. Näin ollen vastausprosentiksi tuli 21 %. Syötin kyselyn tulokset SPSS-ohjelmaan, jonka avulla suoritin aineistoanalyysit. Suurin osa tuloksista on esitetty frekvensseinä, käyttäen apuna ristiintaulukointia sekä korrelaatioita. Verratessani saamiani tuloksia Tilastokeskuksen ja Rasilan & Salasuon (2002) jalkapallon yleisötutkimuksen tuloksiin käytin apuna myös ei-parametrinen Chi²-testiä.

Kyselyyn vastanneista 51 % oli naisia ja loput 49 % miehiä. Naisten keski-ikä oli 37-vuotta ja miesten 45-vuotta. Yli 15-vuotiaista vastanneista 24 % oli työllisiä ja 27 % prosenttia oli korkeakoulututkinnon suorittaneita. Suurin osa (52 %) kyselyyn vastanneista oli saapunut eliittikisakatsomoon yhden tai useamman perheenjäsenen kanssa. Kolmessa viidestä eliittikisasta suurin osa vastanneista oli saapunut kisamaakunnan alueelta ja muissa kahdessa, kisapaikkakunnalta. Eniten paikanpäälle katsojia houkutti tapahtuman urheilullisuus; 87 % vastanneista kertoi tullessaan urheilullisten syiden vuoksi. 52 % vastanneista piti myös tapahtuman viihteellisyyttä tärkeänä. Aiemmalla ja nykyisellä yleisurheilun harrastamisella ja lajin seuraamisella on tilastollisesti merkitsevä yhteys (p=0,01). Vastanneiden perusteella voisi sanoa, että yleisurheiluyleisössä on Kalevi Heinilän (2000) urheiluyleisöjaottelun mukaisia ryhmiä vaihtelevin painopistein: kohtalaisesti eksperttejä, perheitä enemmän kuin kaveriporukoita, jonkin verran satunnaiskatselijoita, hyvin vähän, jos laisinkaan faneja ja hulinoitsijoita.

Koska kentällä kilpailevat sekä naiset että miehet, se näkyy myös katsomoissa. Yleisurheilu katsomona tarjoaa turvallisen yleisötapahtuman perheellisille, sillä siellä ei kaljatuoppi tai nyrkki heilu ja kieli pysyy kurissa. Mikäli yleisurheilun harrastajamäärät lähtevät jyrkkään laskuun, on vaarana myös yleisön menetys. Eliittikisojenkin kohdalla on siis syytä miettiä tapahtuman urheilullisuuden ja viihteellisyyden painopisteitä, jotta katsojia saadaan houkuteltua paikalle ja heidät saadaan viihtymään sekä tulemaan seuraavana vuonna uudelleen. Tutkimuksen perusteella kisajärjestäjät voivat miettiä, mihin markkinointi kannattaa kohdistaa.

Asiasanat

yleisö, yleisötutkimus, penkkiurheilu, yleisurheilu

SISÄLTÖ

1	JOHDANTO	5
2	URHEILUN JUHLA.....	7
3	YLEISÖTUTKIMUS	10
4	”PENKKIURHEILU”	12
4.1	Passiivinen sohvaperuna vai aktiivinen virtuaaliurheilija?.....	14
4.2	Katsomon penkillä, yksin ja yhdessä	17
4.3	Urheiluyleisöjaottelu.....	18
4.4	Yleisö ja media	20
5	YLEISURHEILU	22
6	TUTKIMUSKYSYMYKSET JA HYPOTEEESIT	26
7	TUTKIMUSMENETELMÄT	28
7.1	Tutkimuskohde.....	28
7.2	Kyselylomake	30
7.3	Aineiston analysointi	32
7.4	Tulosten luotettavuus	33
8	KUKA JA KENEN KANSSA?	35
8.1	Sukupuoli ja ikä	35
8.2	Elämäntilanne: ammattiasema ja koulutus.....	40
8.3	Katsomoseura	46
9	MISTÄ JA MIKSI?.....	50
9.1	Mistä asti tultiin?.....	50
9.2	Miksi tultiin?	55
10	YLEISURHEILUN SEURAAMINEN.....	57
10.1	Lajitausta ja yleisurheilun seuraaminen	57
10.2	Eliittikisojen seuraaminen aiemmin ja tulevaisuudessa	59
11	URHEILUYLEISÖJAOTTELUN ISTUVUUS.....	61
12	TULOSTEN YHTEENVETO	64
13	POHDINTA	66
13.1	Tulosten pohdinta	66
13.2	Kyselyn kokoaminen ja toteutus	70

13.3	Jatkotutkimusehdotukset	74
	LÄHTEET	75
	LIITE 1 KYSELYLOMAKE	80
	LIITE 2 KATSOJIEN KOTIKUNNAT: KARTTAJAKO	84

1 JOHDANTO

Kuva kertoo enemmän kuin tuhat sanaa. Niin kertoo myös kisojen katsominen paikanpäällä enemmän kuin tulosten lukeminen lehdestä tai Urheiluruudun katsominen televisiosta. Sanasta yleisö tulee toisille mieleen teatteriyleisö, toisille urheiluyhteisö. Sanasta urheiluyhteisö tulee joillekin mieleen otteluyhteisö, minulle yleisurheiluyhteisö. Kuva 1 kertoo, että tässä tutkimuksessa on kysymys yleisurheiluyhteisöstä. Kysymyksessä voisi olla myös jalkapalloyleisö, mutta pituushyppypaikalla verryttävät henkilöt kertovat kyseessä olevan nimenomaan yleisurheilutapahtuman.

Kuva 1. Lahden yleisurheilun eliittikisojen pääkatsomo 25.7.2007.

Olen ollut vuosittain mukana järjestämässä yleisurheilun eliittikisoja (Savo Games) Lapinlahdella ja voin sanoa, että kisat järjestetään yhtälailla urheilijoille kuin yleisöllekin. Järjestäjien tavoitteena on saada kentälle tasokkaita urheilijoita ja kentän laidalle kiinnostuneita katsojia. Katsojilta saatavilla lipputuloilla

katetaan kisojen järjestämisestä koituvia kuluja, mutta vain murto-osalla. Siitä huolimatta katsojissa ja pääsylipputulossa on potentiaalinen tulonlähde. Lopujen lopuksi kisat kuitenkin viedään läpi television välityksellä kisoja seuraavien penkkiurheilijoiden ehdoilla, sillä lähettäjän pistooli ei pamahda tai lippumiehen lippu heilahda ennen kuin kamerat on käännetty oikeaan suuntaan, jotta kotisohville välittyisi kisojen parhaat palat.

Vähämäki (2000, 112) toteaa yleisöstä: ”Kukaan se ei ole ja mistään se ei ole kotoisin, mutta kaikkialla se on läsnä.” Tutkimukseni tarkoituksena on kuitenkin löytää vastauksia kysymyksiin: kuka ja kenen kanssa, mistä ja miksi tulee seuraamaan yleisurheilua paikan päälle? Vastaukset pohjautuvat kesällä 2007 yleisurheilun eliittikisoissa keräämäni yleisökyselyyn. Toivon tulosteni hyödyttävän sekä eliittikisajärjestäjiä kuten myös muita yleisurheilu- ja miksei yleensäkin urheilukisajärjestäjiä tapahtumansa suunnittelussa, toteutuksessa ja markkinoinnissa.

2 URHEILUN JUHLA

Urheilua on seurattu yhtä kauan kuin sitä on harrastettu. Yleisö on luonut jo olympialiikkeen alkuajoista lähtien ja koko nykyaikaisen urheilukulttuurin ajan urheilujuhlan tunnelman. Nykypäivän huippu-urheilu elää yleisöstä ja sen kiinnostuksesta: yleisö avaa median välityksellä huippu-urheilulle laajan julkisuuden. Julkisuus puolestaan on tehnyt urheilusta liike-elämälle houkuttelevan markkinointialueen, jonka seurauksena raha on tullut säätelemään sen kehitystä. Kansainvälinen Olympiakomiteakin (KOK) on huomannut julkisuuden ja suuren yleisön merkityksen taloudellisen menestyksensä rakentamisessa. (Heinilä 2000, 288.) Tämä antaa kisajärjestäjille kautta linjan aihetta pohtia oman kisansa markkinointikanavia, jotta he löytäisivät omat kohdeyleisönsä. Tehokas markkinointi edellyttää järjestäjältä tuotteensa tuntemista; on osattava aistia tapahtuman henki ja markkinoida tapahtumaa sen hengen mukaisesti. Nykyään tapahtumia ei järjestetä vain järjestämisen ilosta, vaan panos-tulosuhdetta harkiten (Vallo & Häyrinen 2008, 10).

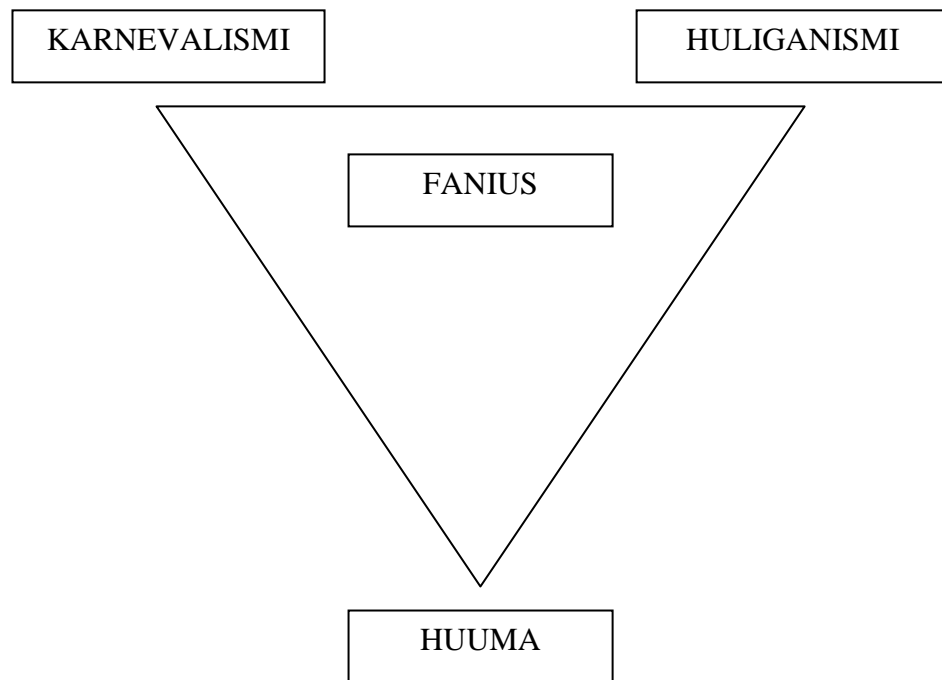
Eichbergin (2007, 19) liikkumiskulttuurin trialektiikka käsittää ulottuvuudet urheilu (sport), voimistelu (gymnastics) ja kansanomaiset pelit/leikit ja juhlallisuudet (popular games and festivities). Esimoderni kansanomainen leikki- ja kilpailukulttuuri olivat täynnä hullunkurisuuksia, täynnä tarkoituksellista naurtavuutta ja niinpä se nähtiinkin kansanomaisena karnevaalina. Mutta niin pian kuin moderni urheilu (sport) oli löytänyt muotonsa ”nopeammin, korkeammalle, voimakkaammin”, ei naurulle jäänyt juuri tilaa. Tänä päivänä nauru onkin Eichbergin mielestä ”maanalainen ominaisuus”, joka ei varsinaisesti kuulu urheiluun. Naurua kuitenkin esiintyy, mutta kuten Eichberg sanoo, se on monimielistä. Voittajan hymy palkintokorokkeella on eri asia kuin koululaisten temmellys ja nauru liikuntatunnilla tai urheiluselostajan ironia saati naurut lihaviinien ja kömpelöiden suorituksille. (Emt. 1987, 130-140 & 2007 19.) Kun katsoo tämän päivän urheiluyleisöjä, voi nähdä kaksi erilaista yleisöä: riehakkaan ja riemukkaan sekä totisen ja tarkkaavaisen.

Eichberg ja Heinonen ovat samoilla jalanjäljillä määritellesään karnevaalia. Eichberg (1987, 132) määrittelee: ”Karnevaali oli tavallaan ritualisoitu anti-järjestys, kapinointia hulluttelemalla, ajan kumoamista.” Heinonen (2004a, 243) sanoo puolestaan: ”Karnevaalin käsite vakiintui viime vuosituhannen lopulla jalkapallofaneja koskevaan akateemiseen keskusteluun huliganismin vastakohtaksi kuvaamaan riehakasta, mutta ehdottoman väkivallatonta jalkapallojuhlaa.” Heinonen korostaa muutenkin jalkapallon karnevalistisuutta, samoin Eichberg (1987, 130) listaten nyrkkeilyn toiseksi lajiksi, jossa ”on säilynyt karnevalismin jäänteitä”. Eichbergin (1987, 130) mukaan juuri jalkapallossa katsojat ovat mukana nauraen, mikä luo karnevalistisen tunnelman. Bahtin (1995, 9) muistuttaa, että karnevaalissa ei ole jakoa katsojiin ja esiintyjiin vaan sitä elävät kaikki. Aivan kuten karnevaali-sanasta monelle ensimmäisenä mieleen nouseva kuva brasilialaisista sambakarnevaaleista, joissa on toki esiintyviä tanssijoita, mutta kadunvarsilla oleva yleisö tanssii aivan yhtälailla. Jyrkästi sanottuna: karnevaalin tai ottelun aikaan ei ole muuta elämää kuin karnevaali tai ottelu (Heinonen 2004a, 343).

Nykypäivän urheilukarnevalismi pitää harmittavan usein sisällään alkoholin käyttöä; oluthanat avattiin urheiluyleisölle 1990-luvun puolivälissä (Heinonen & Godenhjelm 2000, 11). Alkoholi saattaa olla siivittämässä karnevalistista yleisöä rajan yli, jonka toisella puolella on huliganismi, karnevalismin vastakohta. Näkisin faniuden sijoittuvan näiden kahden välimaastoon siten, että osa faneista on jopa huligaaneja ja osa riemukkaita urheilun juhlijoita. Jokseenkin mikään näistä kolmesta - ei karnevalismi tai huliganismi, eikä niiden väliin sijoittuva fanius – tunnu istuvan yleisurheiluyleisöön. Yleisurheilu voidaan katsoa kuuluvaksi niin kutsuttuun perinteiseen lajiperheeseen, jonka aikakaudella kaiken huomion keskipisteenä oli itse urheilu, ei yleisön viihtyvyys, jolloin ei myöskään alkoholia katsomoissa tarjoiltu. Tuolloin ”humaltumisen” tarjoili urheilun juhla, huuma, muttei sekään mielestäni lietsonut tai ei ainakaan enää lietso suomalaista yleisurheiluyleisöä karnevaalin rajapyykille. Karnevalismin ja huliganismin ollessa toistensa vastakohtat, voisikin huuma olla kolmas, kolmionkärkiulottuvuus (kuvio 1). Tässä ulottuvuudessa katsojat seuraavat urheilua tarkkaavaisesti ja nauttivat näkemästään. Nähdessään huikaisevan urheilu-

suorituksen, kylmänväreet lävistävät heidän kehonsa, mitä ulkopuolinen seuraaja ei voi havaita.

Kuvio 1. Urheiluyhteisön ulottuvuudet.

3 YLEISÖTUTKIMUS

Heinonen (2004a, 234) kirjoittaa, että yleisön empiirinen tutkimus lähti alunalkujaan liikkeelle Yhdysvalloista 1930-luvulla, viestintäteollisuuden omasta tarpeesta. Taustalla oli viestien ja tuotteiden mahdollisimman tehokas markkinointi, jonka myötä yleisö astuu kuvaan (Emt., 234-235). Nykyään urheiluyleisötutkimus keskittyy pitkälti faniuteen ja huliganismiin, etenkin jalkapallossa. Perinteikäs tietyn lajin yleisöprofiilin tutkimus on jäänyt taka-alalle.

Urheiluyleisöjä on tutkittu Liikunnan yhteiskuntatieteiden laitoksella pro gradu-töiden merkissä jonkin verran. Ensimmäinen löytämäni tutkimus on Uolevi Mustikkamaan tutkimus pesäpalloyleisöistä vuodelta 1972. Seuraava tutkimus on Antti Mattilan Amerikkalainen jalkapallo penkkiurheiluviihteenä vuodelta 1991 ja seuraavalta vuodelta on peräisin Tiina Ojalan ja Seppo Viinikaisen Koripalloyleisön rakenne, motiivit ja moraali. Vuoteen 1995 sijoittuu Jouni Kopsen ja Soila Rainesalon jääkiekkoyleisötutkimus ja viimeisin on Rasilan ja Salasuon jalkapalloyleisötutkimus. Tältä pohjalta ajateltuna toimin eräänlaisena uranuurtajana tutkiessani yksilölajia seuraamaan tullutta yleisöä. Yleisurheilun seuraaminen on luonteeltaan hyvin erilaista kuin kahden joukkueen välisen mittelön. Siinä huomio on osattava kiinnittää oikeaan paikkaan oikeaan aikaan, sillä kentällä on yhtäaikaaisesti käynnissä useita eri lajeja. Tuloksia syntyy jatkuvasti, samoin voittajia, kun taas ottelua seuraa vain yksi tulos ja yksi voittaja.

Liikuntasosiologi Heinosen (2004a, 234) mukaan yleisötutkimuksen vähäisyyteen on vaikuttanut ensinnäkin se, että yleisö on yleensä nähty varsin passiivisena massana, minkä vuoksi sitä ei ole pidetty erityisen kiinnostavana tutkimuskohteena. Toisaalta urheilua seuraava yleisö ei ole Suomessa aiheuttanut jalkapallohuliganismin kaltaisia ongelmia (Emt., 234). Heinosen & Godenhjelm (2000, 8) mielestä suomalainen urheiluyleisötutkimus on jäänyt vähäiseksi myös siitä syystä, että urheilutapahtumat ovat keränneet suhteellisen pieniä yleisömääriä muutamaa yksittäistä massatapahtumaa lukuun ottamatta. Urhei-

luyleisöjä pitäisi kuitenkin tutkia enemmän, jotta saataisiin selville kuka ja miksi on tullut seuraamaan urheilua, ja jotta tapahtumamarkkinointia kyettäisiin kehittämään oikeaan suuntaan. Yleisö nähdään vastakohtana liikunnan ja urheilun omakohtaiselle harrastamiselle, minkä vuoksi sen tutkimista ei pidetä niin tärkeänä (Emt., 8-9). Urheilutapahtuman järjestäjä ei voi kuitenkaan ohittaa yleisöä katseellaan, sillä viihteen – johon kaikki yleisötapahtumat eittämättä lukeutuvat – tarjonta on suurta ja järjestäjän on mietittävä, miten erottua massasta ja saada ihmiset tulemaan juuri omaan tapahtumaansa. Urheilumatkailijoiden tuottamien taloudellisten hyötyjen lisäksi myös urheilua tutkivan kulttuuritutkimuksen osa-alueen vahvistuminen on vaikuttanut siihen, että urheiluyleisöt on tunnustettu tutkimuskohteeksi (Heinonen 2004a, 234–235).

Yleisöstä ja penkkiurheilusta on kehittynyt huippu-urheilun elinehto, mistä syystä monet lajijärjestöt ovat alkaneet rahoittaa tutkimuksia selvittääkseen yleisön odotuksia lajinsa tuotekehittelyn perustaksi. Lajitarjonnan lisääntyessä kilpailu katsojista ja markkinaosuuksista on noussut yhtä tärkeäksi harrastajamääristä kilpailun rinnalle. (Heinilä 2000, 289.) Nostan tutkimuksen edetessä esiin myös markkinallisen näkökulman.

”Nykypäivän kaupallistunut huippu-urheilu elää yleisön kiinnostuksesta ja median huippu-urheilulle antamasta julkisuudesta ja ilmaismainonnasta, joka samalla ruokkii yleisön kiinnostusta” (Heinilä 2000, 302). Heinilä (2000) kuvaakin huippu-urheilun, yleisön ja median suhdetta kumppanuudeksi ja symbioosiksi. Nämä kolme osapuolta ovat siinä mielessä riippuvaisia toisistaan, että mikäli niistä jokin alkaa ontua, se heijastuu välittömästi kahden muunkin toimivuuteen (Emt, 302).

4 ”PENKKIURHEILU”

Huippu-urheilun suosioon yleisövihteenä vaikuttavat urheiluharrastuksen laajenemisen ja nykypäivän median kiinnostuksen ohella monet yhteiskunnan muutoksiin ja itse urheiluun liittyvät tekijät. Urheilu lajeineen ja tarkoituksineen tarjoaa kansainvälisen ”kielen” ja kilpailun draama tuloksineen, voittajineen ja häviäjineen ”teatterinäytelmän”. Tämä mahdollistaa urheilun tapahtumien sisäistämisen ilman kielen ymmärtämistä toisin kuin oikeissa teatterinäytelmissä. (Heinilä 2000, 289.)

Umberto Eco (1985, 205) korottaa penkkiurheilun eksponentiaalisiin mittoihin: henkilökohtaisen urheilun toinen potenssi on katseltu urheilunäytös, kolmas potenssi on urheilulehdistö ja urheilulehtien perusteella käytävä loputon keskustelu on urheilu potenssiin n , johon ei enää välttämättä tarvittaisi urheilua itseään. Eco kirjoittaa (1985, 205):” Urheilulehdistöä käsittelevä diskurssi on diskurssia diskurssista, joka käsittelee muiden urheilun näkemistä diskurssina.” Tiihosen (1992, 117) mukaan urheilun eksponentiaalisuutta ei ole kuitenkaan kyetty selittämään. Hänen mielestään urheilussa on jotain samaa kuin erotiikassa, jonka salaisuutta ei myöskään kyetä täysin ratkaisemaan. Sään ohella urheilu on yksi ihmisten – ainakin miesten – yleisimmistä puheenaiheista. (Emt., 117.) Onko siis niin, että monia hyvin arkipäiväisiä asioita, joista riittää puhetta, ei pystytä kaiken kattavasti selittämään? Ne ovat koko ajan läsnä puheissamme, tietämättämme kuitenkin mitä ne pohjimmiltaan ovat tai tarkoittavat.

Niin arkipuheessa kuin liikuntatieteellisenä tutkimuskohteenakin penkkiurheilijat käsitteellistetään usein ”sohvaperunoiksi” (Heinonen 2004a, 233). Urheilun seuraamiselle sohvalta löytyy vaihtoehto katsomosta. Thrane (2001, 149) jakaa penkkiurheilun kahteen kategoriaan: passiiviseen ja aktiiviseen, joista passiivinen tapahtuu kotisohvalta ja aktiivinen paikanpäällä katsomossa. Katsomopenkkiurheilun suosion yleisimpiä syitä ovat tunnelmatekijät, katsomon

ihmissuhteet, parempi tilannenäkyvyys ja osallistumismahdollisuus (Heinilä 2000., 249). Yleisurheilussa tilannenäkyvyydestä voidaan olla eri mieltä, sillä useita lajeja on käynnissä samanaikaisesti, ja katsojalla on täysi työ pysyä kulloisenkin tapahtuman mukana. Tässä tehtävässä katsojaa auttavat kuuluttajat ja suoritusten rytmittäminen tehokkaalla lajipaikkojen välisellä kommunikaatiolla sekä hyvin laadittu aikataulu, joka ei salli tärkeimpien lajien yhtäaikaisuutta. Urheilukilpailulla ei kuitenkaan ole käsikirjoitusta kuten teattereissa ja elokuvissa, jotka alkavat ja päättyvät ennakolta lukkoon lyödyllä tavalla (Heinonen 2004b, 97). Juuri tämä tekeekin urheilusta omanlaisensa viihteen lajin, sellaisen, jota voidaan katsoa yhtälailla katsomon penkiltä, kotisohvalta tai baarin suurelta näytöltä. Olipa alla penkki, sohva tai jakkara, kyse on penkkiurheilusta.

Sponsor Strategi Finland (nyk. Sponsor Insight Finland) toteutti helmikuussa 2007 urheilun ja urheilusponsoroinnin kiinnostavuustutkimuksen. Tämä Sponsor Navigator 2007 -tutkimus (n=1500) toteutettiin internetkyselynä ja sen sanotaan edustavan Suomea pienoiskoossa. Taulukossa 1 on esitetty eri urheilulajien kiinnostavuus yleensä sekä jaoteltuna sukupuolen ja ikäluokan mukaan. Yleisurheilu sijoittuu tässä vertailussa neljänneksi jääkiekon, mäkihypyn ja formula 1 jälkeen. Kun tarkastellaan kiinnostusta sukupuolittain, havaitaan, että 44,2 % kyselyyn vastanneista naisista ja 54,6 % miehistä kertoo olevansa kiinnostunut yleisurheilusta. Hiihto kiinnostaa yhtälailla naisia ja miehiä, mutta esteettiset lajit, kuten taitoluistelu ja tanssiurheilu kiinnostavat selvästi enemmän naisia. Lähes kaikki lajit kiinnostavat enemmän vanhempaa ikäpolvea kuin nuoria. Poikkeuksia ovat jääkiekko, lumilautailu, nyrkkeily, salibandy ja extreme lajit. (Sponsor Navigator 2007.)

Taulukko 1. Kiinnostus urheilulajeihin (Mukailten: Sponsor Navigator 2007, n=1500).

Laji	Yht.	Nainen	Mies	15-29- vuotiaat	30-44- vuotiaat	45-59- vuotiaat	yli 60- vuotiaat
jääkiekko	58 %	48 %	67 %	63 %	62 %	51 %	57 %
mäkihyppy	56 %	54 %	58 %	40 %	50 %	67 %	67 %
formula 1	53 %	37 %	69 %	43 %	56 %	52 %	65 %
yleisurheilu	49 %	44 %	55 %	38 %	48 %	54 %	58 %
hiihto	42 %	41 %	42 %	22 %	35 %	51 %	64 %
alppihiihto	39 %	33 %	46 %	22 %	38 %	45 %	44 %
taitoluistelu	35 %	50 %	20 %	24 %	28 %	38 %	60 %
jalkapallo	34 %	19 %	47 %	33 %	38 %	32 %	36 %
ralli	32 %	17 %	47 %	31 %	31 %	32 %	34 %
yhdistetty	31 %	26 %	36 %	22 %	27 %	37 %	36 %
curling	26 %	26 %	26 %	24 %	25 %	26 %	31 %
tennis	23 %	15 %	32 %	21 %	22 %	24 %	30 %
tanssiurheilu	23 %	38 %	8 %	17 %	18 %	25 %	35 %
uinti	22 %	23 %	20 %	19 %	21 %	22 %	26 %
ampumahiihto	20 %	16 %	25 %	11 %	14 %	26 %	30 %
lumilautailu	18 %	19 %	16 %	22 %	17 %	16 %	16 %
nyrkkeily	15 %	6 %	24 %	21 %	18 %	12 %	9 %
pesäpallo	13 %	10 %	17 %	13 %	12 %	15 %	12 %
pikaluistelu	12 %	11 %	14 %	7 %	8 %	17 %	17 %
voimistelu	12 %	14 %	10 %	10 %	11 %	12 %	20 %
salibandy	11 %	7 %	15 %	7 %	9 %	12 %	16 %
golf	11 %	7 %	15 %	15 %	15 %	8 %	4 %
lentopallo	10 %	7 %	14 %	7 %	9 %	13 %	10 %
road racing	10 %	3 %	18 %	10 %	11 %	12 %	5 %
extreme lajit	10 %	8 %	12 %	19 %	13 %	6 %	2 %

4.1 Passiivinen sohvaperuna vai aktiivinen virtuaaliturheilija?

Guttman (1986, 145) määrittelee penkkiurheilijan stereotyyppiä ylipainoisen miehen, joka on television ääressä olutpullo kädessä ja odottaa jotain jännittävää tapahtuvan. Tämä on varmasti se mielikuva, joka monelle tulee ensimmäisenä mieleen. Tosiasiassa urheilukanavia katsovat yhtäläillä niin naiset kuin miehet, pohjois- kuin eteläsuomalaiset, nuoret kuin vanhat (Liikkanen 2005,

89-90). Oma kokemukseni on myös tällainen: koko perhe keittiönpöydän ääressä – osa istualtaan, osa seisaaltaan - jännittämässä Jukka Keskisalon viimeistä kierrosta 3000 metrin estejuoksussa Göteborgin EM-kisoissa vuonna 2006.

Liikkasen (2005, 67) mukaan mediayleisöys on nyky-yhteiskunnan tärkein yleisönä olemisen muoto, sillä mediat ympäröivät meitä jatkuvasti, eikä arkea voi kuvitella ilman niiden läsnäoloa. Esimerkiksi televisiossa on tarjolla täysin urheilulle omistautuneita kanavia, joista tosin enää Urheilukanava on ilmainen. Urheiluhulluimmat voivat laajentaa tarjontaa maksullisilla kanavapaketeilla, joiden myötä urheilukanavien määrä voi olla jopa 13 (helmikuu 2008).

Digitaalisen kulttuurin Pro Gradu -tutkielmassaan Turtiainen (2005) lanseeraa aivan uudenlaisen käsitteen penkkiurheilijalle: virtuaaliurheilija. Turtiaisen mukaan penkkiurheilija ei ole enää penkkiurheilija, kun hän saa kammettua itsensä ylös sohvalta seuratakseen urheilua muista viestimistä. Penkkiurheilijan ja virtuaaliurheilijan ero on ”nykypäivän osallistuvan mediakulttuurin mukanaan tuoma toiminnallisuus, joka ei penkkiurheilijan imagoon istu”. (Emt, 4.) Virtuaaliurheilijoita eivät kuitenkaan ole kaikki sohvalla viihtyvät, vaan sellaiset, jotka ovat aktiivisia kuluttajia, jotka käyttävät digitaaliteknologiaa täydentämään perinteisempien viestimien urheilutarjontaa (Emt, 19).

Tänä päivänä on mahdollista seurata yhtä aikaa kisaa tai ottelua televisiosta ja toista radiosta, tarkistaa edellisen päivän tulokset lehdestä, teksti-tv:ltä tai internetistä, samoin seurata saman päivän tuloksia reaaliaikaisesti sekä etsiä tulosvinkkejä vedonlyöntiin kahdesta jälkimmäisestä. Kieltämättä tällainen kuulostaa virtuaaliurheilulta! Passiivinen penkkiurheilu näyttää tässä valossa vanhahkole ilmaisulle ja Turtiainen (2005) taisteleekin sitä vastaan läpi tutkielmansa. Myös Heinonen (mm. 2004a, 233 & 2004b, 97) kyseenalaistaa passiivisen penkkiurheilijan käsitteen, vaikkakin hän käyttää sitä samalla melko laajasti. Heinosen mukaan penkkiurheilu on toki passiivista verrattuna liikuntaan, mutta miksi urheilunseuraamista pidetään passiivisena, kun taas esimerkiksi kaunokirjallisuuden lukemista sohvalla ei. Urheiluyleisöhän käyttäytyy aktiivisemmin, kuin teatteri- tai konserttiyleisö, sillä se harvoin vain tyytyy havain-

noimaan kentän tapahtumia! Penkkiurheilijat pyrkivät osallistumaan itse näytelmään taputtaen, huokailen, buuaten, huudellen ja laulaen.

Kulttuurin harrastamista pidetään sosiologisessa tutkimuksessa pikemmin aktiivisena kuin passiivisena ja onkin kulttuuritutkimuksen ansiota, että yleisö on alettu nähdä aktiivisena ja sen vuoksi siitä tulisi käyttää Heinosen (2004a, 234 & 2004b, 97-98) mukaan enemmän nimitystä fani. Fanin käsite on suomen kielessä neutraali ja sitä käytetään sekä harrastajien että katsojien synonyyminä (Emt. 2004a, 234 & 2004b, 97-98.) Mielestäni fani-käsitettä ei voida rinnastaa kaikkiin yleisötyyppeihin, saati kaikkiin katsojiin. Olen kuitenkin sitä mieltä, että urheilun seuraaminen on osa kulttuuria siinä missä kaunokirjallisuuden lukeminen ja konserteissa käyminenkin. Ei tosin korkeakulttuuria, mutta populaarikulttuuria ainakin. Heinonen puhuu Jalkapallon lumo -kirjassaan sekä populaari- että alakulttuuritutkimuksesta. Hänen mukaansa alakulttuurit ovat usein rituaalisia ja uusia merkityksiä luovia (Emt. 2005, 244). On helppoa ajatella millaisia rituaaleja ja merkityksiä fanit muodostavat palvonnakohteelleen, mutta vaikeampaa esimerkiksi huumaantuneelle yleisurheiluyleisölle.

Bourdieu (1985, 160) mukaan urheilu on muuttunut television välityksellä kansan näytelmäksi, joka leviää paljon laajemmalle kuin nykyisten tai entisten harrastajien keskuuteen. Se on suunnattu yleisölle, jolla on aivan riittämättömät erityistiedot lajin hienouksien seuraamiseksi. Massayleisö on altis erilaisille ”sensaatioille”, joita ovat esimerkiksi huliganismi, doping, sopupelit jne. (Emt.). Tiettyä lajia voidaan seurata vain sen vuoksi, että se on muodissa, ei sen vuoksi, että se todella kiinnostaa. Yleisurheilu ei ole Suomessa muotilaji, mutta siitä huolimatta kotoa käsin urheilua seuraavien keskuudessa yleisurheilu on kolmanneksi suosituin laji. Yleisurheilun edellä jääkiekon lisäksi on vain mäkihyppy, joka on koko listan kärjessä. (Taloustutkimus 2004.) Yleisurheilu kuuluu perinteiseen lajiperheeseen. Yleisurheilua on seurattu kauemmin kuin montaa muuta lajia ja ikääntyvä suomalaisväestö seuraa sitä edelleen. Nuorten mielenkiinnon kohteet eivät vielä syrjäytä perinteisiä lajeja tilastoissa kovin helposti, mutta miten käynee, kun suuret ikäluokat siirtyvät historiaan.

4.2 Katsomon penkillä, yksin ja yhdessä

Yleisön enemmistö on yleensä paikkakuntalaisia, joiden sympatiat ovat luonnollisesti oman paikkakunnan urheilijoiden ja joukkueiden puolella. Kotiyleisön kannustus parantaa urheilusuoritusta, mutta myös oman paikkakunnan urheilijan tai joukkueen hyvä suoritus vaikuttaa yleisöön vahvistaen sen yhteenkuuluvuutta. Kansainvälinen menestys puolestaan kohottaa kansallistunnetta.

Yleisön rakenteeseen kuuluu paljon muitakin tekijöitä, kuin kotipaikkakunta tai -maa. Taulukosta 2 selviää, että miehet ovat innokkaampia seuraamaan urheilua paikanpäällä kuin naiset. Huomattavaa myös on, että korkeammassa sosiaalisessa asemassa olevat henkilöt seuraavat urheilua alemmassa asemassa olevia henkilöitä enemmän. Myös opiskelijat käyvät seuraamassa kisoja paikan päällä yllättävän runsain joukoin. (Taulukko 2 ja Liikkanen 2005, 94-96.)

Taulukko 2. Lajeja paikanpäällä vähintään kerran vuodessa seuraavien osuudet aikuisväestön keskuudessa vuosina 1994, 1997–98 ja 2001–02 (%) (Mukailten: Suuri kansallinen liikuntatutkimus 2001-2002 2002, 18).

Elämäntilanne	1994	1997–98	2001–02
Kaikki	56 %	58 %	56 %
Miehet	65 %	67 %	64 %
Naiset	46 %	50 %	47 %
Työntekijä	58 %	58 %	54 %
Alempi toimihenkilö	56 %	60 %	60 %
Ylempi toimihenkilö	61 %	64 %	62 %
Johtava asema	67 %	69 %	71 %
Yrittäjä	59 %	59 %	55 %
Viljelijä	48 %	52 %	50 %
Opiskelija	69 %	69 %	61 %
Eläkeläinen	36 %	43 %	37 %
Kotiäiti/-isä	37 %	50 %	37 %
Työtön	53 %	57 %	46 %

Suuren kansallisen liikuntatutkimuksen 2001-2002 (2002) mukaan vuosina 2001-2002 vähintään kerran vuodessa seurattiin eniten jääkiekkoa, toiseksi eniten jalkapalloa, kolmanneksi eniten hiihtoa ja neljänneksi eniten yleisurheilua (19–65-vuotiaat). Myös Liikkasen (2005, 65–100) mukaan suosituimmat paikanpäällä seurattavat lajit ovat miehisiä: jääkiekko ja jalkapallo. Koski (1998) pohdiskelee Liikunta & Tiede -lehden artikkelissaan onko hiihto hiipumassa ja yleisurheilu uupumassa. Suuren kansallisen liikuntatutkimuksen 2001-2002 (2002, 21) mukaan sekä yleisurheilu että hiihto ovat kuitenkin lisänneet suosioaan, samoin jääkiekko ja jalkapallo. Toisaalta Liikkasen (2005, 77) vapaa-ajan käyttöä kuvaavassa tutkimuksessa todetaan, että yleisurheilu, talviurheilu, pesä-, kori- ja lentopallo, ovat menettäneet suosiotaan, toisin kuin jääkiekko ja jalkapallo. Tilastot ovat siis ristiriitaisia perinteisten lajien, etenkin yleisurheilun ja hiihdon, kohdalla. Trendikkäämpien jälkimodernien lajien osalta tiedot ovat yhtäpitäviä.

4.3 Urheiluyleisöjaottelu

Heinilä (2000, 294-298) on jaotellut urheiluyleisön viiteen eri kategoriaan: ekspertteihin, faneihin, satunnaiskatselijoihin, hulinoitsijoihin ja yleisön valtaosaan, joka tarkoittaa keskivertokatselijoita sekä perhe- ja kaveriryhmiä. Otin kyseiset ryhmät huomioon laatiessani kyselylomaketta ja käytänkin Heinilän urheiluyleisöjaottelua aineistoni tulkintateorian. Mahdollista on, ettei kaikkia ryhmiä esiinny, mutta toisaalta esiin voi nousta joku aivan uusi ryhmä. Heinosen ja Godenhjelmin (2001b, 97) mukaan yhtä ja yhtenäistä, kaikkiruokaista, urheiluyleisöä ei ole olemassa vaan pikemminkin eri urheilulajien yleisöjä.

Fanit. Fanit ovat joukkueurheilussa näkyvämmässä roolissa kuin yksilöurheilussa. He kannustavat suosikkijoukkuettaan niin koti- kuin vierasotteluissakin (Heinilä 2000, 295). Heidän osallistumisaktiivisuutensa, urheilutietämyksensä ja katsomoviihtymisensä ovat muuta yleisöä edellä (Koski & Latonen 1999, 48–50).

Ekspertit. Ekspertit edustavat urheiluyhteisön asiantuntemusta ja urheilullista sitoutuneisuutta oman aktiivisen urheilu-uransa ansiosta. Penkkiurheilun avulla heidän on mahdollista jatkaa myötälämisen avulla jo loppunutta urheilu-uraansa ja kokea katsomosta käsin kilpailun jännitystä sekä voittamisen ja häviämisen voimakkaita elämyksiä. (Heinilä 2000, 296.) Eksperttien urheilukiinnostus ilmenee penkkiurheilun lisäksi myös harrastuksena, seurajäsenyytenä ja seuratoimintaan osallistumisena. He löytävät muita enemmän merkityssisältöä urheilunäyttämön tapahtumista ja omaavat siten tärkeän roolin yleisön häiriökönnin ennaltaehkäisyssä ja urheilullisen järjestyksen säilymisessä katsomossa. Toisaalta eksperttien äänekäs puuttuminen esimerkiksi tuomarivirheisiin voi provosoida muuta yleisöä häiriökäyttäytymiseen. Ekspertit ovat faneja enemmän hajallaan ja pienissä ryhmissä. (Emt., 296.)

Satunnaiskatselijat. Urheilutapahtumien markkinoinnin tehostuessa satunnaiskatselijoiden määrä on kasvanut. Liike-elämä on ruvennut käyttämään hyväkseen urheilun tarjoamia viihde- ja markkinointipalveluja ja varaa siten yhä enemmän omaan käyttöönsä katsomopaikkoja (VIP-katsomot), jolloin yleisön joukossa kasvaa urheilukiinnostukseltaan pinnallisten katsojien osuus. (Emt., 296.)

Hulinoitsijat. Hulinoitsijat pyrkivät käyttämään urheilutapahtumia hyväkseen osoittaakseen protestimieltänsä ja aiheuttaakseen häiriöitä. Tällaisia urheilun käyttäjäryhmiä ovat mm. terroristit ja protestiliikkeiden edustajat, joille on tunnusomaista heikko sitoutuminen urheiluun ja sen pelisääntöjen mukaiseen järjestykseen. (Emt., 297-298.)

Yleisön valtaosa. Heinilän (2000, 298) mukaan ”valtaosa yleisöstä hakee urheilukatsomosta viihdettä, arjesta irtautumista, hauskaa yhdessäoloa perheen ja kavereiden kanssa, kilpailun jännitystä ja huippusuoritusten antamia elämyksiä”. Tähän keskivertoyleisöön kuuluvat mm. kaveriporukat, jotka seuraavat urheilua ajankulukseen. Tästä ryhmästä on kuitenkin erotettava perheet, useimmiten isät poikineen. Näin syntyy vielä kaksi uutta yleisön intressiryhmää: *keskivertoyleisö ja perheryhmät.* (Emt., 298.)

4.4 Yleisö ja media

Median kiinnostus kustakin lajista riippuu sen yleisön houkuttelevuudesta, mutta toisaalta yleisöä kertyy paremmin paikalle, jos laji näkyy mediassa. Yleisön määrä puolestaan heijastuu kisatunnelmaan ja kannustamisen kautta urheilijoiden suorituksiin. Mitä parempia tuloksia jossakin lajissa syntyy ja mitä paremmin ne näkyvät mediassa, sitä enemmän kyseistä lajia arvostetaan. (Heinilä 2000, 300.) Eron voi huomata vaikkapa hiihdon ja ampumahiihdon välillä. Vaikka ampumahiihto on Keski-Euroopassa kutakuinkin yhtä suosittua hiihdon kanssa, eivät siinä saavutetut mitalit ole suomalaisten mielestä samanarvoisia hiihdosta saatujen mitalien kanssa. Ainakin näin oletan. Tähän lienee syynä lajin alhaisempi arvostus meillä johtuen mm. eroista medianäkyvyydessä.

Tiihonen (1992, 119) tuotteistaa urheilun: se joukkue, jonka tuote on yksinkertaisesti parempi, vetää enemmän yleisöä katsomoon. Lisäisin vielä, että paremman ja kiinnostavamman joukkueen pelaajista on helpompi valita idolit, joiden näkeminen edelleen lisää pelien seuraamista. Median pyrkimyksiksi voisi katsoa myyvän tuotteen löytämisen ja sen markkinoinnin, jonka kautta itse joukkuekin saa näkyvyyttä ja lisää katsojia ja lisää motivaatiota harjoitella ja lisää puhtia pelata. Yleisurheilussa tuotteistaminen on monimutkaisempaa, vaikkakin yhtäläillä siinä hankitaan urheilijoita, jotka vetäisivät katsojia puoleensa. Urheilijat tosin hankitaan vain yhteen tiettyyn kisaan huipputulosten toivossa, toisin kuin joukkueurheilussa joukkueen kokoonpanoon yhdeksi tai useammaksi kaudeksi. Samasta syystä yleisurheilua ei välttämättä lähdetä katsomaan tietyn seuran kannattajana, vaan ennemminkin yksilön tai hyvien tulosten vuoksi.

Pikkukisat menettävät journalismin mullistamassa maailmassa koko ajan merkitystään (Emt., 120), kun radiot, televisiot, teksti-tv ja internet tuovat tulokset ja ennätykset hetkessä kaikkien ulottuville. Kukapa esimerkiksi tahtoisi mennä palelluttamaan varpaansa talvipakkasella ladunvarteen, kun kotisohvalta voi seurata yhdeltä kanavalta maailman cupin hiihtoja, toiselta mäkihyppyä ja kolmannelta jääkiekkoa. Mikäli on oikein penkkiurheiluhullu, voi hankkia maksullisia kanavia, jolloin urheilulähetysten määrä lisääntyy entisestään.

Kisojen toteutumiseen tarvitaan tietenkin urheilijoita. Ja jotta kisat olisivat puitteiden puolesta mahdolliset, tarvitaan toimitsijoita mittaamaan ja ottamaan aikaa. Lisäksi tarvitaan katsojia, jotka tuovat rahaa, jotta kisojen järjestämiseen menevät kulut saataisiin peitottua, edes jotakuinkin. Jotta katsojia saataisiin paikalle, tarvitaan mediaa mainostamaan kisata. Heinilän (2000, 300) mukaan huippu-urheilun kaupallistumisen myötä yleisön kysyntä säätelee entistä enemmän myös urheilunäyttämön tapahtumia; markkinalakien mukaan yleisölle on pyrittävä tarjoamaan sitä, mitä se haluaa. Tällaiselle tuotekehittelylle urheilulajin luonne asettaa omat rajaehtonsa, mutta toisaalta yleisön maku ohjaa myös lajin kehitystä (Emt.).

5 YLEISURHEILU

Yleisurheilu ja hiihto ovat perinteisesti olleet suomalaisessa yhteiskunnassa arvostettuja lajeja. Niillä on pitkät perinteet. Vuoden 1998 Liikunta & Tiede lehdessä on kuitenkin artikkeli: Hiipuuko hiihto, uupuuko yleisurheilu (Koski 1998, 4-7). Artikkelissa esitetyn tutkimuksen perusteella nähdään, että kiinnostus molempiin lajeihin – niin yleisurheiluun kuin hiihtoonkin – on suomalaisten keskuudessa laskusuhdanteessa. Näiden lajien arvostus on perustunut suomalaiseen kulttuuriin. Koski vertaa vuosientakaisia mustavalkoisia Suomifilmejä ja nykyajan kiivastahtisia rockvideoita keskenään. Niistä voidaan nähdä juuri sen ajan yhteiskunnan elämäntyyli ja -rytmi. Siten niistä voidaan myös päätellä kunkin ajan suosituimmat lajit. Yleisurheilu ja hiihto ovat luonteeltaan harmonisia ja selkeärytmisiä, kun taas suosiotaan kasvattaneet moottoriurheilu ja joukkuepelit impulsiivisia ja jopa aggressiivisia, kuten rockvideot. (Emt.)

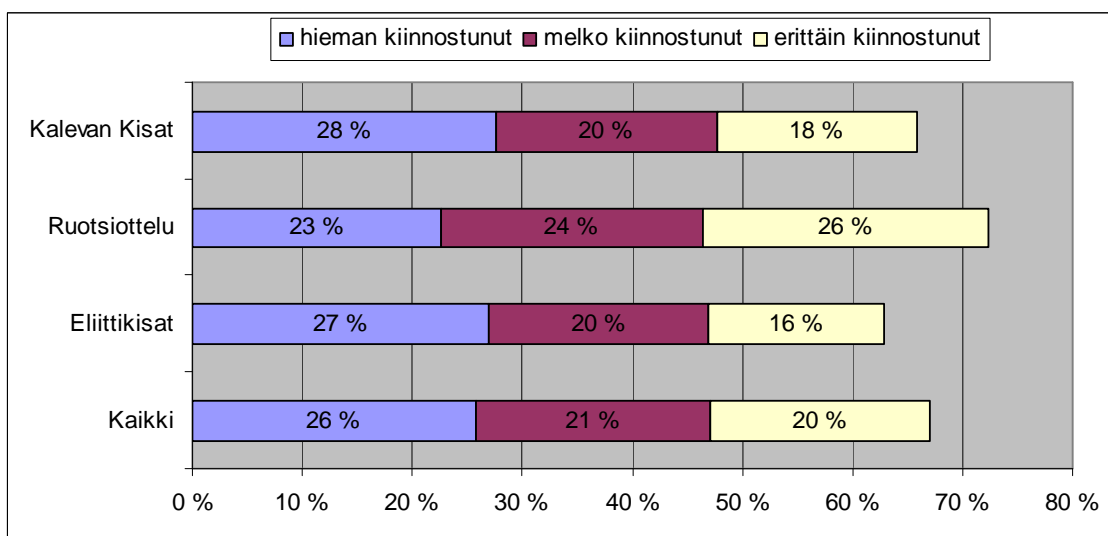
Yleisurheilun suosio yleisölajina on laskemassa myös Liikkasen (2005, 77) mielestä, mutta Helsingin yleisurheilun maailmanmestaruuskisoista hyvin kiinnostuneita oli harvinaisen paljon, jopa kolmannes koko Suomen väestöstä (Nylund 2006, 37). Helsingin kisoista koettiin olevan enemmän hyötyä kuin haittaa. Itse asiassa vain harvat ilmaisivat jonkinlaisia haittavaikutuksia, jotka koskettivat lähinnä veronmaksua, sillä suurin osa veronmaksajista ei hyötynyt kisoista lainkaan, vaan hyödyn koettiin kasautuvan urheilupiireihin. (Emt., 39-40.)

Helsingin kaupungin tietokeskuksen verkkojulkaisun mukaan (2005) Helsingissä järjestetyt yleisurheilun MM-kisat koskettivat tavalla tai toisella yhdeksää kymmenestä suomalaisesta. Tutkimuksen mukaan noin kolmasosa suomalaisista oli hyvin kiinnostunut kisoista ja kolme neljäsosaa piti kisoja Suomen kannalta merkittävänä tapahtumana. Ennen kisoja 75 % helsinkiläisistä arvioi kisat merkittäviksi Suomelle, kun kisojen jälkeen vastaava luku oli 68 %. Naisista 70 % ja miehistä 85 % ilmoitti olevansa hyvin kiinnostunut tai jonkin verran kiinnostunut MM-kilpailuista. Kisoista kaikkein kiinnostuneimpia olivat iäkkäät.

Tutkimukseen vastanneista jopa 91 % ilmoitti seuranneensa kisoja tiedostusvälineistä, 3 % paikanpäällä ja saman verran maraton- tai kävelykilpailua kadulla reittien varrella. Helsingissä vallinnut erityinen ilmapiiri oli koskettanut 5 % ja kisatori sekä muut oheistapahtumat 2 % vastanneista. Vain kaksi prosenttia kyselyyn vastanneista ei ollut seurannut Helsingin MM-kisoja millään tavalla. (Kuokkanen & Nylund 2005, 2-4.)

Näiden tulosten valossa voidaan todeta, että tänä päivänä suurin osa suomalaisista on kiinnostunut yleisurheilusta tai ainakin kokee sen vaikutuksen olevan Suomelle positiivinen. Vanhemman väestön suurempi kiinnostuneisuus ei ole yllätys, vaan se tukee yleisesti vallitsevaa käsitystä yleisurheilua tiiviimmin seuraavien profiilista. Yleisemmässä mittakaavassa tuloksista voisi vetää sen johtopäätöksen, että urheilun suur tapahtumat koetaan pienelle Suomelle tärkeinä. Samoin ovat Lapinlahden jokakesäiset eliittikisat, Savo Gamesit, yksi tärkeimmistä kuntalaisten itsetunnon kohottajista. Uskoisin näin olevan myös Kuortaneella, joka on Lapinlahden ohella pieni eliittikisapaikkakunta muiden kesän 2007 eliittikisapaikkakuntien (Tampere, Turku ja Lahti) rinnalla.

Verrattaessa yleisurheilun eliittikisoja, Ruotsiottelua ja Kalevan Kisoja keskenään, kiinnostavin kisatapahtuma on Ruotsiottelu. Toisella sijalla on Kalevan Kisat ja kolmantena eliittikisat (Kuvio 2.) Ruotsiottelun suosio on mielenkiintoinen, sillä se on lähellä joukkuelajien ottelua yleisön näkökulmasta katsottuna; siinä on selvästi kaksi puolta vastakkain, Suomi ja Ruotsi. Niin Ruotsiottelussa kuin mestaruuskisoissakin yleisurheilukatsomoissa on havaittavissa fanisuuden merkkejä, kun maiden liput liehuvat ja katsojilla on päällään oman maan värit. Tässä suhteessa eliittikisat ovat erilaiset, sillä voittajalla ei välttämättä ole niin suurta merkitystä, vaan pääroolissa ovat tulokset.

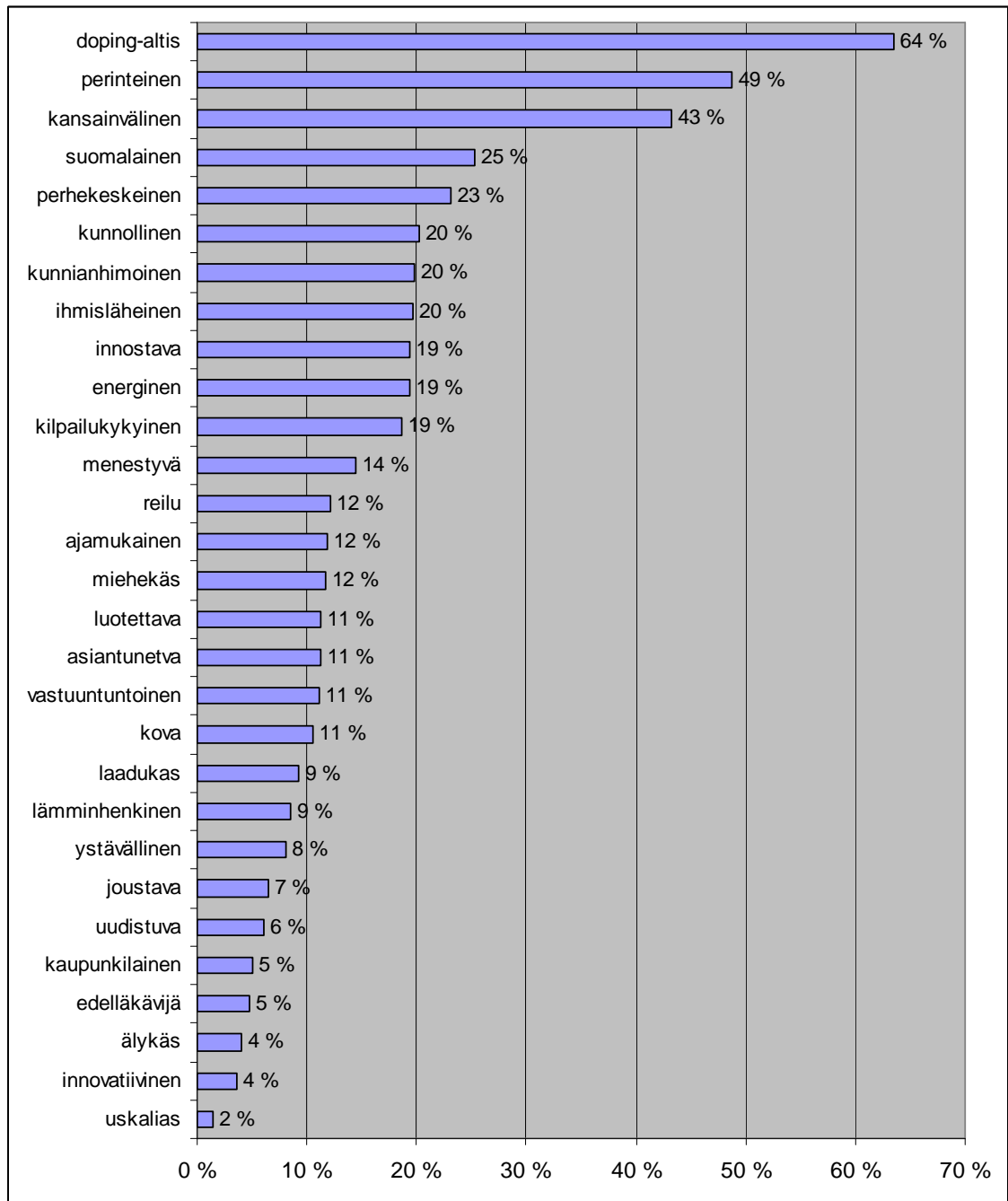

Kuvio 2. Kolmen eri yleisurheilukisan kiinnostuksen tasot (Mukailtu Sponsor Navigator 2007, n=1500).

Helsingin yleisurheilun maailmanmestaruuskisat 2005 houkuttelivat paikalle muitakin kuin perinteisiä penkkiurheilijoita. Huomattavaa on myös, että kisoja kävi katsomassa enemmän naisia kuin urheilutapahtumissa yleensä. Katsojat olivat myös jonkin verran koulutetumpia, kuin monien muiden urheilulajien yleisöt. Monet kävijät sanoivat kiinnostuksen olevan ennen kaikkea tapahtumassa. Yli puolet katsojista oli kotoisin pääkaupunkiseudulta. (Kuokkanen 2006, 31–32.)

Sponsor Navigator 2007 -tutkimuksen mukaan suomalaiset pitävät yleisurheilua erittäin doping-alttiina lajina. Toisaalta yleisurheilua pidetään perinteisenä, jonka kääntöpuoli on, ettei sitä koeta erityisen ajanmukaisena, innovatiivisena tai edelläkävijänä. Yleisurheilussa ei myöskään koeta tapahtuvan uudistuksia. (Kuvio 3.)

Kuvio 3. Yleisurheilun profiili (Mukailten: Sponsor Navigator 2007, n=1500).

6 TUTKIMUSKYSYMYKSET JA HYPOTEEESIT

*Mistä on yleisurheiluyleisö tehty?
Oman kylän tytöistä, naapuripitäjän pojista?
Yksin ihmettelijöistä, porukassa jännittäjistä?
Nuorista yleisurheilijoista, vanhoista viisastelijoista?
Onko näistä yleisurheiluyleisö tehty?*

Tiivistin tutkimuskysymykseni mukaillen vanhaa runonpätkää ("Mistä on pienet tytöt ja pojat tehty?"). Ensimmäinen rivi esittää tutkimuskysymykseni: mikä on yleisurheiluyleisön profiili. Toisella rivillä kysytään, koostuuko yleisö naisista vai miehistä, kisapaikkakuntalaisista vai muualta saapuneista. Kolmannella rivillä mietitään, tullaanko paikalle yksin vai yhdessä ja miksi. Neljännellä rivillä pohditaan hieman ironisestikin, onko yleisössä nuoria vai vanhoja, yleisurheilua harrastaneita ja lajista tietämättömiä vai paljon tietäviä. Näin esille nousevat kaikki neljä pääkysymystä kuka, mistä, kenen kanssa ja miksi on tullut seuraamaan yleisurheilua sekä alustavaa pohdintaa Heinilän urheiluyleisöjaottelun esiintymiseen yleisurheiluyleisössä.

Tiihosen mukaan (1992, 124) keinot, joilla katsojia katsomoon houkutellaan, eivät ole yleistettävissä. Tutkimukseni kuitenkin liittyy tähän, sillä tavoitteenani on selvittää ihmisten motiiveja urheilun seuraamiseen paikanpäällä ja sitä kautta tarjota oivalluksia markkinoida urheilutapahtumaa ja nimenomaan yleisurheilutapahtumaa mahdollisimman tehokkaasti. En kuitenkaan pyri löytämään absoluuttista, yhtä ja oikeaa markkinointistrategiaa, vaan pikemminkin auttamaan kisajärjestäjiä löytämään ne markkinointikanavat, jotka tavoittavat havaitun kohdeyleisön parhaiten.

Hypoteesini on, että yleisurheilun seuraaja voi yhtä hyvin olla niin nainen kuin mies, mutta yleensä taustalla on oma nykyinen tai aiempi yleisurheilun harrastus. Oletan, että suurin syy yleisurheilun seuraamiseen on hyvätasoisen kilpai-

lun näkeminen ja sen myötä myös hyvien tulosten todistaminen omin silmin paikanpäällä. Otteluyleisöistä tuttujen kaveriporukoiden sijaan katsomossa lie-
nee enemmänkin perheporukoita. Ennakko-olettamukseni on, että suurin osa katsojista saapuu kulloiseltakin kisapaikkakunnalta.

Miten Heinilän urheiluyleisöjaottelu istuu yleisurheiluyleisöön, jää nähtäväksi. Arvioni on, että yleisurheilukatsomosta on vaikea löytää varsinaisia hulinoitsijoita. Kärkkäimpiä oman mielipiteensä ilmaisijoita lienevät ekspertit, jotka mielestään havaitsevat toimitsijan tai kilpailijan tekemän virheen, joka antaa aiheen protestintekoon. Yleensä protestintekijät ovat kuitenkin urheilijoita, valmentajia tai huoltajia. Tosin katsomon ekspertit ovat myös usein valmentajia tai huoltajia. Suurimman fanijoukon uskon muodostuvan lapsista ja nuorista, jotka metsästävät urheilijoiden nimikirjoituksia kentän portilla. Varsinaiset tietyn urheilijan fanit ovat harvassa, eikä heitä voi erottaa yhtä helposti kuin tietyn joukkueen faneja, jotka ovat usein pukeutuneet joukkueen pelipaitaan tai hui-
viin.

7 TUTKIMUSMENETELMÄT

7.1 Tutkimuskohde

Tutkimuskohteena ovat kesän 2007 yleisurheilun kaikki, eli viidet eliittikisat, joiden ajankohdat nähdään taulukosta 3. Eliittikisoja järjestetään Suomessa joka kesä suunnilleen viidet tai kuudet, joissa on mukana sekä suomalaisia että ulkomaalaisia urheilijoita. Vaikka kisajärjestäjät yrittävät houkuttaa paikalle niin kansallisia kuin kansainvälisiä huippuja, tavoitteena on myös tarjota sopivan kovia ulkomaalaisvastuksia, jotka siivittäisivät omiamme mestaruuskisarajojen ylityksiin.

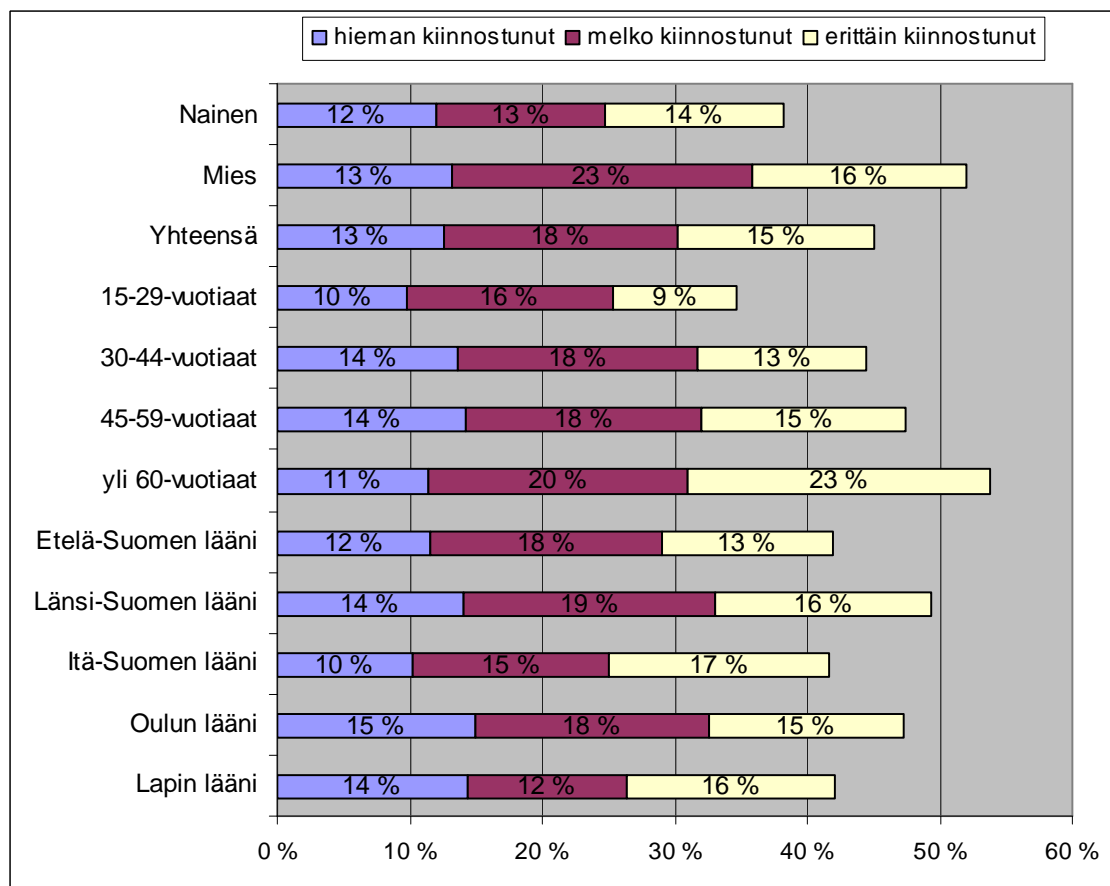
Taulukko 3. Yleisurheilun eliittikisojen päivämäärät kesällä 2007.

Paikka	Aika
Tampere	20.6.2007
Turku	1.7.2007
Lapinlahti	22.7.2007
Lahti	25.7.2007
Kuortane	12.8.2007

Olemukseltaan eliittikisat ovat siis erilaiset, kuin esimerkiksi Suomenmestaruuskisat eli Kalevan Kisat, joissa ovat vain omat huippumme. Kisojen välillä on myös se ero, että Mestaruuskisoissa tavoitteena on mestaruus, kun taas eliittikisoissa sijoituksen ohella hyvät tulokset ja sitä kautta tulosbonukset (ks. seuraava kappale). Eliittikisat toimivat usein näyttökisoina valittaessa edustajia kyseisen kauden arvokisoihin, kuten Euroopan- tai maailmanmestaruuskisoihin tai olympialaisiin.

Se, miten yleisurheilun eliittikisat kiinnostavat yleisöä, selviää kuvioista 4. Taulukosta nähdään, että kaikkein alueellisesti eliittikisoista kiinnostuneimpia ovat länsisuomalaiset. Yli kuusikymmentävuotiaat ovat eliittikisoista selvästi kiin-

nostuneempia, kuin nuoremmat. Kiinnostuneisuus on sitä vähäisempää, mitä nuoremmista on kyse. Miesten kiinnostus eliittikisoja kohtaan on suurempi kuin naisten.

Kuvio 4. Yleisurheilun eliittikisojen kiinnostuksen taso eri kohderyhmissä. (Mukaillen: Sponsor Navigator -tutkimuksesta 2007.)

Kuten edellä kävi ilmi, yleisurheilussa ei koeta tapahtuvan uudistuksia. Kesän 2007 eliittikisat kuitenkin toimivat uudistuksen maaperänä. Uudistus koski pituussuuntaisia hyppy- ja heittolajeja (pituushyppy, kolmiloikka, kuulantyöntö, keihään-, kiekon- ja moukarinheitto). Uutta kisatyyppiä kutsutaan nimellä pudotus- eli knock out -kisa. Knock out -kisassa kolme viimeistä kierrosta kisataan siten, että neljännellä kierroksella vastakkain ovat ensimmäinen ja kahdeksas, toinen ja seitsemäs, kolmas ja kuudes sekä neljäs ja viides. Viidennellä kierroksella vastakkain ovat sillä hetkellä tuloslistan paras sekä neljäs ja toinen sekä kolmas. Viimeisellä kierroksella vastakkain ovat kaksi ”parasta”. Sana parasta

sen vuoksi lainausmerkeissä, että kolmen ensimmäisen kierroksen jälkeen parhaan tuloksen tehnyt ei välttämättä ole enää mukana, vaikka kukaan muu ei olisi tehnyt parempaa tulosta. Kisan voi siis voittaa huonommalla tuloksella kuin mitä kisan paras tulos oikeasti on.

7.2 Kyselylomake

Tutkimusmenetelmäni on kyselylomake, jonka ensisijaisena tarkoituksena on löytää vastaukset kysymyksiin *kuka, mistä ja kenen kanssa* on tullut seuraamaan yleisurheilua. Olen kerännyt tutkimukseeni sopivimmat kysymykset Liikunnan yhteiskuntatieteiden laitoksella tehdyistä pro gradu -tutkielmista (Koripalloyleisön rakenne, motiivit ja moraalit; Amerikkalainen jalkapallo penkkiurheiluviihteenä ja Jyväskylän Kirin ja Jyväskylän Lohen pesäpalloyleisöjen alueellinen ja sosiaalinen rakenne) sekä Suomen, Karimäen ja Pollarin tekemästä Liikuntahallintotutkimuksesta (2007). Toissijainen tutkimustehtäväni on selvittää, miten Heinilän (2000, 294-298), urheiluyleisöjaottelu istuu yleisurheiluyleisöön; löytyvätkö fanit, ekspertit, hulinoitsijat, perhe- ja kaveriporukat sekä satunnaiskatselijat.

Heinonen ja Godenhjelm (2001b, 97) toteavat, ettei ”kaikkiruokaista” urheiluyleisöä ole olemassa. Eri urheilulajien yleisöt voivat hakea urheilun seuraamisesta eri asioita: jännitystä, nautintoa, viihdettä tai mahdollisuutta paeta arjen harmautta. Lisäksi urheilun seuraaminen on yhteisöllinen kokemus. Se voi yhdistää niin perheitä kuin kansakuntiakin. Esimerkiksi Jääkiekon MM-kulta 1995 tai hiihdon MM-kisat Lahdessa 2001 koskettivat suomalaisia päinvastaisilla tavoilla, mutta yhteisöllisillä tasoilla. (Heinonen 2004, 237-238.) Laatiessani kyselylomaketta, otin huomioon myös urheilun seuraamisen syyn, eli *miksi* yleisurheilua on tultu seuraamaan. Toivoin saavani vastaukset tähän kysymykseen ympäröivillä väittämillä, joiden alustuksena on lauseen alku ”Tulin katsomaan, koska...”.

Heinilä (1985, 81) on havainnut korrelaation urheilun seuraamisen ja harrasta-

misen välillä. Myös Heinonen (2004a, 238) nostaa esille harrastustaustan: ”tietyn urheilulajin seuraamisen suosio perustuu usein lajin harrastuspohjaan”. Aiempi lajin harrastaminen on tapa sosiaalistua kyseisen lajin yleisöksi. Ajan saatossa käy usein siten, että oma harrastus jää, mutta lajin seuraaminen säilyy. (Emt.) Niinpä kyselylomakkeeni sisältää kysymykset sekä yleisurheilun harrastamisesta ja siinä kilpailemisesta sekä muiden lajien harrastamisesta ja niissä kilpailemisesta.

Kyselylomakkeen loppuosan kysymykset (21-28) sisälsivät Suomen Urheiluliiton asettamia kysymyksiä. SUL oli tärkeä yhteistyötaho tutkimuksen aineistonkeruuvaiheessa, joten lisäkysymykset ruokkivat heidän intressejään. Ne eivät siten kuuluneet varsinaisesti tutkimustehtävääni, vaan niillä kerättiin lisätietoa jokaisesta kisasta sekä SUL:lle että kisajärjestäjille. Raportoin näistä kysymyksistä saadut tiedot suoraan kyseisille tahoille.

Jokaisessa eliittikisassa kyselyjä jaettiin 800 kappaletta. Jakaminen tapahtui sisääntuloportilla tai -porteilla satunnaisesti. Tarvittaessa mukaan annettiin SUL:n yhteistyön kautta saatu Veikkauksen kuulakärkikynä. Kynä pyydettiin palauttamaan kyselylomakkeen palautuksen yhteydessä, sillä kyniä oli 1000 ja kyselyjä jaettavana yhteensä 4000. Tarkkoja katsojamääriä ei ole saatavilla, sillä esimerkiksi alle 12-vuotiaita, ilmaiseksi sisään päässeitä ei ole kirjattu ylös, mutta Suomen Urheiluliiton arvion mukaan jokaisessa kisassa katsojia oli noin 3000, Kuortaneella jonkin verran enemmän. Yhteensä viidestä kisasta vastauksia kertyi 852 kappaletta. Vastausprosentiksi saadaan näin ollen yhteensä 21 %, mikä ei ole järin suuri (taulukko 4). Kaiken kaikkiaan otos koko yleisömäärästä on noin 5-6 %. Koska kaikki eivät vastanneet jokaiseen kyselyyn kohtaan, esitän vastausten lukumäärän (n) myös kysymys- eli tuloskohtaisesti.

Taulukko 4. Yleisökyselyn palautusmäärät ja -prosentit paikkakunnittain ja yhteensä.

	Palautusmäärä	Palautusprosentti
Tampere	208	26 %
Turku	155	19 %
Lapinlahti	115	14 %
Lahti	198	25 %
Kuortane	176	22 %
Kaikki	852	21 %

Vertaan joitakin tuloksiani koko maan väestöön, jota koskevat tilastot olen saanut Tilastokeskuksen internetsivuilta tuoreimmasta saatavilla olevasta tilastosta. Vertaan osaa tuloksistani myös Rasilan ja Salasuon jalkapalloyleisötutkimukseen (2002), jonka aineisto kerättiin vuoden 2001 jalkapallon Suomen cupin loppuottelussa Tampereella. Katsojia kyseissä ottelussa oli 3820 ja kyselyjä jaettiin 600, joista palautui 484. Näin ollen vastausprosentti oli 81, joka vastaa 13 prosenttia paikalla peliä seuranneesta yleisöstä. 180 kyselylomaketta kynineen oli jaettu pääkatsomon joka kolmannelle paikalle ennen yleisön saapumista. Kyselyn palauttaminen oli järjestetty joko kahteen palautuspisteeseen tai yhdelle yleisössä kiertävälle henkilölle. Loput 420 lomaketta kynineen oli jaettu pääkatsomon vastakkaiseen katsomoon kahdesta sisääntuloportista saapuneille ihmisille satunnaisesti. Palautuspisteet sijaitsivat samoissa paikoissa, joissa lomaketta jaettiin. Lisäksi katsomossa kiersi yksi henkilö keräämässä vastauksia. Kuulutuja kuulutti kyselystä useaan otteeseen ottelun aikana. (Rasila & Salasuo 2001, 27-28.) Osa prosentteista on arvioita, sillä tutkimuksessa ei mainittu tarkkoja arvoja kaikkien tulosten yhteydessä.

7.3 Aineiston analysointi

Aineiston analysoinnin kulmakivet muodostuvat frekvensseistä ja niistä saatavista prosenttijakaumista sekä korrelaatioista. Vastaukset ensisijaisesti tutkimuskysymyksiini esitänkin juuri frekvenssien pohjalta. Esimerkiksi kysymyseen kuka, vastaan sukupuolen, ikäluokkien, siviilisäädyn, koulutuksen ja am-

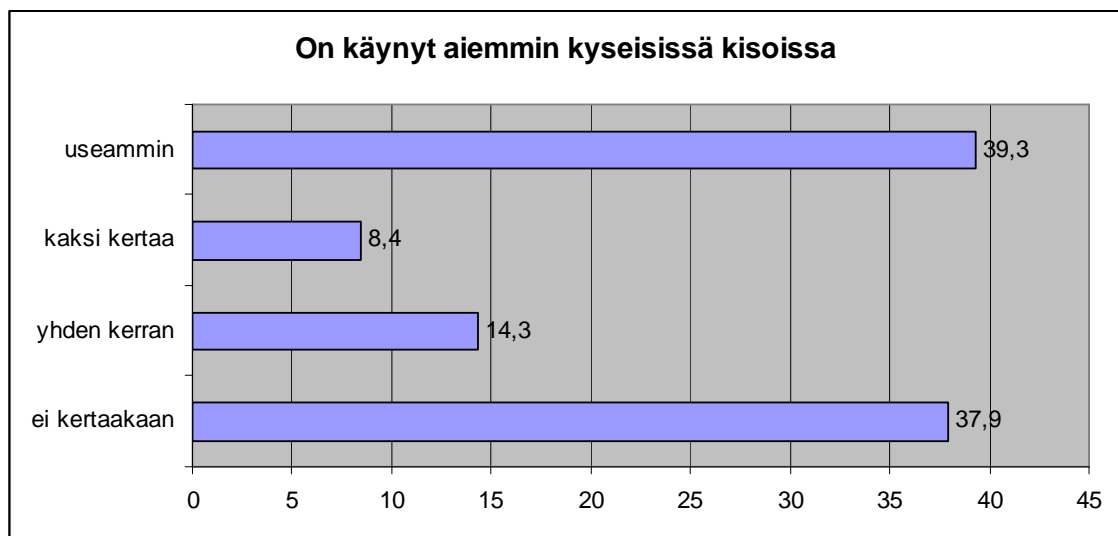
matin jakaantumisen ja prosenttiosuuksien perusteella. Korrelaatioita puolestaan etsin harrastustaustan ja urheilun seuraamisen väliltä sekä kartoittaessani Heinilän urheiluyhteisöjoukkojen paikkaansa pitävyyttä. Lasken lisäksi korrelaatiot kaikille suurille eroille, joita havaitsen verratessani esimerkiksi omaa aineistoni Tilastokeskuksen lukuihin tai Rasilan ja Salasuon (2002) jalkapalloyleisöaineistoon. Vertaan myös oman aineistoni sisällä maaseutukisoja (Lapinlahti ja Kuortane) ja kaupunkikisoja (Tampere, Turku ja Lahti) keskenään. Joissakin tapauksissa erotan Lahden omaksi ryhmäkseen, sillä Lahden kisoihin oli vapaa-pääsy, joten pyrin löytämään eroja muiden ja Lahden kisayhteisöjen välillä. Näissä vertailuissa käytän ei-parametrinen Chi²-testiä.

Kyselylomakkeen kahdeskymmenes kysymys esittää erilaisia väittämiä yleisurheilutietoudesta ja yleisurheilukatsomossa käyttäytymisestä, joihin katsojat vastasivat viisiportaisella akselilla: ei kuvaa lainkaan – kuvaa täysin. Yhdistän molemmista ääripäistä kaksi porrasta ja esitän täten vastaukset kolmeportaisesti: kuvaa huonosti – ei osaa sanoa - kuvaa hyvin. Eri väittämät enteilevät eri urheiluyhteisöryhmiin kuulumista, joiden perusteella etsin korrelaatioita sellaisten kysymysten kanssa, jotka vahvistaisivat käsitystäni kuulumisesta johonkin kuudesta ryhmästä. Koska väittämiä oli useita, muodostan osasta summamuuttujia, jotta tulosten tulkinta olisi mielekkäämpää.

7.4 Tulosten luotettavuus

Vastausten luotettavuus on iso kysymys, mutta siihen ei ole suoranaista vastausta. Ensinnäkin luotettavuutta voidaan pohtia vastausten määrän perusteella ja toiseksi luotettavuutta voidaan pohtia vastaajakohteisesti, eli vastasiko kukin henkilö rehellisesti ja asiaan paneutuen. Suurimmalta osaltaan vastaukset varmasti ovat rehellisiä, sillä vastausta ja henkilöllisyyttä ei voi yhdistää (nimet ja yhteystiedot arvontoihin kerättiin erilliselle listalle). Asiaan paneutuminen onkin toinen juttu. Koska kyselyt jaettiin satunnaisesti sisääntuloportilla/-porteilla, osa kyselyistä palautui täytettynä jo ennen kisojen alkamista. Tutkimukseni kannalta tällä ei kuitenkaan ole suurta merkitystä, sillä taustatiedot

eivät muutu kisan myötä, kuten eivät kisatietämys ja käyttäytyminenkään. SUL:n lisäkysymykset koskivat sen sijaan nimenomaista kisaa, jolloin esimerkiksi kisatunnelmaan vastaaminen etukäteen voi vääristää tuloksia. Toisaalta, jos henkilö on käynyt aiemmin kyseisissä kisoissa, hän voi vastata aiempien kokemustensa perusteella, jotka voivat sattu hyvinkin lähelle tämänkertaista kisakokemusta. Varsinkin, jos kisoja on pidetty useita vuosia samalla paikkakunnalla ja samalla tyyllillä – kuten eliittikisoja on tapana – on vastaaminen kokeelle kävijälle, helppoa. Tässä tapauksessa on kuitenkin muistettava, että tutut ja varsinkin oman kotipaikkakunnan kisat saattavat ”kaunistua” katsojan silmissä, kun taas vieraita kisoja katsotaan kriittisemmin. Kuvio 5 näkyy, että katsojista lähes yhtä suuri joukko on kisoissa ensimmäistä kertaa (37,9 %) kuin kolmatta tai useampaa kertaa (39,3 %), jolloin näkökulmat jakautuvat tasaisesti. Tosin tämäkään ei takaa juuri senkertaisia kisoja koskevien vastausten paikkansa pitävyyttä.

Kuvio 5. Yleisurheilun eliittikisoissa kesällä 2007 kyselyyn vastanneiden aiempi kisoissa käynti (n 844).

8 KUKA JA KENEN KANSSA?

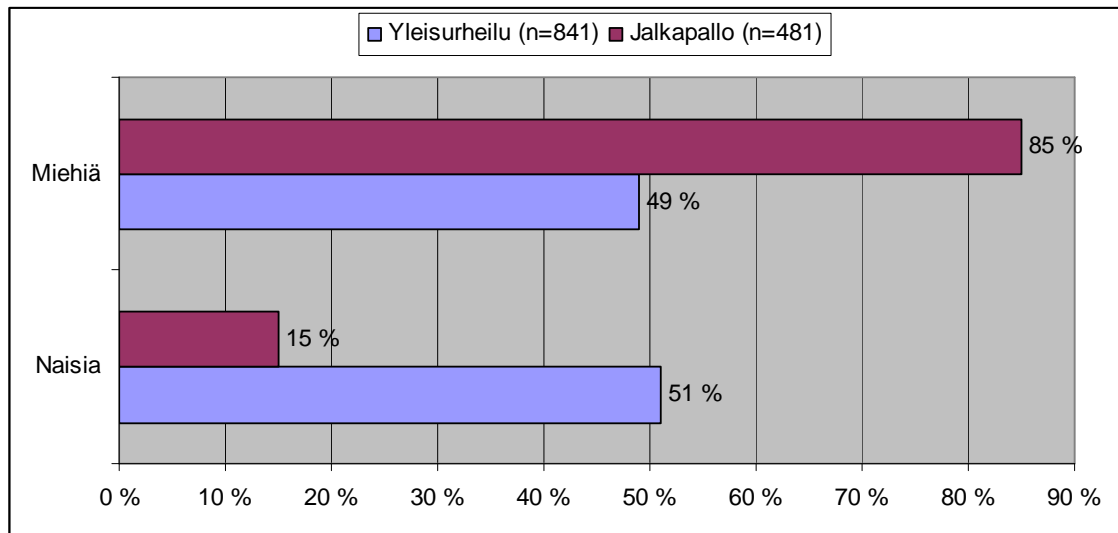
8.1 Sukupuoli ja ikä

Taulukosta 5 nähdään, että kesällä 2007 yleisurheilun eliittikisakatsomoissa naisia oli hieman miehiä enemmän (51 % ja 49 %). Sukupuolijakauma on täysin sama kuin koko Suomessa (Tilastokeskus 2006). Paikkakunnittain sukupuolten painopisteet vaihtelivat enemmän: Tampereella ja Turussa naisia oli vähemmän kuin miehiä, Lahdessa ja Kuortaneella päinvastoin ja Lapinlahdella määrät olivat täysin samat. Kun näitä prosentteja verrataan maakuntien sukupuolijakaumiin, päästään paikoin hyvin samanlaisiin lukemiin (Pohjois-Savo & Lapinlahti), mutta paikoin on myös eroja (Pirkanmaa & Tampere).

Taulukko 5. Yleisurheilun eliittikisoissa kesällä 2007 kyselyyn vastanneiden, koko maan ja eliittikisamaakuntien sukupuolijakaumat sukupuolittain kaikkiaan ja paikkakunnittain (Mukaillen: Tilastokeskus 2008).

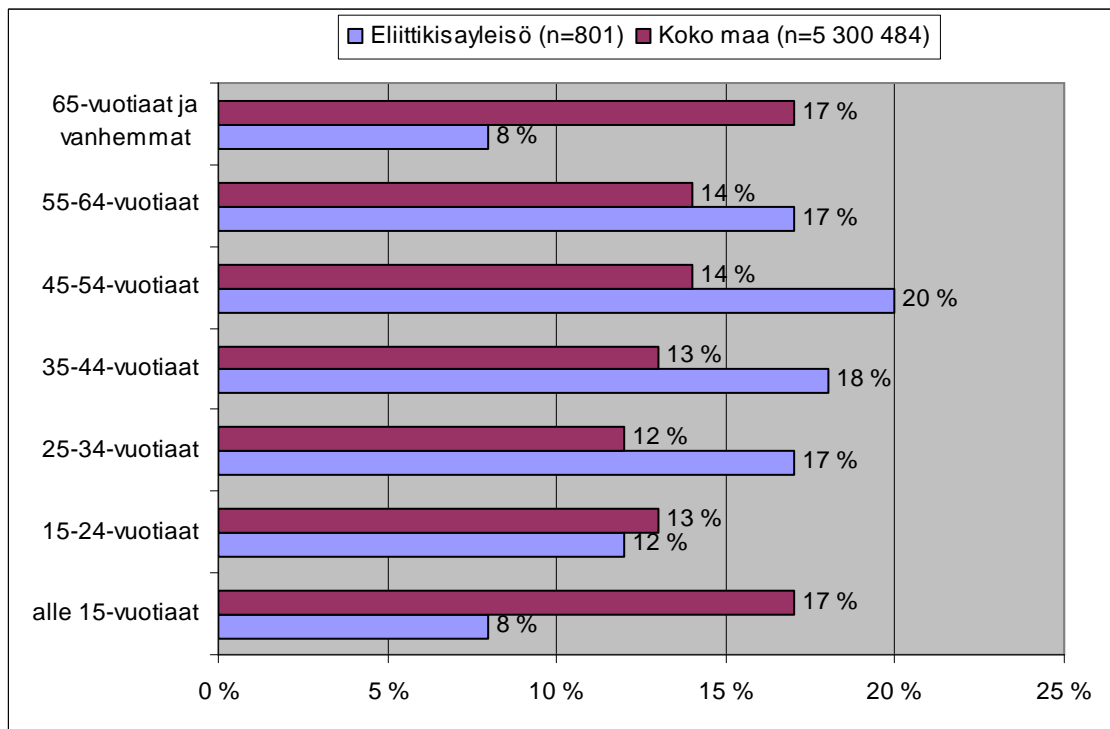
Alue	Miehet	Naiset
Koko maa (n=5 300 484)	49 %	51 %
Kaikki eliittikisat (n=801)	49 %	51 %
Pirkanmaan maakunta (n=476 631)	49 %	51 %
Tampereen kisat (n=207)	54 %	46 %
Varsinais-Suomen maakunta (459 235)	48 %	52 %
Turun kisat (n=151)	51 %	49 %
Pohjois-Savon maakunta (n=248 872)	49 %	51 %
Lapinlahden kisat (n=114)	50 %	50 %
Päijät-Hämeen maakunta (n=200 061)	48 %	52 %
Lahden kisat (n=195)	42 %	58 %
Etelä-Pohjanmaan maakunta (n=193 815)	50 %	50 %
Kuortaneen kisat (n=174)	47 %	53 %

Verrattaessa yleisurheilun eliittikisayleisöä jalkapallon Suomen cupin loppuotteluyleisöön (Rasila & Salasuo 2002, 32-33), havaitaan sukupuolen jakaantumisen kohdalla jo merkitsevä ($p=0,000$) ero: jalkapalloa seuraavat selvästi enemmän miehet kuin naiset, kun taas yleisurheilussa luvut ovat lähes tasan (kuvio 6). Koska kyseessä on nimenomaan miesten jalkapallopeli, on ymmärrettävää, että sitä myös seuraavat ennen kaikkea miehet.

Kuvio 6. Yleisurheilun eliittikisoissa kesällä 2007 ja jalkapallon Suomen cupin loppuottelussa 2001 kyselyyn vastanneiden sukupuolijakaumat (Mukaillen: Rasila & Salasuo 2001, 32-33).

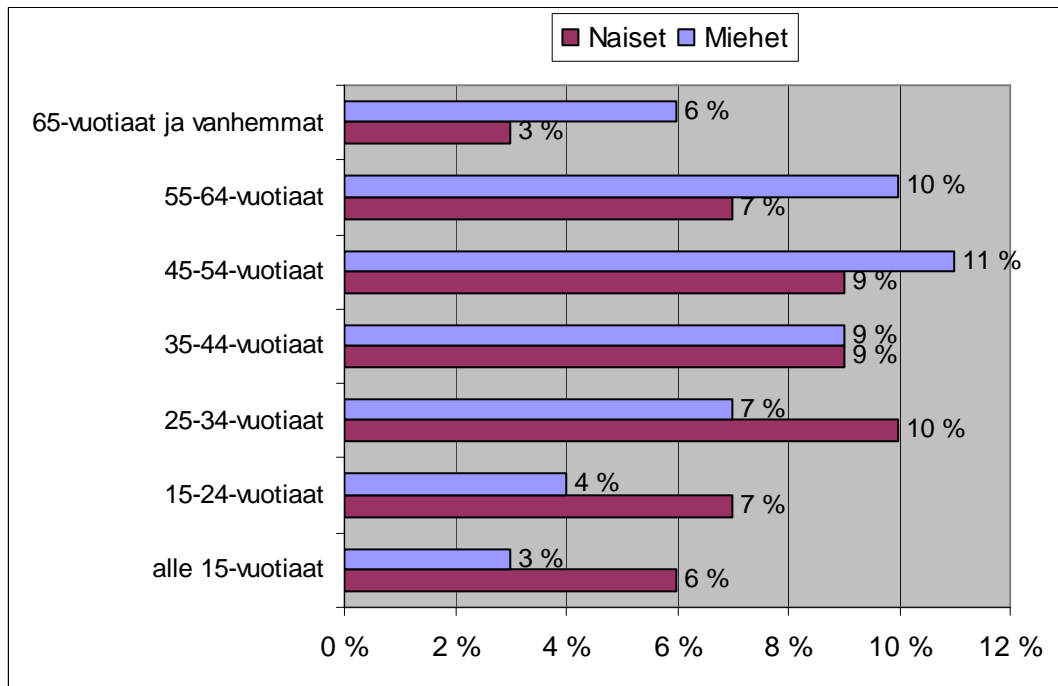
Kuvio 7 osoittaa, että kyselyyn vastanneista keski-ikäisiä, eli 45-54-vuotiaita oli katsomoissa kaikista eniten (20 %). Keski-ikäisiä oli eniten myös Lapinlahdella (19 %), Lahdessa (21 %) ja Kuortanella (21 %). Sen sijaan Turussa eniten oli nuoria aikuisia (19 %) ja varhaiskeski-ikäisiä (19 %). Tampereella eniten oli myöhäiskeski-ikäisiä eli 55-64-vuotiaita (28 %). Alle 15-vuotiaiden vähäisen määrän (8 %) katsomoissa voisi selittää mm. se, etteivät alle kouluikäiset osaa lukea eikä kirjoittaa, jolloin he eivät myöskään pysty vastaamaan kyselyyn. Kyselyyn vastanneissa olikin vain yksi kuusi- ja yksi seitsenvuotias, joten tällä perusteella lasten prosentuaalisen osuuden voidaan päätellä olevan suurempi kuin kyseinen 8 prosenttia. Vanhin vastannut oli puolestaan 80-vuotias. Vanhuksia saattoi motivoida vastaamaan erityisesti kaikkien vastanneiden kesken suoritetut arvonnat.

Kuvio 7. Yleisurheilun eliittikisoissa kesällä 2007 kyselyyn vastanneiden ja koko maan ikäjakaumat vuonna 2007 (Mukaihen: Tilastokeskus 2008).

Kuviossa 8 on esitetty sukupuolen jakaantumisen ikäluokittain. 35-44-vuotiaissa eli varhaiskeski-ikäisissä on yhtä suuri osuus naisia ja miehiä. Tätä nuoremmassa sen sijaan on selvästi enemmän naisia ja vanhemmissa puolestaan miehiä. Naisten iän keskiarvo oli kesän 2007 kaikista eliittikisoista lasketuna 37-vuotta (n=397) ja miesten 45-vuotta (n=394). Tampereen kisoissa kaikkein eniten oli 55-64-vuotiaita miehiä (15 %) ja niinpä miesten keski-ikä kohosi Tampereella kaikista kisoista korkeimmalle, 48-ikävuoteen (n=101), naisten keski-iän ollessa 38-vuotta (n=82). Turun kisakatsomossa 25-34-vuotiaita naisia oli eniten (13 %), naisten keski-iän ollessa kuitenkin 37-vuotta (n=68) ja miesten 46-vuotta (n=75). Lapinlahdella katsomon olivat täyttäneet enimmäkseen 45-54-vuotiaat naiset (13 %), naisten keski-iän sijoittuessa lähes 40-vuoteen (39-vuotta, n=56) ja miesten 44-vuoteen (n=56). Lahdessa oli lähes yhtä paljon 35-54-vuotiaita miehiä ja naisia sekä alle 15-vuotiaita tyttöjä (10-11 %), keski-ikäen ollessa naisten kohdalla 37-vuotta (n=107) ja miesten kohdalla 45-vuotta (n=81). Kuortaneen katsomossa oli enimmäkseen juuri 45-54-vuotiaita miehiä (13 %), miesten keski-iän ollessa kuitenkin yllättävän alhainen,

41-vuotta (n=81) ja naisten 36-vuotta (n=84). Kaikissa kisoissa naisten iän keskiarvo sijoittui siis 36-39-ikävuoden välille, kun taas miesten 41-48-ikävuoden välille. Kaikista kisoista laskettujen ikäkeskiarvojen voidaan siis olettaa pitävän hyvin paikkansa.

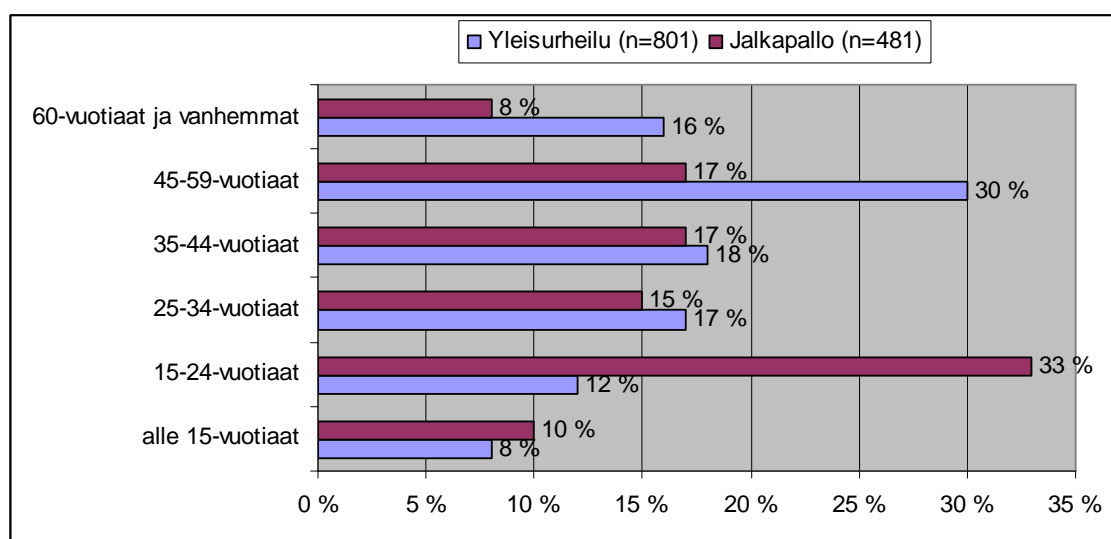
Kuvio 8. Yleisurheilun eliittikisoissa kesällä 2007 kyselyyn vastanneiden ikäjakauma sukupuolittain (n=791).

Selittäviä tekijöitä nuorten naisten suurelle määrälle voisi olla mm. tämänhetkisten yleisurheilutähtien sukupuoli Tero Pitkämäen ja Tommi Evilän johdolla. Esimerkiksi Lapinlahden kisojen keulakuvana toimi Tero Pitkämäki, joka varmasti veti katsomoon etenkin nuoria naisia. Toinen selittävä tekijä voi olla harrastajamäärä: alle 15-vuotiaissa on tyttöjä yleisurheilun harrastajina jonkin verran enemmän kuin poikia. Taulukossa 6 näkyvät sekä tyttöjen ja poikien että naisten ja miesten Suomen Urheiluliiton edellyttämän yleisurheilupassin maksaneiden määrät, joista 42 prosenttia on alle 15-vuotiaita tyttöjä. Tutkimustulokseni osoittaa, että 68 prosenttia kaikista vastanneista harrastaa tai on harrastanut yleisurheilua. Voidaankin ajatella, että tyttöjä ja nuoria naisia on katsomoissa enemmän kuin poikia ja nuoria miehiä juuri siksi, että heitä on enemmän myös yleisurheilun harrastajissa.

Taulukko 6. Suomen Urheiluliiton yleisurheilupassin maksaneet vuonna 2007 sukupuolen mukaan jaoteltuna (Mukaiillen: SUL:n yleisurheilupassitilasto 2007).

	Tytöt/Naiset	Pojat/Miehet
Alle 15-vuotiaat	12 024 (42 %)	10 154 (36 %)
15-vuotiaat ja vanhemmat	2 777 (10 %)	3 456 (12 %)
Yhteensä	14 801 (52 %)	13 610 (48 %)

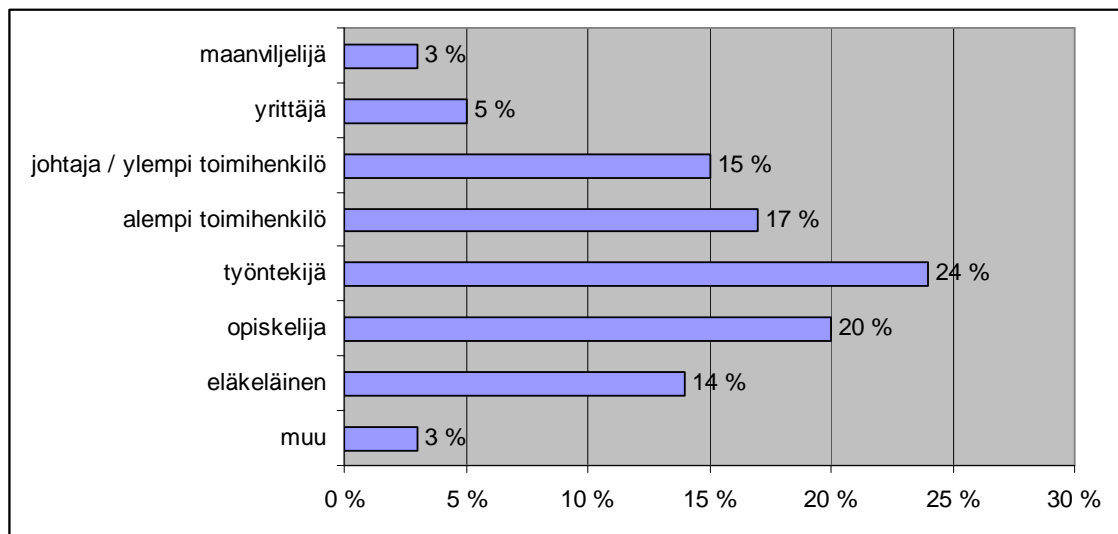
Kyselyihin vastanneiden perusteella yleisurheiluyleisön ikärakenne verrattuna jalkapalloyleisöön on selvästi vanhempi ($p=0,000$). Kuviosta 9 nähdään piikit niin keski-ikäisissä yleisurheilun seuraajissa kuin nuorissa jalkapallon katsojissa. 15-24-vuotiaat ovat suurelta osin opiskelijoita ja Tampere, jossa jalkapallon Suomen cupin finaali pelattiin, on suuren mittakaavan opiskelukaupunki. Ei siis ole ihme, että jalkapallokatsomo täyttyi marraskuussa 2001 15-24-vuotiaista, kun lähes kaikki Tampereen oppilaitoksissa opiskelevat ovat olleet kaupungissa.

Kuvio 9. Yleisurheilun eliittikisoissa kesällä 2007 ja jalkapallon Suomen cupin loppuottelussa 2001 kyselyyn vastanneiden ikäjakaumat (Mukaiillen: Rasila & Salasuo 2001, 32-33).

8.2 Elämäntilanne: ammattiasema ja koulutus

Kartoitin ammatillista jakaumaa kysymyksellä: ”Ammattiasema”, jossa vaihtoehtoina olivat: a) maanviljelijä, b) yrittäjä, c) johtaja tai ylempi toimihenkilö, d) alempi toimihenkilö, e) työntekijä, f) opiskelija, g) eläkeläinen, h) muu, mikä? (Liite 1). Kuvioista 10 selviää, että vastanneissa eniten oli työntekijöitä (24 %) ja seuraavaksi eniten opiskelijoita (20 %). Opiskelijat käsittävät myös koululaiset. Ainoastaan Tampereella kyselyyn vastanneiden joukossa työntekijöitä ei ollut eniten, vaan siellä suurin ryhmä olivat alemmat toimihenkilöt (30 %). Johtajia tai ylempiä toimihenkilöitä oli saman verran kuin työntekijöitä (29 %). Tampereella johtajien ja ylempien toimihenkilöiden osuus yleisöstä oli eliittikisapaikkakunnista suurin. Maanviljelijöiden osuus oli suurin Kuortaneella (9 %) ja yrittäjien Tampereella (10 %). Alempia toimihenkilöitä oli eniten Lapinlahdella (33 %) ja työntekijöitä Kuortaneen (46 %). Kuortaneella oli myös eniten opiskelijoita (25 %), kun eläkeläisten osuus vastanneista oli suurin Tampereella (16 %).

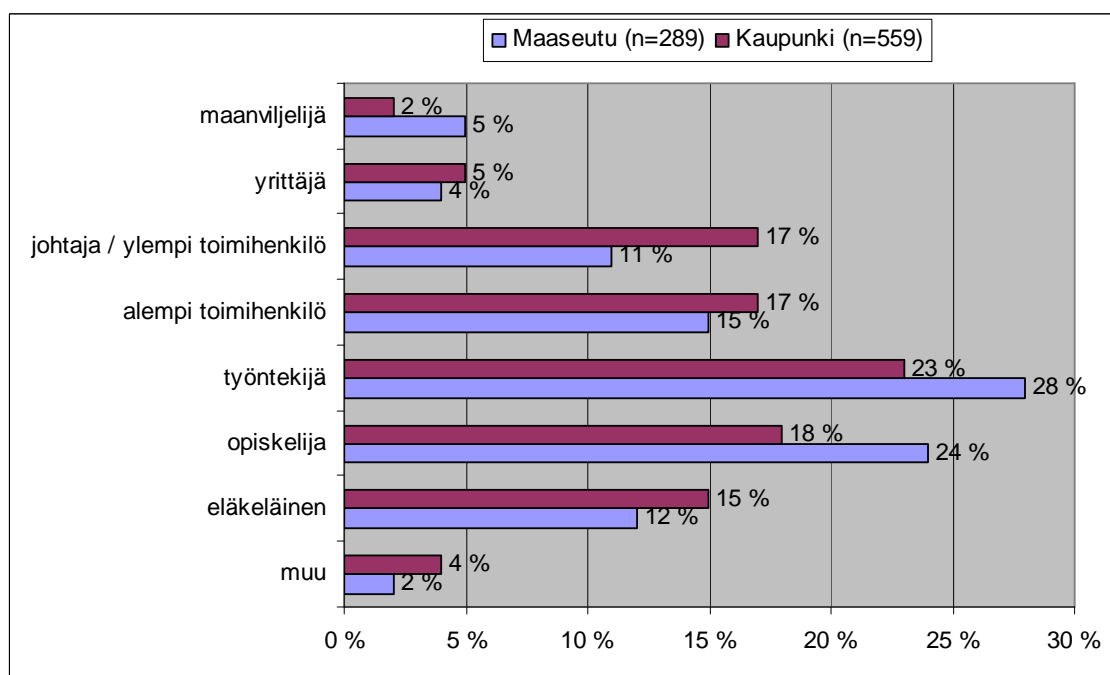

Kuvio 10. Yleisurheilun eliittikisoissa kesällä 2007 kyselyyn vastanneiden ammattiasema (yli 15-vuotias väestö, n=733).

Jaoin vastanneet kahteen ryhmään siten, että oman ryhmänsä muodostivat Lapinlahdella ja Kuortaneella vastanneet ja omansa Tampereella, Turussa ja Lahdessa vastanneet. Ensimmäisen ryhmän nimi on ”maaseutu”, sillä Lapinlahti ja

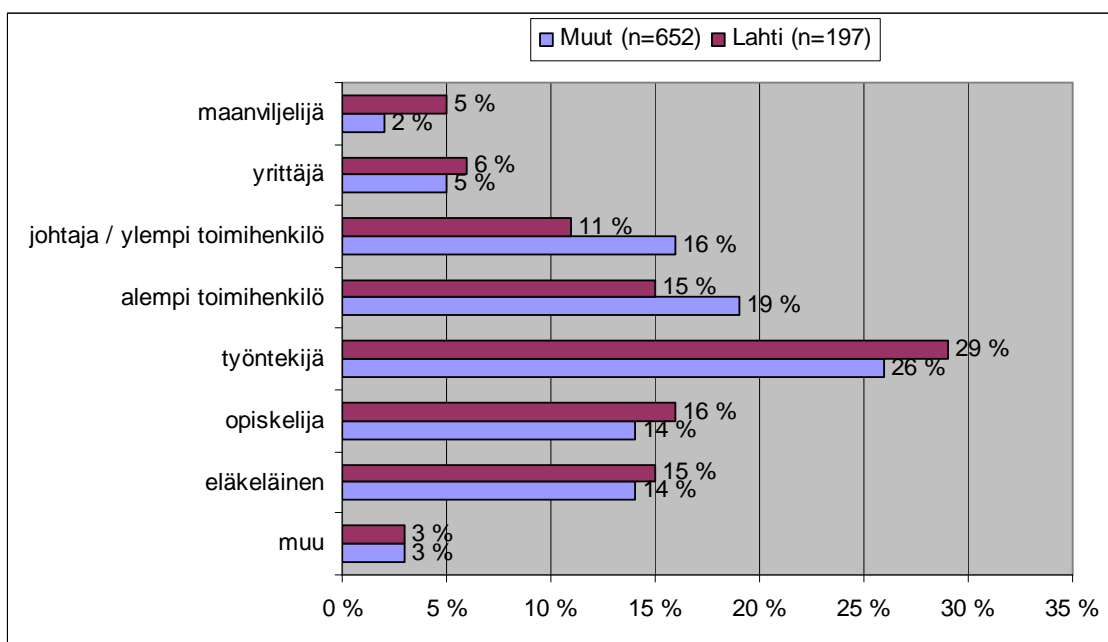

Kuortane ovat kuntia. Toisen ryhmän nimi on ”kaupunki”, johon kuuluvat Tampere, Turku ja Lahti. Kuvio 11 osoittaa, että sekä maaseutu- että kaupunkikisoissa vastanneiden joukossa on eniten työntekijöitä. Kaupunkikisoissa on enemmän sekä alempia että ylempiä toimihenkilöitä tai johtajia kuin maaseutukisoissa. Opiskelijoiden osuus maaseutukisoissa on 6 prosenttiyksikköä suurempi kuin kaupunkikisoissa. Eläkeläisten kohdalla prosenttien ero on juuri päinvastainen ja 3 prosenttiyksikön suuruinen. Nämä erot maaseutu- ja kaupunkikisoissa vastanneiden kesken ovat tilastollisesti merkitseviä ($p=0,01$).

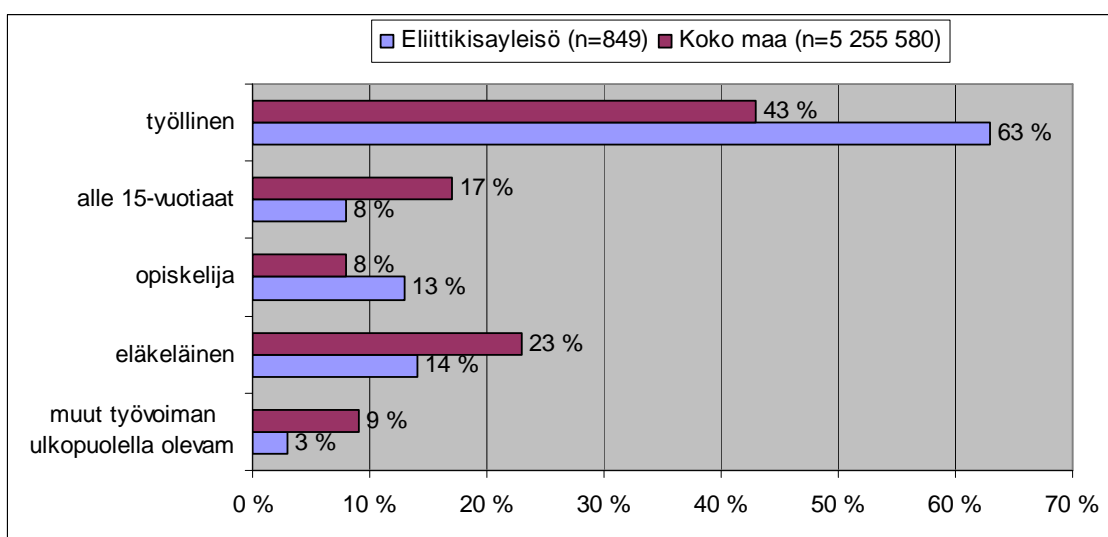
Kuvio 11. Yleisurheilun eliittikisoissa kesällä 2007 kyselyyn vastanneiden ammattiasema maaseutu- ja kaupunkikisoissa.

Lahden kisat muodostivat poikkeuksen, sillä kisoihin oli vapaa pääsy. Tämän vuoksi vertaan Lahden yleisön ammattiaseman jakaantumista muuhun maahan. Kuviosta 12 selviää, ettei Lahdessa kyselyyn vastanneissa ole ammattiaseman jakaantumisen suhteen suuria heilahduksia muilla kisapaikkakunnilla vastanneisiin nähden. Suurin ero on johtajien tai ylempien toimihenkilöiden osuuksissa; Lahdessa heitä oli 11 prosenttia, muissa kisoissa 16 prosenttia. Alempien toimihenkilöiden ohella tämä on ainoa kategoria, jossa Lahdessa vastanneet ovat vähemmistössä.

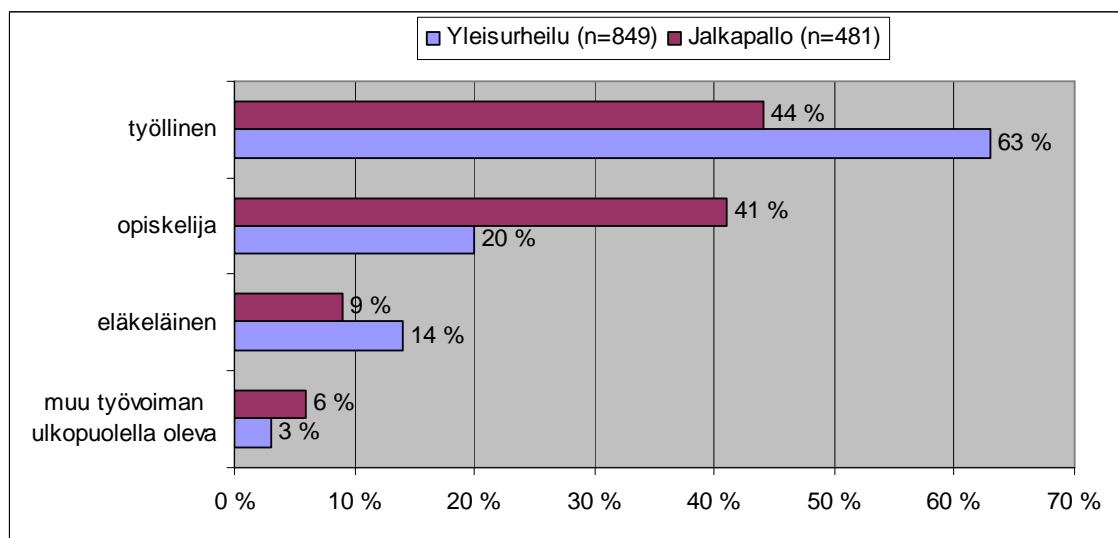
Kuvio 12. Yleisurheilun eliittikisoissa kesällä 2007 kyselyyn vastanneiden ammattiase- ma Lahdessa ja muilla kisapaikkakunnilla.

Kuten koko maassa (43 %), myös kyselyyn vastanneissa (63 %) on kaikkein eniten työllisiä (kuvio 13). Alle 15-vuotiaiden vertailu ei tässä yhteydessä ole oleellista, sillä kaikki tähän ryhmään kuuluvat eivät ole kirjoitus- ja lukutaitoisia, eivätkä siten kykeneviä vastaamaan kyselyyn.

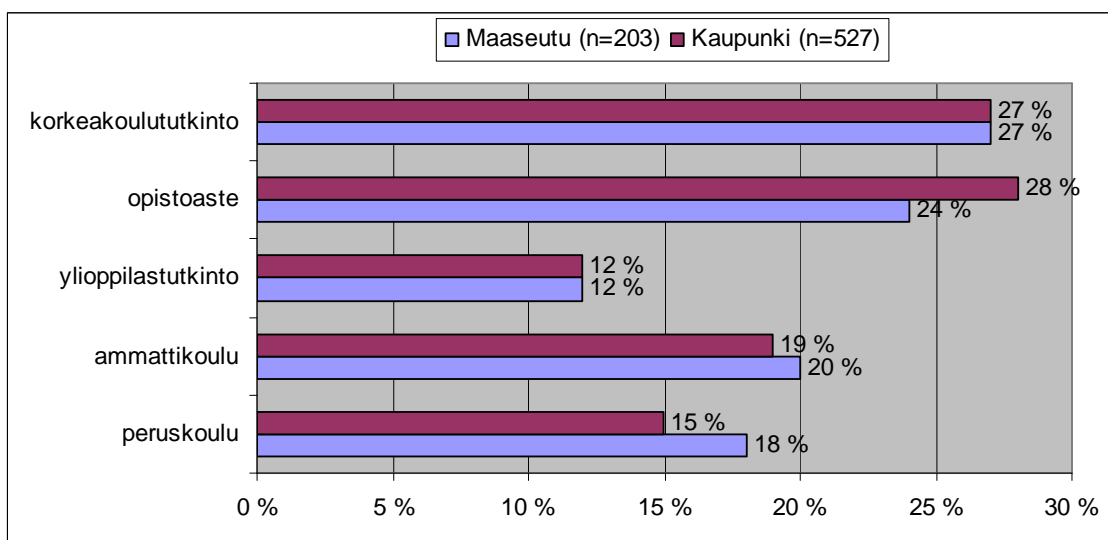
Kuvio 13. Yleisurheilun eliittikisoissa kesällä 2007 kyselyyn vastanneiden ja koko maan elämäntilanteet (Mukaiillen: Tilastokeskus 2008).

Työllisiä on yleisurheilukatsomossa selvästi jalkapallokatsomoa enemmän, mutta opiskelijoiden kohdalla tilanne on päinvastoin (kuvio 14). Nämä erot ovat tilastollisesti erittäin merkitseviä ($p=0,000$). Jalkapalloyleisössä työllisten sekä opiskelijoiden ja koululaisten osuudet ovat lähes tasoissa. Tässä yhteydessä onkin syytä huomioida jalkapalloyleisötutkimuksen paikka ja aika. Suomen cupin finaali pelattiin vuonna 2001 Tampereella, joka on suuri opiskelukaupunki. Lisäksi pelin ajankohta oli marraskuu, jolloin opiskelijat eivät ole viettämässä lomaansa muualla, vaan ovat opiskelupaikkakunnallaan.

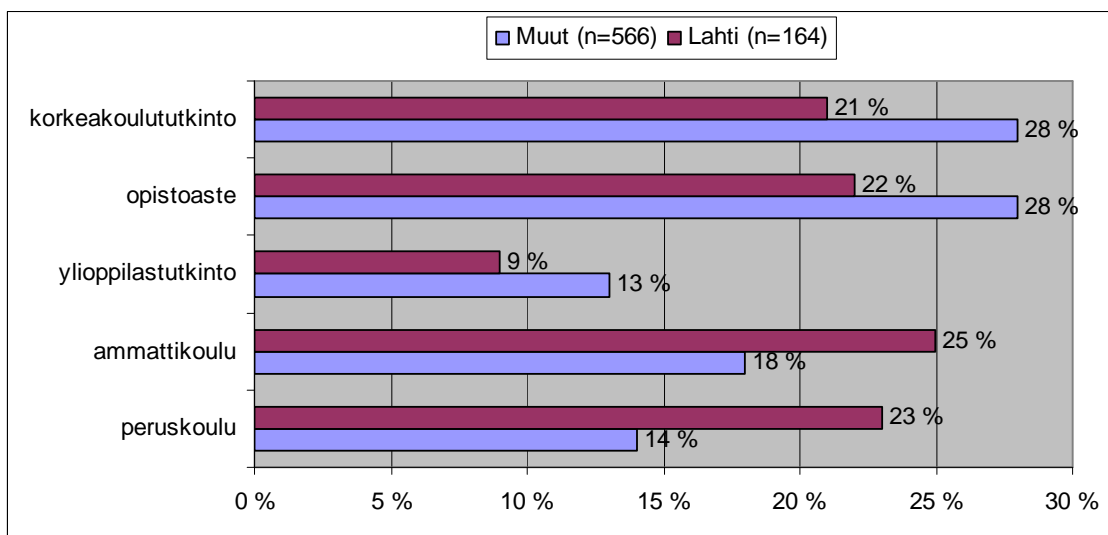
Kuvio 14. Yleisurheilun eliittikisoissa kesällä 2007 ja jalkapallon Suomen cupin loppuottelussa 2001 kyselyyn vastanneiden elämäntilanteet (Mukaillen: Rasila & Salasuo 2001, 37-38).

Koulutuksessa ei maaseutu- ja kaupunkikisoissa vastanneiden kesken ole tilastollisesti merkitsevää eroa ($p=0,400$). Kuviosta 15 näkyy, että korkeakoulututkinnon suorittaneita oli sekä maaseutu- että kaupunkikisoissa kyselyyn vastanneissa 27 prosenttia. Myös ylioppilastutkinnon suorittaneita oli yhtä paljon (12 %). Muissakin koulutusasteissa on vain hyvin pienet erot. Tätä selvittänee se, että monet opiskelijat ovat kesälomien vietossa kotipaikkakunnillaan, jolloin tilanne ikään kuin tasaantuu; opiskelijoita siirtyy kaupungeista maaseudulle.

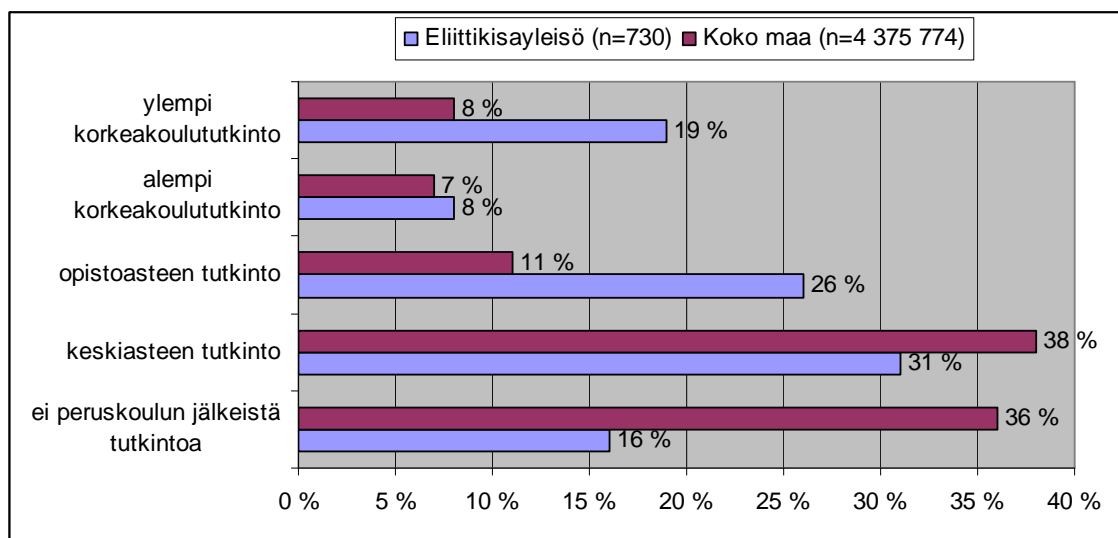
Kuvio 15. Yleisurheilun eliittikisoissa kesällä 2007 kyselyyn vastanneiden koulutustausta maaseutu- ja kaupunkikisoissa (yli 15-vuotiaat).

Lahdessa kyselyyn vastanneiden koulutustausta oli jakaantunut melkoisen taiseesti (kuvio 16). Ainoastaan ylioppilastutkinnon suorittaneita oli selvästi vähemmän kuin jonkin muun koulutuksen suorittaneita. Muissa kisoissa vastanneiden koulutustaustoissa on sen sijaan selviä eroja ja ne ovatkin Lahdessa vastanneisiin verrattuna tilastollisesti merkitseviä ($p=0,014$).

Kuvio 16. Yleisurheilun eliittikisoissa kesällä 2007 kyselyyn vastanneiden koulutus Lahdessa ja muilla kisapaikkakunnilla (yli 15-vuotiaat).

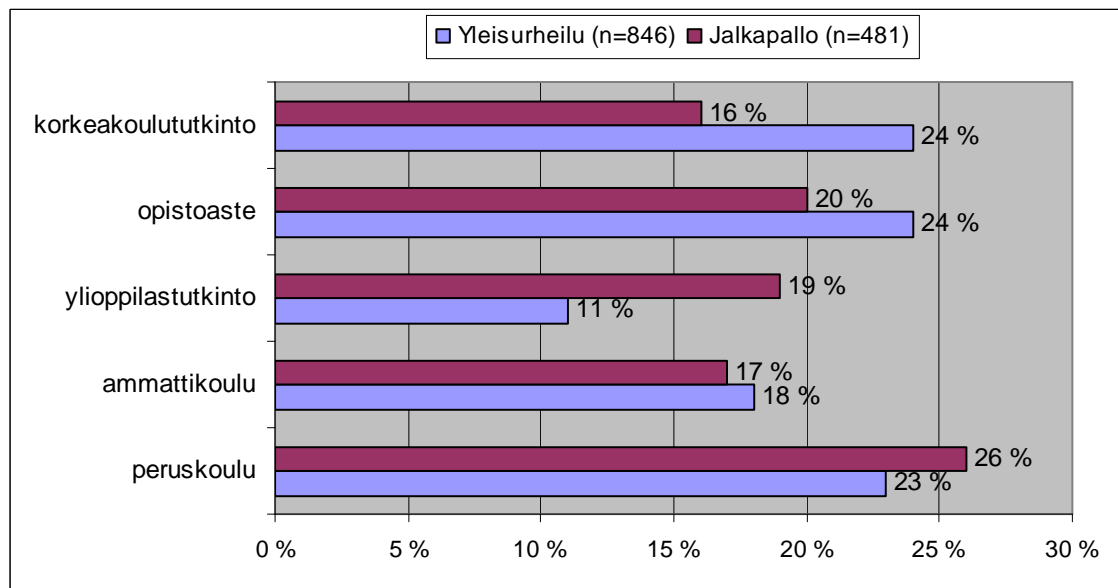
Kuviosta 17 havaitaan, että kesän 2007 eliittikisoissa vastanneet ovat koko maata korkeammin koulutettuja. Ero on tilastollisesti erittäin merkitsevä ($p=0,000$). Ylemmän korkeakoulututkinnon suorittaneita oli yli 15-vuotiaista kyselyyn vastanneista jopa 19 prosenttia, kun vastaava luku koko maan yli 15-vuotiaassa väestössä oli vuonna 2006 kahdeksan prosenttia. Myös opistoasteen suorittaneita oli eliittikisayleisössä koko maata reilusti enemmän. Osaltaan kyselyyn vastanneiden korkea kouluttautuneisuus johtunee vastausvirheestä, eli osa vastanneista on voinut merkata ylimmän korkeakoulututkinnon, vaikkei vielä olisi sitä loppuun suorittanutkaan.

Kuvio 17. Yleisurheilun eliittikisoissa kesällä 2007 kyselyyn vastanneiden ja koko maan koulutus (yli 15-vuotiaat, Mukailleen: Tilastokeskus 2007).

Kuviossa 18 alempi ja ylempi korkeakoulututkinto on yhdistetty. Korkeakoulututkinnon suorittaneet (24 %) – pienellä varauksella – ovatkin kyselyyn vastanneiden keskuudessa suurin yleisurheilua seuraava koulutuksellinen joukko. Jalkapallon Suomen cupin finaalia seuranneissa ja kyselyyn vastanneissa korkeakoulun suorittaneita on huomattavasti vähemmän (16 %). Peruskoulun suorittaneiden kohdalla tilanne on päinvastoin. On hyvä muistaa, että tässä vertailussa ovat mukana myös alle 15-vuotiaat, joten peruskoulun suorittaneiden määrä on todellisuutta suurempi, sillä moni peruskoulussa parhaillaan oleva, on varmasti merkannut tämän vaihtoehdon. Painopisteet yleisurheilu- ja jalkapalloyleisön välillä ovat tilastollisesti merkitseviä ($p=0,000$). Yleisurheiluyleisön jal-

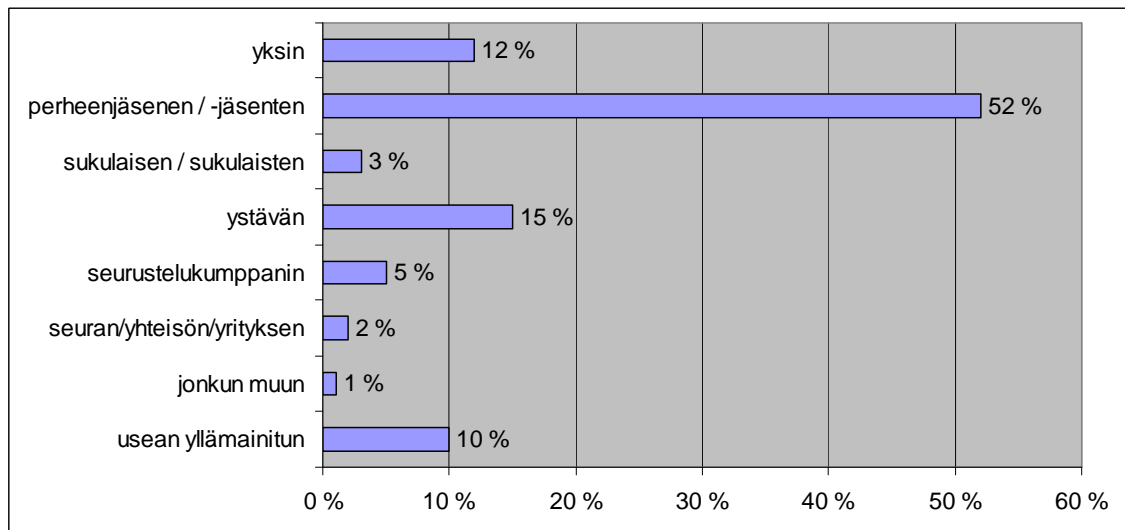
kapalloyleisöä korkeampi kouluttautuneisuus selittynee osin sukupuolella: naiset ovat miehiä kouluttautuneempia.

Kuvio 18. Yleisurheilun eliittikisoissa kesällä 2007 ja jalkapallon Suomen cupin loppuottelussa 2001 kyselyyn vastanneiden koulutus (Mukaillen: Rasila & Salasuo 2001, 38-39).

8.3 Katsomoseura

Liikkasen (2005, 78 & 81-82) ja Bergin (2005, 164) mukaan seuralainen urheilutapahtumissa on yleisemmin ystävä, tuttava tai sukulainen kuin perheenjäsen. Naiset käyvät urheilutapahtumissa hieman yleisemmin perheenjäsenten kanssa kuin miehet, jotka kannustavat urheilijoita yleisemmin ystävien seurassa. Urheilukisoja seurataan useammin yksin kuin kulttuuritapahtumia. (Liikkanen 2005, 78 & 81-82 ja Berg 2005, 164.) Kuten kuviosta 19 käy ilmi, yli puolet yleisurheilun eliittikisakatsomoon tulleista, oli saapunut perheenjäsenen kanssa (52 %). Ystäväporukat (15 %) jäävät siis selvästi tässä vertailussa perheporukoista jälkeen ja ovatkin lähestulkoon samalla viivalla yksin tulleiden (12 %) kanssa. Muut ryhmät ovat selvästi vähemmistössä.

Kuvio 19. Yleisurheilun eliittikisoissa kesällä 2007 kyselyyn vastanneiden katsomoseura (n=850). Usean yllämainitun kanssa saapuneet tarkoittavat esimerkiksi henkilöä, jolla on ollut mukanaan perheenjäseniä, sukulaisia ja ystäviä.

Kisojen katsominen yksin korreloi iän sekä miessukupuolen kanssa, joten mitä vanhemmasta mieshenkilöstä on kyse, sitä todennäköisemmin hän on tullut katsomoon yksin ($p < 0,01$). Miespuolisista henkilöistä jopa 19 prosenttia olikin saapunut katsomoon yksin. Naisista suurin osa (55 %) oli saapunut kisakatsoomoon perheen tai perheenjäsenen kanssa ja miehistäkin lähes puolet (49 %). Ystävän tai ystävien kanssa saapuneista suurin osa oli naisia (18 %), saman luvun ollessa miesten kohdalla 13 prosenttia. Tämä johtunee sukupuolen ja iän jakaumasta (kuvio 7): nuorissa oli naisia enemmän kuin miehiä ja vanhemmissa päinvastoin. Nuoret tekevät asioita muutenkin paljon yhdessä, kun taas vanhemmat yksin. Vuonna 2001 jalkapallon Suomen cupin finaaliin saapuneista miehistä jopa 27 prosenttia tuli peliin yksin ja lähes yhtä usein perheen kanssa. Yleisimmin miehet kuitenkin saapuivat paikalle kaverin seurassa (n. 42 %). Yksin paikalle saapuneita naisia oli 12 prosenttia ja selvästi yleisimmin he olivat paikalla perheensä seurassa. (Rasila & Salasuo 2002, 48-49.)

Kuva 2. Miehet, saavuitteko yksin? (Lahti 25.7.2007)

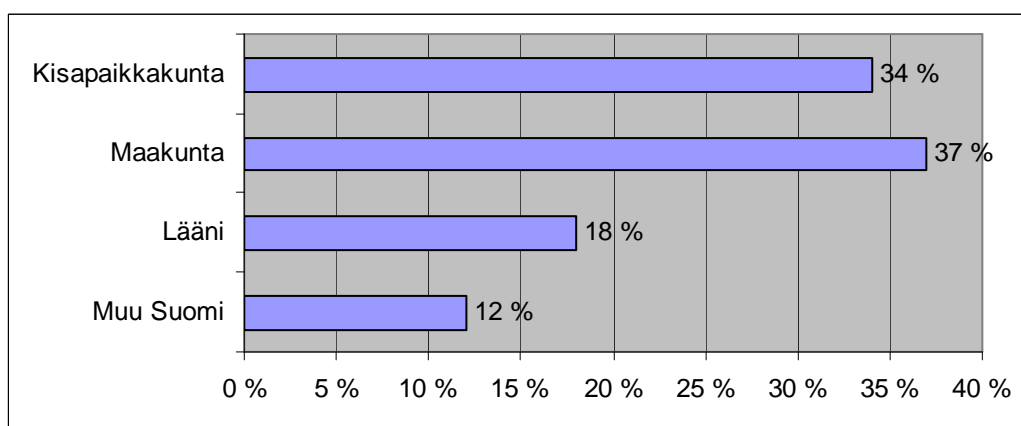

Perheenjäsenen kanssa tulleista 41 prosenttia oli saapunut puolisonsa kanssa. Usean perheenjäsenen kanssa, kuten lasten tai vanhempien kanssa, muttei välttämättä koko perheen voimin tulleita oli sekä miehissä että naisissa 31 prosenttia. Vain 5 prosenttia perheenjäsenen kanssa kisoja seuranneista oli saapunut paikalle sisaruksen tai sisarusten kanssa. Miehet olivat tulleet paikalle naisia useammin lasten kanssa (miehistä 19 % ja naisista 11 %).

9 MISTÄ JA MIKSI?

9.1 Mistä asti tultiin?

34 prosenttia vastanneista oli saapunut katsomaan kisoja kyseiseltä kisapaikkakunnalta, mutta 3 prosenttia enemmän oli kuitenkin saapunut muualta maakunnasta (Kuvio 20). Kisapaikkakunnittain tarkasteltuna maakuntalaisia oli kisapaikkakuntalaisia enemmän kolmessa viidestä kisasta (taulukko 7). Lapinlahden kisoja muualta Suomesta oli tullut seuraamaan 27 prosenttia. Kisojen ajankohta oli otollinen, sillä heinäkuun 22. päivän aikoihin monet ovat kesälo-malla. Lapinlahti ei kuitenkaan ole niin sanottu ”mökkikunta”, mutta Pohjois-Savon maakunta voisikin jo olla ”mökkimaakunta”. Lapinlahti myös sijoittuu valtatie 5 sekä rautatien varrelle, jolloin moni on voinut poiketa katsomaan kisoja ohikulkumatkallaan. Poikkeamista on voinut helpottaa kisa-aika, eli sunnuntai-iltapäivä. Lisäksi Tero Pitkämäki heitti kaikista kesän 2007 eliittikisoista ainoastaan Lapinlahdella, mikä on voinut houkutella katsojia kauempaakin, mutta tälle yhteydelle ei löydy tilastollista merkitsevyyttä.

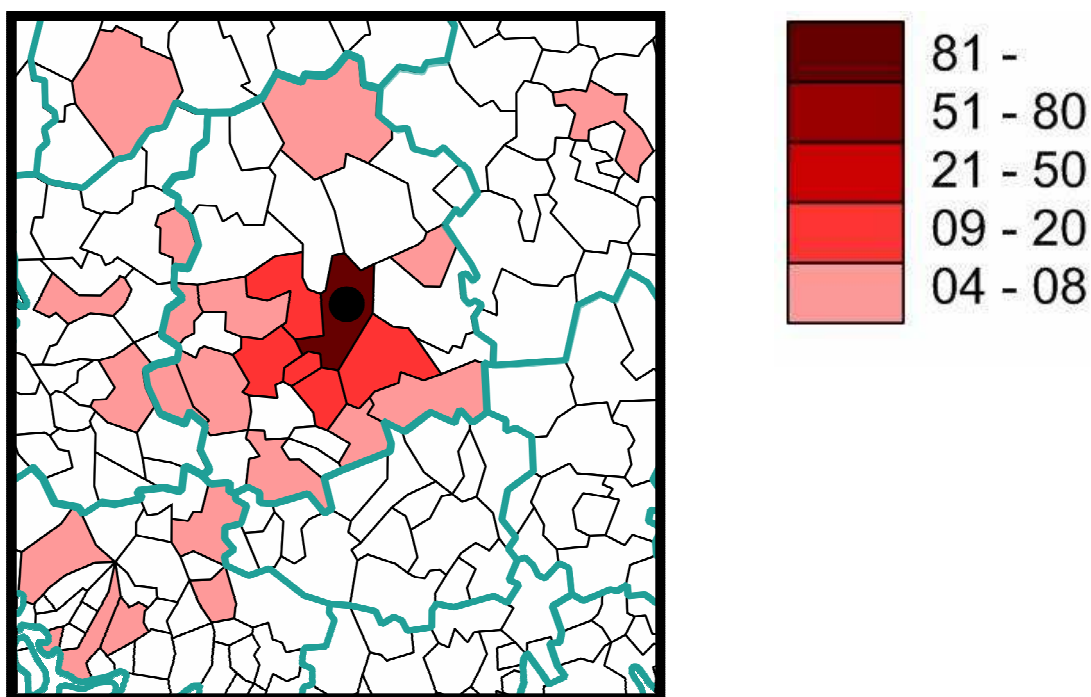

Kuvio 20. Yleisurheilun eliittikisoissa kesällä 2007 kyselyyn vastanneet kotialueit-tain jaoteltuna (n=822).

Taulukko 7. Yleisurheilun eliittikisoissa kesällä 2007 kyselyyn vastanneet kisapaikkakunnittain ja kotialueittain jaoteltuna (Tampere n=198, Turku n=148, Lapinlahti n=112, Lahti n=193, Kuortane n=171).

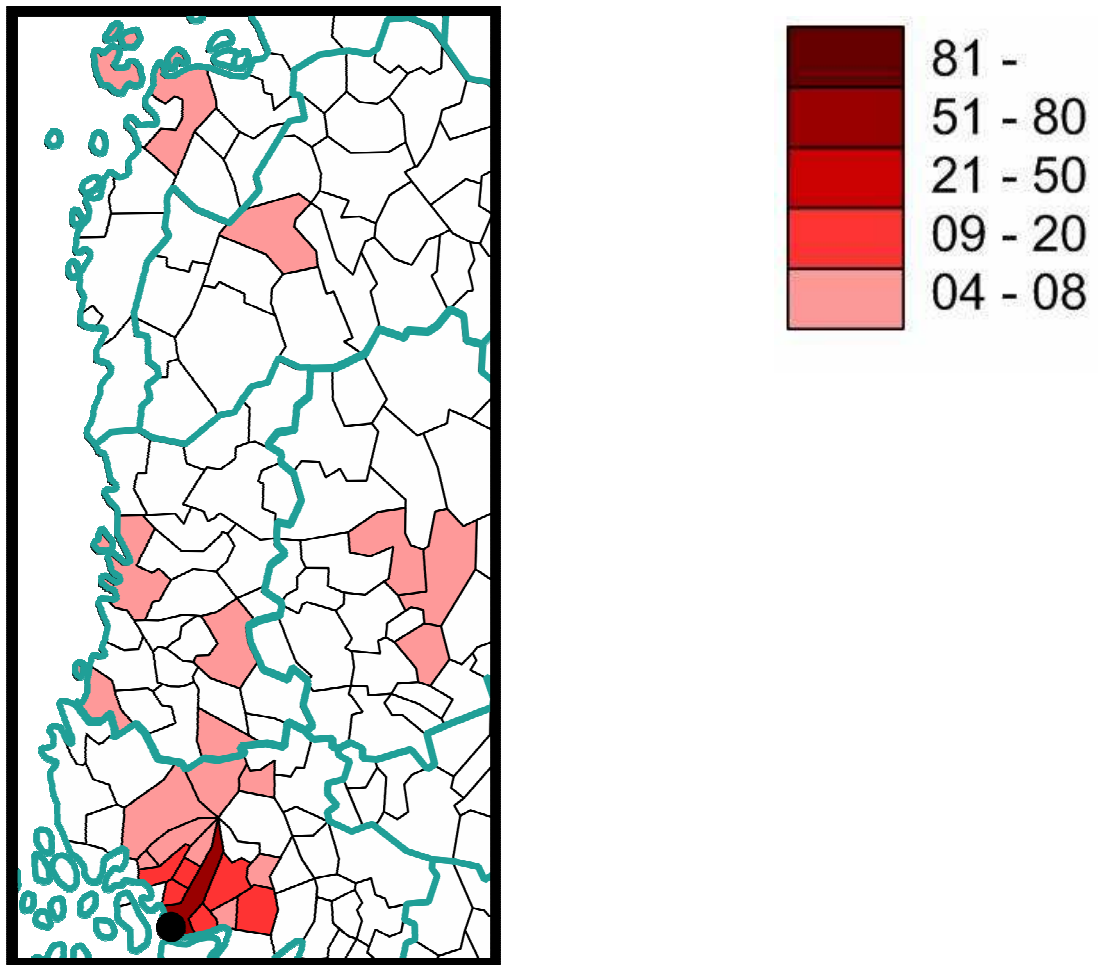
	Tampere	Turku	Lapinlahti	Lahti	Kuortane
Kisapaikkakunta	46 %	37 %	27 %	39 %	16 %
Maakunta	33 %	41 %	45 %	22 %	47 %
Lääni	14 %	11 %	2 %	28 %	30 %
Muu Suomi	6 %	10 %	27 %	11 %	6 %

Kuvat 4-8 esittävät kisapaikkakuntaakohtaisesti lähiseudulta kisoja katsomaan saapuneiden ja kyselyyn vastanneiden kotikuntien sijainnin ja katsojavolyymien, eli kuinka paljon katsojia kyseistä kunnasta on saapunut yhteensä. Esimerkiksi kuvasta 4 nähdään, että Tampereen kisoissa 208 vastanneesta yli 81 henkilöä oli saapunut Tampereelta. Kuntia, joista oli saapunut 9-20 henkeä, olikin jo enemmän: Ylöjärvi, Nokia, Pirkkala, Lempäälä ja Kangasala (kartalla lännestä itään, kuva 21). Liitteessä 2 on esitetty koko Suomen kartta ja jokaisen aluekartan leikkauskohta.

Kuvio 21. Kesällä 2007 Tampereen eliittikisoissa kyselyyn vastanneiden kotikuntavolyymit (n=208).

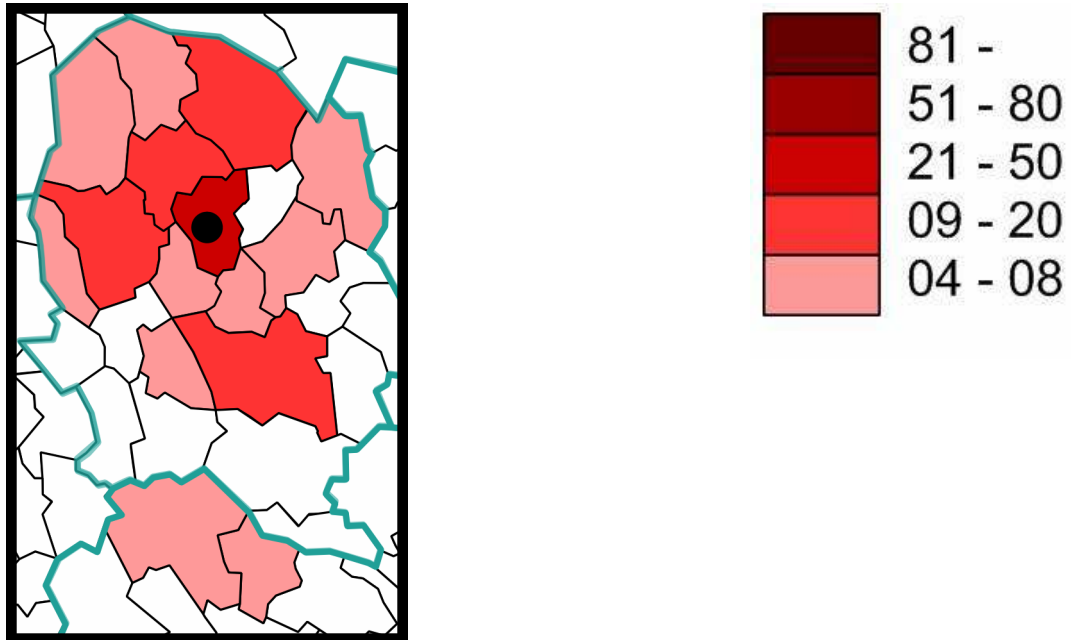
Kuviossa 22 on Turku lähialueineen. Turkulaisia kesän 2007 eliittikisoissa 155 vastanneesta oli 51-80. Pohjoisin vaaleanpunainen kunta on Vaasa, mistä Turun kisoihin oli saapunut 4-8 henkeä, samoin kuin Ilmajoelta, joka on kartan toiseksi pohjoisin vaaleanpunaisella värjätty kunta. Turussa kaikista lähikunnista kisoja oli saapunut katsomaan vähintään yhdeksän henkeä, mitä ei tapahtunut millään muulla eliittikisapaikkakunnalla (kuviot 21, 23, 24 ja 25).

Kuvio 22. Kesällä 2007 Turun eliittikisoissa kyselyyn vastanneiden kotikuntavolyymit (n=155).

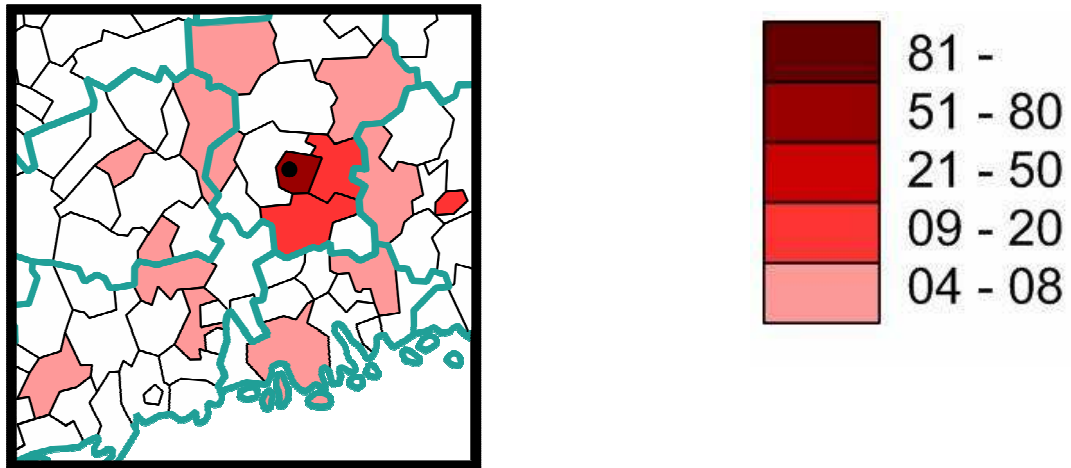
Kuten taulukossa 7 esitettiin, oli Lapinlahden kisoja tultu enimmäkseen seuraamaan maakunnan eli Pohjois-Savon alueelta. Kuvion 23 kartta on rajattu melko tarkasti kattamaan juuri Pohjois-Savon alue. Lapinlahden itäpuolella sijaitsevasta kunnasta (valkealla), katsojia ei kyselyn mukaan saapunut lainkaan (kuvio 23 Kyseinen kunta on Varpaisjärvi, jonka kanssa Lapinlahdella on mo-

nenlaisia yhteistyökuvioita, niin kunta- kuin seuratasollakin. Niinpä Lapinlahden kisoissa oli lukuisia varpaisjärveläisiä talkoolaisina ja uskon, että heitä oli myös katsomossa, vaikka vastaajissa näin ei ollut.

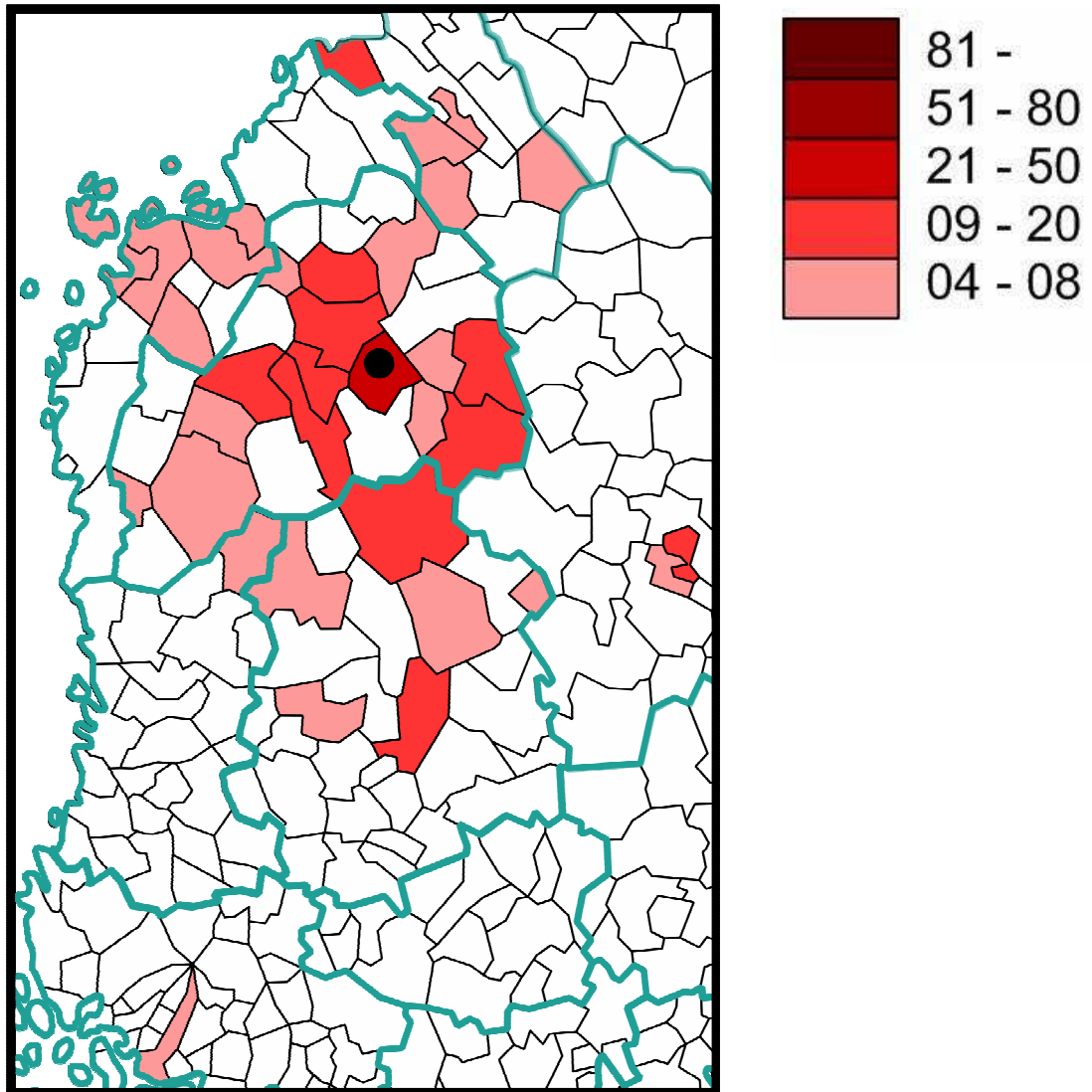
Kuvio 23. Kesällä 2007 Lapinlahden eliittikisoissa kyselyyn vastanneiden kotikuntavolyymit (n=115).

Lahden kesän 2007 eliittikisakyselyyn vastanneissa oli lahtelaisia 51-80 henkilöä. Ei ole ihme, että lahtelaisia oli paikalla paljon, sillä olihan kisoihin vapaa-pääsy. Lahden etelä- ja itäpuolella sijaitsevista kunnista, Orimattilasta ja Nastolasta katsojia oli saapunut 9-20, mutta länsi- ja pohjoispuoleisista, Hollolasta ja Asikkalasta ei yhtään. (Kuvio 24.) Tälle ilmiölle on vaikea keksiä muuta selitystä, kuin että vastanneissa ei yksinkertaisesti sattunut olemaan yhtään henkilöä kyseisistä kunnista.

Kuvio 24. Kesällä 2007 Lahden eliittikisoissa kyselyyn vastanneiden kotikuntavolyymit (n=198).

Kuortaneen kisoihin oli saavuttu melkoisen tasaisesti ympäri Etelä-Pohjanmaata sekä naapurimaakuntienkin puolelta. Kuortaneen ja Lapinlahden kisoilla on yhtäläistä se, että kisakunnasta on kotoisin vain 21-50 vastannutta, mutta useasta lähikunnista, varsinkin Kuortaneen lähikunnista, 9-20 vastannutta (kuvio 25). Kuortaneen kisoihin oli kaiken kaikkiaan saavuttu hyvin useasta kunnasta, kuten Turunkin kisoihin. Tämä johtunee Länsi- ja Lounais-Suomen pinta-alaltaan pienistä kunnista, jolloin välimatkat eivät ole järin suuria.

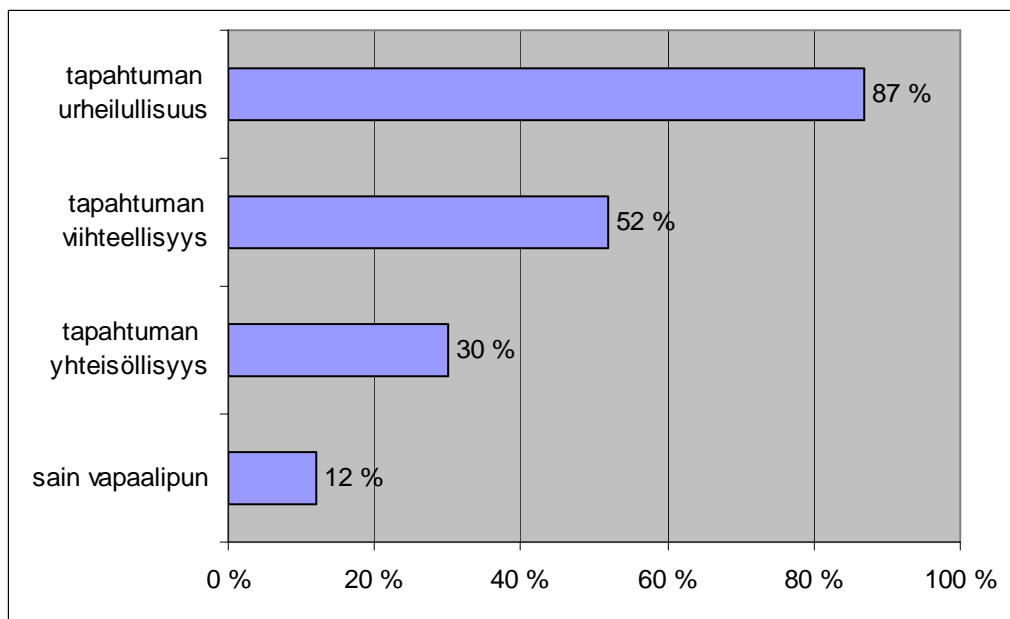

Kuvio 25. Kesällä 2007 Kuortaneen eliittikisoissa vastanneiden kotikuntavolyymit (n=176).

9.2 Miksi tultiin?

Miksi sitten yleisurheilun eliittikisoja tultiin seuraamaan? Kuviosta 26 ilmenee, että suurin osa (87 %) kyselyyn vastanneista saapui paikalle tapahtuman urheilullisuuden vuoksi (summa väittämistä: ”haluan nähdä hyviä tuloksia tai suorituksia” ja ”haluan nähdä tiettyjä urheilijoita”). Seuraavaksi eniten (52 %) eliittikisoissa halutaan viihtyä (summa väittämistä: ”haluan rentoutua tai virkistyä”, ”haluan kokea jotain jännittävää” ja ”täällä voin antaa tunteitteni vapautua”) ja kolmanneksi eniten (30 %) paikalle houkuttelee yhteisöllisyys (summa muuttu-

jista: ”haluan tavata ystäviä ja tuttuja”, ”haluan olla siellä, missä tapahtuu” ja ”katsojat luovat täällä tunnelman”). Sukupuolittain tarkasteltuna suurempia eroja yleisurheilukisoihin tulon syissä ei ole. Kyselyn mukaan vapaalipun saaneita oli 12 %, mutta todellisempi luku on varmasti enemmän, sillä alle 12-vuotiaat pääsivät kisoihin ilmaiseksi ja Lahdessahan kaikki katsojat pääsivät katsomoon ilmaiseksi. Väittämän olisi siis pitänyt olla muotoa ”sain vapaalipun / pääsin ilmaiseksi”, kuvatakseen paremmin todellista tilannetta.

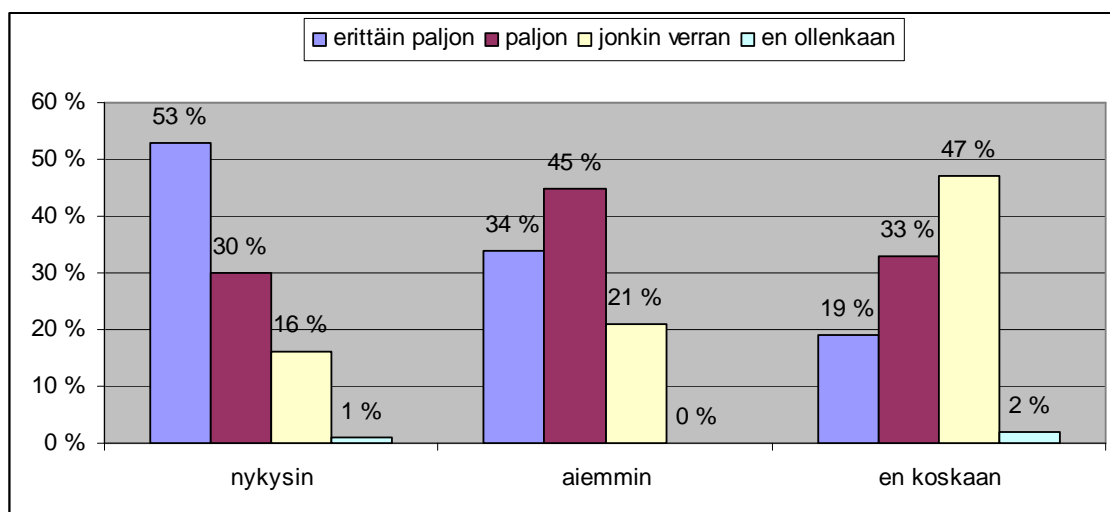
Kuvio 26. Yleisurheilun eliittikisoissa kesällä 2007 kyselyyn vastanneiden katsomoon tulon syitä (n=631).

10 YLEISURHEILUN SEURAAMINEN

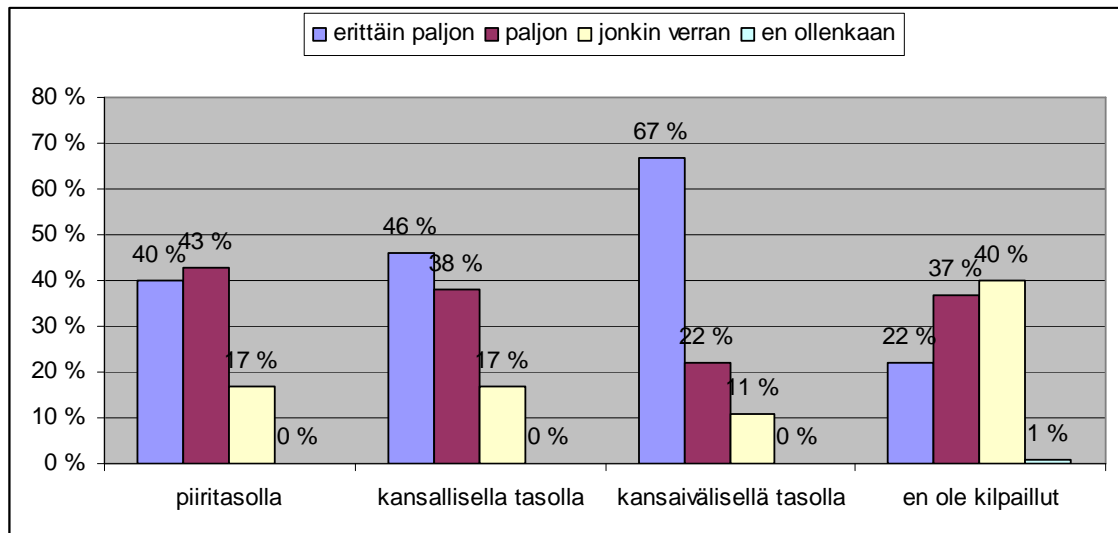
10.1 Lajitausta ja yleisurheilun seuraaminen

Yhteensä 68 prosenttia vastanneista (n=841) oli joko harrastanut aikaisemmin (56 %) tai harrastaa parhaillaan (12 %) yleisurheilua. Näistä 55 prosenttia oli kilpaillut ja 13 prosenttia kilpailee parhaillaan yleisurheilussa. Kuten kuviosta 27 ilmenee, yleisurheilua nykyisin harrastavat tai aiemmin harrastaneet seuraavat yleisurheilua selvästi tiiviimmin, kuin yleisurheilua harrastamattomat.

Kuvio 27. Yleisurheilua nykyisin, aiemmin tai ei koskaan harrastaneiden sekä yleisurheilun seuraamisen yhteys prosentteina kesän 2007 eliittikisoissa kyselyyn vastanneista (n=841).

Kuviosta 28 havaitaan, että mitä korkeammalla tasolla henkilö on yleisurheilussa kilpaillut tai kilpailee, sitä tiiviimmin hän seuraa yleisurheilua. Ainoastaan niiden henkilöiden joukossa, jotka eivät ole koskaan kilpailleet, on yleisurheilua seuraamattomia. Sekä yleisurheilun harrastamisen että siinä kilpailemisen ja yleisurheilun seuraamisen välillä on merkitsevät korrelaatiot ($p=0,01$). Muiden lajien harrastamisen ja yleisurheilun seuraamisen välillä yhteyttä ei ole, mutta muissa lajeissa kilpailemisen ja yleisurheilun seuraamisen välillä on ($p=0,01$).

Kuvio 28. Yleisurheilua piiritasolla, kansallisella tasolla, kansainvälisellä tasolla tai ei koskaan kilpailleiden sekä yleisurheilun seuraamisen yhteys prosentteina kesän 2007 eliittikisoissa kyselyyn vastanneista (n=833).

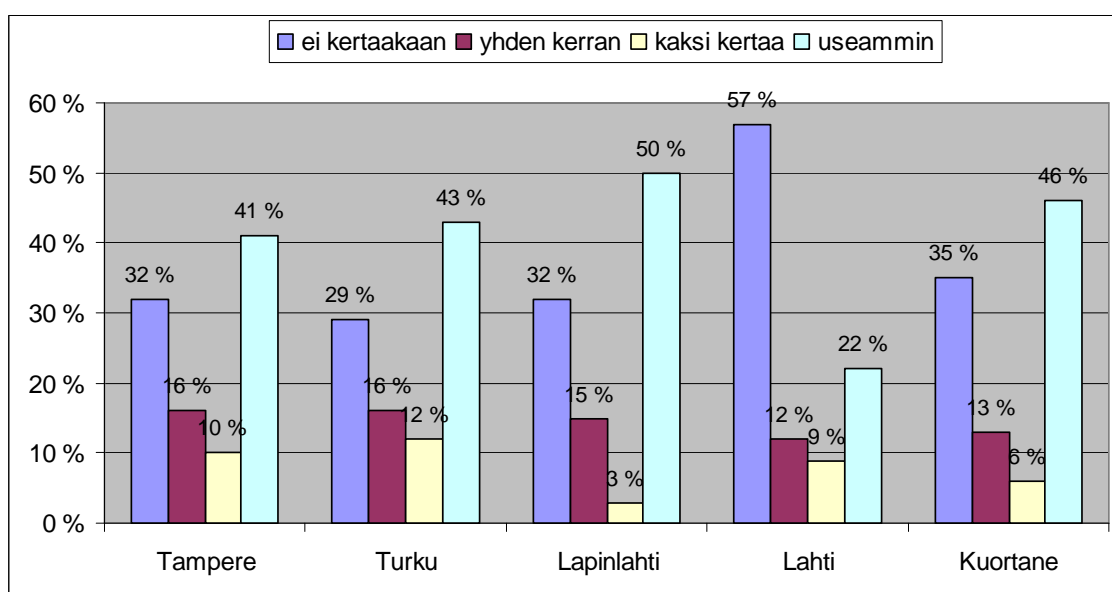
Kyselyyn vastanneista seitsemän prosenttia käy pääsymaksullisissa yleisurheilukisoissa ja jopa 21 prosenttia muissa pääsymaksullisissa urheilukisoissa useammin kuin viisi kertaa vuodessa (taulukko 8). Muuten prosentit ovat lähellä toisiaan. Pääsymaksullisissa yleisurheilukisoissa ja muissa urheilukisoissa käynnin välillä vallitsee merkitsevä korrelaatio ($p=0,01$). Voisikin ajatella, että ne jotka seuraavat urheilua, seuraavat sitä paljon ja laaja-alaisesti, eli monia eri lajeja.

Taulukko 8. Yleisurheilun eliittikisoissa kesällä 2007 kyselyyn vastanneiden pääsymaksullisten kisojen seuraaminen.

	Yleisurheilu (n=844)	Muut lajit (n=828)
5 kertaa vuodessa tai useammin	7 %	21 %
2-4 kertaa vuodessa	26 %	30 %
Kerran vuodessa	34 %	21 %
Harvemmin kuin kerran vuodessa	33 %	28 %

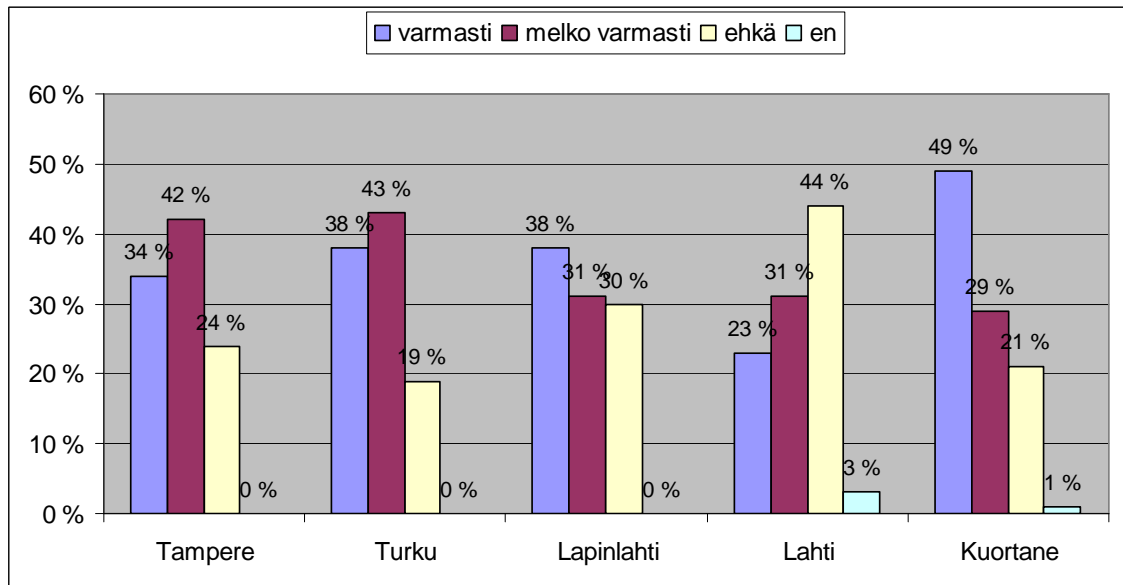
10.2 Eliittikisojen seuraaminen aiemmin ja tulevaisuudessa

Paikkakuntaakohtaisesti 41-50 prosenttia kyselyyn vastanneista oli käynyt katsomassa kyseisiä kisoja useammin kuin kahdesti (kuvio 29). Lahti muodostaa poikkeuksen (22 %), mikä johtunee suurelta osin siitä, ettei pääsymaksua perity. Lahden kisakävijöistä jopa 57 prosenttia oli paikalla ensimmäistä kertaa. Kaksi kertaa kyseisissä kisoissa vierailleita oli kaikilla paikkakunnilla kaikkein vähiten (3-12 %).

Kuvio 29. Eliittikisojen seuraaminen aikaisemmin paikkakunnittain kesän 2007 eliittikisoissa kyselyyn vastanneissa (n=854).

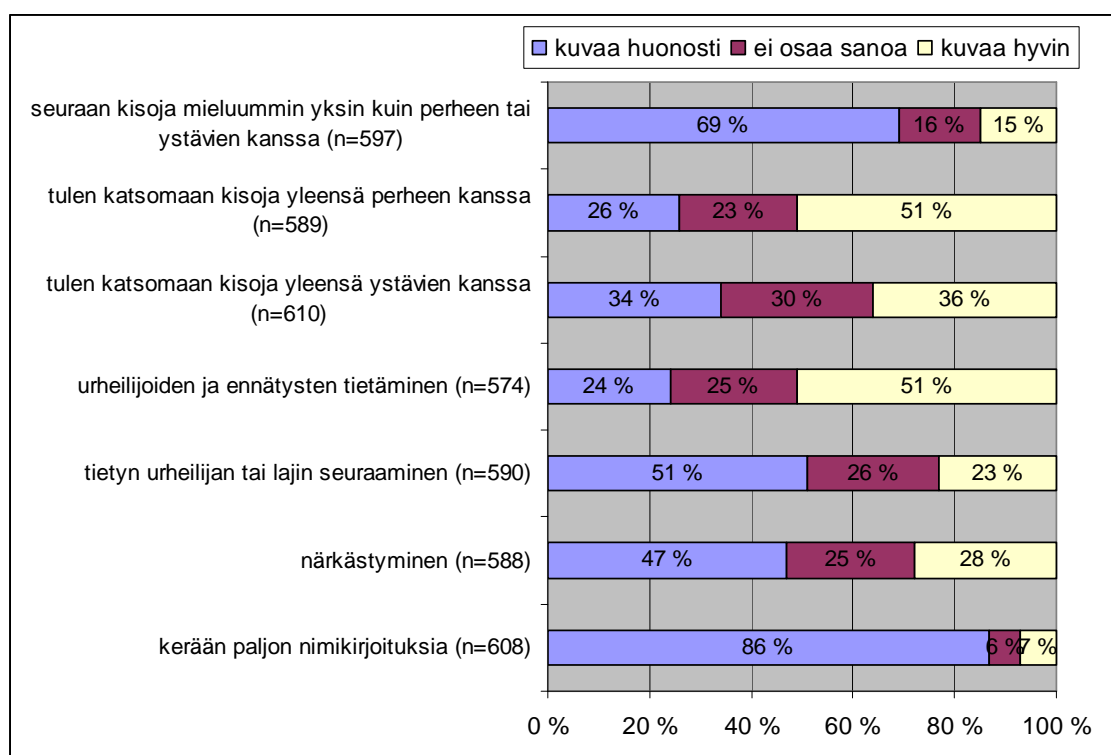
Tulevaisuudessa kyseisiä kisoja seuraamaan tulevat todennäköisimmin kuortanelaiset, kun taas Lahdessa emmitään kaikkein eniten (kuvio 30). Kaikilla paikkakunnilla korrelaatiot aikaisemman ja tulevan kisoissa käynnin välillä ovat merkitseviä ($p=0,01$). Yleisurheilun seuraaminen ja pääsymaksullisissa yleisurheilukisoissa käyminen korreloivat odotetusti keskenään ($p=0,01$), mutta myös pääsymaksullisten yleisurheilu- ja muiden urheilukisojen seuraamisen välillä on merkitsevä yhteys ($p=0,01$).

Kuvio 30. Eliittikisojen seuraaminen tulevaisuudessa paikkakunnittain kesän 2007 eliittikisoissa kyselyyn vastanneissa (n=854).

11 URHEILUYLEISÖJAOTTELUN ISTUVUUS

Yksi tutkimustehtävistäni oli selvittää, istuuko Kalevi Heinilän (2000, 294-298) urheiluyleisöjaottelu yleisurheiluyleisöön. Tarkasteltaessa kuviota 31 esiin nousee kolme asiaa: 1) 51 prosenttia vastanneista väitti tietävänsä hyvin urheilijoita ja ennätyksiä (summa väittämistä: ”tunnistavansa useita suomalaisia ja ulkomaalaisia urheilijoita” ja ”tietävänsä eri yleisurheilulajien Suomen, Euroopan ja maailman ennätyksiä”), 2) 51 prosenttia ilmoitti tulevansa katsomaan kisoja yleensä perheen kanssa ja 3) 86 prosenttia kertoi, ettei kerää paljon nimikirjoituksia.

Kuvio 31. Yleisurheilun eliittikisoissa kesällä 2007 kyselyyn vastanneiden mielipiteet yleisurheilutietämyksestään ja katsomokäyttäytymisestään.

Ensimmäinen huomio osoittaa siihen suuntaan, että yleisurheilun eliittikisakatsojissa on lajistaan tietäviä, eksperttimäisiä katsojia ja toinen, että siellä on perheporukoita. Kolmas huomio puolestaan vahvistaa sitä käsitystä, ettei yleis-

urheilukatsomoissa ole juuri faneja. Tämän väittämä korreloi negatiivisesti ($p=0,01$) iän kanssa, eli mitä nuorempi henkilö on kyseessä, sitä todennäköisemmin hän kerää nimikirjoituksia. Koska alle kouluikäisiä ei ollut vastaajissa yhtä lukuun ottamatta lainkaan, saattaisi väittämä todellisuudessa kuvata hieman suurempaa katsojajoukkoa.

Kyselyyn vastanneista 51 prosenttia sanoo tulevansa katsomaan kisoja yleensä perheen kanssa. Väittämä korreloi myös sen faktan kanssa, että he todella tulivat katsomaan kisoja perheen kanssa, joten se ei ole vain mielipide tai toiveajatus. Samoin väite ”tulen katsomaan kisoja yleensä ystävien kanssa” korreloi ystävän tai ystävien kanssa katsomoon saapuneiden kanssa. Satunnaiskatselijoiden olemassa olosta kertoo se, etteivät vapaalipun saaneet ole juurikaan käyneet katsomassa kyseisiä kisoja aiemmin, eivätkä suunnittele tulevansa uudelleen.

Aikaisemmalla tai nykyisellä yleisurheilun harrastamisella tai siinä kilpailemisella on positiivinen korrelaatio ($p=0,01$) tulosten tietämyksen, urheilijoiden tunnistamisen sekä tietyn lajin tai urheilijan suoritusten seuraamisen kanssa. Näin ollen käsitys eksperteistä yleisurheilukatsomoissa vahvistuu entisestään. Lähes kaikki edellä mainitut ominaisuudet korreloivat iän kanssa, joten yleisurheilukatsomojen ekspertit ovat hieman vanhempaa ikäpolvea.

Fanien mukanaololle eivät anna lisäpontta edes väittämät ”käyn seuraamassa tiettyä lajia” tai ”käyn seuraamassa tietyn urheilijan / tiettyjen urheilijoiden suorituksia” (summaväittämä: ”tietyn urheilijan tai lajin seuraaminen”). Molemmissa väittämissä 51 prosenttia vastanneista on ympyröinyt vaihtoehdon, jonka mukaan väittämä kuvaa heitä huonosti (Kuvio 32). Huomattavaa kuitenkin on, että nimikirjoitusten kerääminen korreloi näiden kahden väitteen kanssa, joten se osoittanee, että näillä väitteillä voidaan kartoittaa faniutta. Myös aikaisempi yleisurheiluharrastus korreloi nimikirjoitusten keräämisen kanssa. Mielenkiintoista on, ettei yhteyttä nimikirjoitusten keräämisen ja urheilijoiden tunnistamisen välillä ole. Tämä osoittaa sen, että juuri lapset keräävät nimikirjoituksia. Heille tärkeintä on nimikirjoituksen saaminen, eikä se kenen se on. Uskaltaisin väittää, että nimikirjoitusten kerääminen on yleisurheilufanin näky-

vin ominaisuus. Kovinkaan moni niistä, jotka seuraavat paljon yleisurheilua niin paikan päällä kuin tiedotusvälineistäkin, ei nimittäisi itseään faniksi. Toisaalta, jos uskoisin ihmisten omaan mielipiteeseen, olisin kysynyt suoraan: ”Oletko a) ekspertti, b) fani, c) hulinoitsija, d) perheen kanssa kisoja seuraava, e) kaveriporukassa kisoja seuraava vai f) satunnaiskatselija”. Jaottelu saattaisi aiheuttaa huvittuneisuutta, jolloin hulinoitsijoita voisikin olla yllättävän paljon. En kuitenkaan sulje täysin pois vaihtoehtoa, etteikö tätä voisi kysyä suoraan, etenkin muiden kysymysten lisänä.

Katsojat, jotka tietävät paljon yleisurheilusta, ja jotka seuraavat mielellään joko tiettyä lajia tai tietyn urheilijan suorituksia närkästyvät katsomoissa helpoiten. Närkästyjät ovat useimmiten miehiä. Närkästyminen ei kuitenkaan korreloinut merkittävästi tunteiden vapautumisen kanssa, joten ajatus hulinoitsijoista yleisurheilukatsomoissa tuntuu kaukaiselta.

12 TULOSTEN YHTEENVETO

Mistä on yleisurheiluyleisö tehty?

Nuorista naisista, vanhoista miehistä.

Maakuntalaisista, työntekijöistä.

Hyvien suoritusten ihastelijoista, perheen voimin jännittäjistä.

Yleisurheilua harrastaneista, paljon lajista tietävistä.

Niistä on yleisurheiluyleisö tehty.

Kuka? Kyselyyn vastanneissa oli hieman enemmän naisia (51 %) kuin miehiä (49 %). Naiset olivat pääsääntöisesti nuorempia kuin 44-vuotta ja miehet vanhempia kuin 45-vuotta. Vastanneet olivat hyvin koulutettuja: 27 prosenttia oli suorittanut korkeakoulututkinnon. Tämä ei kuitenkaan näy suoraan ammattitautustassa, sillä painopiste on työntekijöissä (24 %, yli 15-vuotiaat).

Kenen kanssa? Suurin osa (52 %) vastanneista oli saapunut katsomoon perheen voimin, näistä yleisimmin kuitenkin pelkän puolison kanssa (41 %). Seuraavaksi eniten paikalla oli ystävän tai ystävien kanssa saapuneita (15 %), jotka olivat ennemmin naisia kuin miehiä. Yksin tulleista, joita oli lähes yhtä paljon (12 %) kuin ystävän tai ystävien kanssa tulleita, suurin osa oli puolestaan miehiä.

Mistä? Kolmella viidestä kisapaikkakunnasta suurin osa vastanneista oli saapunut seuraamaan yleisurheilua kyseisen maakunnan alueelta. Vain Tampereella ja Lahdessa paikalle tultiin enimmäkseen kisakunnasta. Lapinlahdella oli eliittikisoista eniten muualta Suomesta, eli kisaläänin ulkopuolelta saapuneita, joita oli paikalla reilu viidennes (27 %).

Miksi? Tapahtuman urheilullisuus veti katsomoon 87 prosenttia vastanneista. Väittäjä ”haluan nähdä hyviä tuloksia / suorituksia” sai vastanneissa 32 prosenttia kannatuksen. Tapahtuman viihteellisyyden vuoksi tulleita oli 52 prosenttia ja yhteisöllisyyden vuoksi 30 prosenttia.

Yleisurheilun seuraaminen. Sekä yleisurheilun harrastamisen että siinä kilpailemisen ja yleisurheilun seuraamisen välillä on merkitsevät korrelaatiot ($p=0,01$). Muiden lajien harrastamisen ja yleisurheilun seuraamisen välillä yhteyttä ei ole, mutta muissa lajeissa kilpailemisen ja yleisurheilun seuraamisen välillä on ($p=0,01$). 41-50 prosenttia vastanneista oli ollut kyseisissä kisoissa useammin kuin kahdesti ja lähes yhtä moni (34-49 %) kertoi tulevansa katsomaan kisoja uudelleen, poikkeuksena molemmissa tapauksissa Lahden kisat (22 % ja 23 %), joissa oli ilmainen sisäänpääsy.

Urheiluyhteisöjaottelu. Kyselyyn vastanneiden perusteella yleisurheiluyhteisössä näyttäisi olevan eksperttejä, perheitä enemmän kuin kaveriporukoita, jonkin verran satunnaiskatselijoita, hyvin vähän, jos laisinkaan faneja ja hulinoitsijoita. Ekspertit ovat yleisimmin vanhempia henkilöitä, kun taas fanit nuoria tai jopa lapsia. Koska mukana oli vain yhden alle kouluikäisen vastaus, todellisuudessa nimikirjoituksia keräävien fanien osuus saattaisi olla hieman suurempi, sillä iällä ja nimikirjoitusten keräämisellä on negatiivinen korrelaatio. Satunnaiskatselijoita oli eniten ilmaisen sisäänpääsyn Lahdessa. Perheen kanssa saapuneet väittivät tulevansa yleensäkin perheporukassa, samoin kuin ystävän tai ystävien kanssa tulleet kaveriporukassa.

13 POHDINTA

13.1 Tulosten pohdinta

Alkuperäinen tarkoitukseni oli suorittaa kysely vain Lapinlahdella ja mahdollisesti Kuortaneella, jolloin olisin suorittanut itä-länsi -vertailua. Koska molemmat olisivat olleet niin kutsuttuja maaseutupaikkakuntia, olisi toisen tilalle ollut järkevää vaihtaa kaupunki. Suomen Urheiluliiton mukaantulo antoi kuitenkin mahdollisuuden kyselyn suorittamiseen kaikilla viidellä paikkakunnalla. Danielin ym. (2003, 204) mukaan markkinointitutkimuksen teossa tulisikin välttää yksittäisiä tapauksia (singel-shot studies). Vaikka kysymyksessä on enemmänkin yleisö- kuin markkinointitutkimus, on laajempi otos aina tervetullut tulosten uskottavuuden vahvistamiseksi.

Esittäessäni tuloksia, suoritin jo niin sanotusti mikrotason pohdintaa, eli mikä tai mitkä tekijät vaikuttivat juuri kyseiseen ilmiöön. Nyt vuorossa on makrotason pohdinta, eli mitä tulokset yhdessä kertovat suomalaisista yleisurheilu- ja urheiluyhteisöistä sekä suomalaisista yleensä. Pohdinnan lomassa pyrin tuomaan esiin myös markkinointinäkökulmaa: kenelle ja miten yleisurheilutapahtumaa olisi otollista markkinoida. Tapahtumamarkkinoinnin perusta on tapahtuman maine, josta puhuttaessa käytetään myös käsitteitä imago ja brandi (Vallo & Häyrinen 2008, 34-35). Brandi on tuotemerkkiin perustuva mielikuva tuotteesta tai palvelusta, tässä tapauksessa yleisurheilun eliittikisoista. Imago on puolestaan mielikuva organisaatiosta, tuotteesta tai palvelusta, tässä tapauksessa tietyn kisajärjestäjän järjestämästä yksittäisestä eliittikisasta. Maine puolestaan perustuu kokemuksiin ja mielikuviin, eli kisajärjestäjä voi parantaa mainettaan onnistuneella kisalla tai Suomen Urheiluliitto onnistuneella eliittikisakaudella. (Emt., 34-35.) Maineen, imagon ja brandin on siis syytä olla kunnossa, jotta markkinoinnille pedataan hyvät lähtökohdat, sillä pelkällä markkinoinnilla ei voida korvata huonoa mainetta, siihen tarvitaan tekoja.

”Tapahtumamarkkinointi on toimintaa, joka tavoitteellisella, vuorovaikutteisella tavalla yhdistää organisaation ja sen kohderyhmät valitun teeman ja idean ympärille tapahtumaan, joka on toiminnallinen kokonaisuus” (Vallo & Häyrynen 2008, 19). Yleisurheilun eliittikisoissa kisajärjestäjä on organisaatio, katsojat ja urheilijat kohderyhmiä ja kilpailu teema. Lisäksi mukana on vielä media, jota ei sovi unohtaa. Media luo monia mahdollisuuksia, mutta myös rajoituksia. Edellisen vuoden televisioidut ja onnistuneet kisat ovat yksi parhaista markkinointikeinoista. Kisajärjestäjän on täten syytä pitää tasoaan yllä, tai jopa nostaa sitä rahallisenkin tappion uhalla, sillä säästämällä kisojen tasossa, ei näillä markkinoilla pärjää. Yleisö menee sinne, missä on nimekkäitä urheilijoita ja laatuluokan tuloksia. Mikäli katsoja on saanut paikan päällä hyvän kokemuksen, hän kertoo siitä ystävilleen ja tutuilleen ja näin kisojen maine kiirii eteenpäin. Parhaassa tapauksessa katsoja tulee myöhemmin uudelleen ja tuo mukanaan muitakin.

Tutkimuksen tärkeimmiksi huomioiksi nousivat vastanneiden sukupuolijakauma sekä perheen tai perheenjäsenen kanssa tulleiden enemmistö. Sukupuoli noudatti tismalleen koko maan sukupuolijakaumaa (naisia 51 % ja miehiä 49 %). Perheenjäsenen tai -jäsenten kanssa tulleiden osuus oli puolestaan yllättävän suuri verrattuna esimerkiksi jalkapallon Suomen cupin finaaliin, jossa suurin osa katsojakyselyyn vastanneista oli miehiä, ja joista vain noin 26 prosenttia oli saapunut katsomoon perheensä kanssa. Nämä kaksi tekijää, sukupuoli ja katsomoseura, liittyvät toisiinsa mm. siten, että perheenjäsenen kanssa tulleista lähes puolet oli saapunut puolisonsa kanssa, jolloin molemmat sukupuolet olivat edustettuina. Se, miksi yleisurheilu on laji, jota sekä naiset että miehet saapuvat katsomaan, johtunee pitkälti siitä, että myös kentällä esiintyvät urheilijat ovat sekä naisia että miehiä. Otteluissa, joissa kaksi joukkuetta pelaa vastakkain, kentällä on vain jompaakumpaa sukupuolta, mikä heijastuu myös yleisöön. Lisäksi, yleisurheilun harrastajissa on lähes saman verran molempia sukupuolia ja aivan kuten katsojissakin, nuoremmissa enemmän naisia ja vanhemmissa miehiä. Kun tiedetään, että lajin harrastaminen on yhteydessä lajin seuraamiseen, voisi todella ajatella, että yleisö on ikään kuin urheilijoiden varjo, joka seuraa pääpiirteissään samanlaisena sivussa.

Nykyään perheet yrittävät parhaansa mukaan keksiä keinoja viettää aikaa yhdessä. Katsomokäyttäytyminen on varmasti yksi niitä syitä, mitkä tekevät yleisurheilusta perheystävällisen lajin. Yleisurheilukisoissa on hyvin harvoin tarjolla alkoholimyyntiä, jolloin humaltumisen mukanaan tuomat haittavaikutukset eivät myöskään näy katsomoissa. Yleisurheiluyhteisö ei juuri huutele törkeyksiä, joten se on ”turvallinen” paikka lasten korville. Lisäksi yleisurheilukentät ja -katsomot koetaan helposti lähestyttäväksi perheen näkökulmasta, sillä lasten-vaunujenkin kanssa kentän aidanvarrtta on helppo liikkua lasten temmeltäessä nurmikolla. Näin ainakin pienemmillä paikkakunnilla, mutta toki myös suuremmissa katsomoissa on tilaa.

Tässä yhteydessä on hyvä muistaa, että jalkapalloyleisölle puitteet ovat yleensä samanlaiset kuin yleisurheiluyhteisöllekin, sillä nämä kaksi lajia kisataan samalla kentällä, radalla ja viheriöllä. Jostain syystä jalkapallo ei kuitenkaan ole onnistunut houkuttelemaan perheitä paikalle samoissa määrin. Seurattavuuteenkaan ei voi kovin paljoa perustaa, sillä molemmissa on vahvuutensa ja heikkoutensa. Yleisurheilussa tapahtuu koko ajan niin paljon, että katsojan mielenkiinto on helppo säilyttää, mutta seuraaminen voi ajoittain olla hankalaa. Jalkapallo on helppo seurattava, mikäli seuraa vain maalien syntymistä, eikä kiinnitä huomiota tekniikka- ja taktiikkapeliin. Taktiikka onkin ominaisuus, joka yleisurheilulajeista puuttuu lähes kokonaan pitkiä juoksu- ja kävelymatkoja lukuun ottamatta.

Nuoret ikäluokat ovat enemmän jalkapallon seuraajia ja keski-ikäiset puolestaan yleisurheilun. Kysymys kuuluukin, ryhtyvätkö tällä hetkellä jalkapalloa seuraavat vanhemmiten seuraamaan yleisurheilua vai eivät? Jos eivät, tämä tarkoittaa väistämättä sitä, että yleisurheilun seuraajien määrä on laskusuhdanteissa. Nyt olisikin korkea aika tehdä jotain, jotta yleisurheilun seuraajien määrä pysyisi edes entisellään. Jotain on toki jo yritetty tehdä, kuten kesän 2007 pudotuskilpailukokeilu. Tämä ei kuitenkaan saanut kannatusta ja kokeilu lopetettiin ennen kuin se oli edes ehtinyt kunnolla alkaakaan. Miten käynee pitkien ratamatkojen mahdolliselle muutokselle, jossa häntäpään juoksijoita liputetaan radalta jokaisen juostun kierroksen jälkeen. Tällaiset kokeilut lisäävät varmasti

lajin kiinnostusta hetkellisesti ja aiheuttavat kiivasta keskustelua lajin parissa enemmän touhuavien keskuudessa, mutta se, ovatko nämä keinot oikeita katsojien houkutteluun ja lajimielenkiinnon säilyttämiseen pitkällä tähtäimellä, on toinen juttu. Tosiasia kuitenkin on, että tapahtuman urheilullisuus on katsooon tulosy numero yksi ja viihteellisyys vasta numero kaksi. Eräs kyselyyni vastannut olikin raapustanut kyselylomakkeen laitaan ”Taas SUL on unohtanut itse urheilun.” Tällä hän lienee tarkoittanut joko kyselyni useita itse urheiluun liittymättömiä kysymyksiä tai koko kyselyä. Hänen mielestään kyselyyn käytetty energia olisi voitu käyttää paremmin, jos se olisi suunnattu tapahtuman urheilullisten arvojen parantamiseen, luulisin. Viihteellisyyttä ja viihtyvyyttä ei kuitenkaan sovi unohtaa, sillä nämä tekijät yhdessä urheilullisten tekijöiden kanssa luovat tapahtumakokemuksesta miellyttävän kokonaisuuden.

Tulevalle kesälle (2008) eliittikisasarjaa on uudistettu jälleen. Vattenfall Eliittikisaksi nimetyn kisasarjan kotisivuilla kirjoitetaan: ”Tälle vuodelle sarjan keskeisimmät uudistukset ovat tiivis sarjakilpailu, merkittävä palkintopotti sekä entistä laadukkaampi tapahtumakonsepti.” (Vattenfall Eliittikisat.) Tiiviin sarjakilpailun ensimmäinen osa on 8.6. Lapualla, mutta seuraavat kolme vasta heinäkuussa ja viimeinen eli viides 3.8. Lappeenrannassa. Nämä molemmat ovat viime kesään nähden uusia eliittikisapaikkakuntia, tosin Lappeenranta on järjestänyt kisoja useana aiempina vuonna. Näiden kahden lisäksi mukana ovat Kuortane (6.7.), Joensuu (16.7.) ja Lapinlahti (20.7.). Tampere, Turku ja Lahti ovat luopuneet siis leikistä. Merkittävä palkintopotti on 30 000 euroa, mikäli urheilija voittaa sijoitus- ja tulospisteiden perusteella sekä oman lajinsa (5 000 €) että kokonaiskisan (25 000 €). Näin ollen eri lajien urheilijat, kuten mainoksessa esiintyvät Tommi Evilä ja Franz Kruger, kisaavat vastakkain. Markkinoinnin kannalta voisi olla hedelmällistä, jos mainoksessa vastakkain olisi mies- ja naisurheilija. Tällöin kävisi ilmi, ettei pelkästään eri lajien vaan myös eri sukupuolten urheilijat kisaavat vastakkain.

Kuten aiemmissakin tutkimuksissa, niin myös tässä tutkimuksessa käy ilmi, että nykyinen tai aikaisempi lajin harrastaminen on yhteydessä sen seuraamiseen. Yksi katsojamääriä tulevaisuudessakin ylläpitävä tekijä on siis harrastajamääris-

tä huolehtiminen. Suomen Urheiluliiton olisi hyvä pohtia lajin mielenkiintoa sen seurattavuuden ohella myös harrastusnäkökulmasta: miten saada lapset ja nuoret yleisurheilun pariin, kun rinnalla ovat ”trendikkäämmät” lajit kuten salibandy. Yleisesti tuntuu, että yksilölajit ovat jääneet harrastajamäärissä joukkuelajien jalkoihin. Johtuneeko tämä siitä, että yksilölajit mielletään hyvin kilpailuhenkiseksi joukkuelajeihin verrattuna. Toisaalta yksilölajeissa kilpaillaan useasti itseä vastaan, kun taas joukkuelajeissa vastassa on toinen joukkue voitettavana. Onnistumista ei siten voi mitata oman uuden ennätyksen perusteella, vain voiton perusteella.

Markkinoinnin kohteena voivat yhtä hyvin olla sekä nykyiset että potentiaaliset asiakkaat (Emt., 32). Näin ollen kisajärjestäjä voi miettiä kisaakohtaisesti kannattaako markkinointi suunnata niille ryhmille, jotka nousevat mm. tässä tutkimuksessa esiin yleisurheilun seuraajina, vai niille, jotka ovat vähemmistössä. Potentiaalia on monesti siellä, missä on käyttämätöntä maaperää. Toivon tämän tutkimuksen tuovan kisajärjestäjien tietoisuuteen ne ryhmät, jotka jo käyvät kisoissa, ja toisaalta ne ryhmät, joissa voisi olla potentiaalia. Kun kohderyhmä on valittu, on mietittävä markkinointikanavia, joilla juuri kyseiselle kohderyhmälle viesti välittyy tehokkaimmin. Suurilla paikkakunnilla paikkakuntaakohtainen markkinointi saattaa jo riittää kattamaan katsojatavoitteen, pienemmillä harvemmin. Markkinointia on siis levitettävä laajemmalle, kuten maakunnan alueelle. Mikäli paikalle halutaan lisää perheitä, tehokasta markkinointimaaperää voisi olla esimerkiksi lasten- ja nuorten urheilukisat maakunnan alueella. Kisajärjestäjän on myös syytä ajatella hetkeä, jolloin perheet ovat paikan päällä: miten heidät saadaan viihtymään niin hyvin, että he tulevat ensi vuonnakin ja levittämään kisojen mainetta eteenpäin. Hyvin onnistunut markkinointi voi kääntää selkänsä, ellei paikalle houkuteltuja asiakkaita pystytä palvelemaan riittävän hyvin. Pelkkä markkinointi ei siis riitä, vaan tarvitaan myös tekoja.

13.2 Kyselyn kokoaminen ja toteutus

Alusta lähtien tavoitteenani oli koota kysely, joka mahtuu yhdelle A4-paperille,

missä onnistuin, vaikka kysymysten määrä kasvoi loppumetreillä. Poimin kysymykset liikunnan yhteiskuntatieteiden (aiemmin liikuntahallinnon) laitoksella tehdyistä liikuntasosiologian pro gradu-töistä ja muokkasin niitä hieman omaan tarkoitukseeni soveltuviksi. Vasta jälkikäteen kuulin laitoksellamme tehdystä liikuntasuunnittelun ja -hallinnon yleisötutkimuksesta: Tapaustutkimus jalkapallon Suomen cupin finaalista Tampereella 2002. Tutkimus on selvästi laitoksemme tuorein ja olisinkin saanut siitä erittäin hyviä vinkkejä kysymysten muodostukseen. Hyödynsin jalkapalloyleisöstä tehtyä tutkimusta kuitenkin etsiessäni yleisurheilu- ja jalkapalloyleisön eroja ja yhdenmukaisuuksia tulosten käsittelyvaiheessa. Analysointivaiheessa huomasin myös, että fiksuja olisi ollut tarkistaa Tilastokeskuksen käyttämät kysymyksenasetteluformaattit etukäteen, jolloin aineistoni vertailu koko maahan olisi ollut helpompaa. Onnekseni vaihtoehdot kysymyksissäni olivat sen verran tarkkoja, että yhtenäistäminen jälkikäteen onnistui ilman suurempia hankaluuksia ja sitä kautta myös vertailu yleisurheiluyhteisön ja yleensä suomalaisten välillä mahdollistui.

Jotta sain mahdutettua kyselyn yhdelle paperiliuskalle, jouduin tinkimään johdannon pituudessa. Toisaalta minulla on omien kokemukseni ja kuulemani perusteella sellainen käsitys, ettei alkuinformointiin juuri jakseta paneutua, vaan se ohitetaan pikaisella silmäyksellä, jotta varsinaisiin kysymyksiin päästään nopeasti käsiksi ja sitä kautta kysely saadaan vietyä mahdollisimman nopeasti loppuun. Tässä mielessä siis, mitä lyhyempi ja napakampi alkuohjeistus on, sitä todennäköisemmin se luetaan kokonaan. Tinkimisen paikka oli myös kysymysten teknisessä asettelussa. Minulla ei ollut varaa jättää välirivejä kysymysten väliin ja fontti oli pieni (10), mutta fonttityyli selkeä. Kysymyksissä, joissa oli monivalinta 1-5, pisteet kysymyksen ja numeroiden välillä olisivat helpottaneet vastaamista auttamalla silmää pysymään helpommin rivillä. Kysymyksiä oli yhdestä paperista huolimatta monta (28 kappaletta), jolloin usealla vastaajalla loppui puhti kesken siinä vaiheessa, kun oli paperin kääntämisen paikka. Tai saattoihan olla, etteivät kaikki huomanneet kysymyksiä olevan molemmin puolin. Tätä pyrin kuitenkin helpottamaan taitolla; kysymyspaperi oli kolmella viimeisellä kerralla kuin nelisivuinen vihkonen, jolloin yhdellä puolella oli ensimmäinen ja viimeinen sivu ja yhdellä toinen ja kolmas.

Kysymysten määrä kasvoi aiotusta, sillä Suomen Urheiluliiton tultua pyynnöksi mukaan, he luonnollisesti halusivat sisällyttää muutaman kysymyksen omasta näkökulmastaan kyselyyn. Turvasin graduni kannalta tärkeimpien tietojen saannin sijoittamalla tällaiset kysymykset ensimmäisiksi. Kyseisiä kysymyksiä olivat mm. demografiset muuttajat (vastaus tutkimuskysymyksiini kuka ja mistä), katsomoseura (vastaus tutkimuskysymykseeni kenen kanssa), harrastustausta sekä miksi kisoja tultiin katsomaan. Totesin tosin jälkikäteen aineiston analysointivaiheessa, että kotikuntaa parempi ilmaisu olisi voinut olla asuin-kunta. Erään Tampereen kisoissa palautetun vastauspaperin mukaan vastaajan kotikunta oli Jyväskylä, mutta hän oli tullut katsomaan kisoja jalan. Todennäköisesti vastaaja oli kotoisin Jyväskylästä, mutta asui kyseisellä hetkellä Tampereella, jolloin hän tuli asunnoltaan jalan Ratinan stadionille. Toisaalta itse lapinlahtelaisena olisin voinut vastata Lapinlahden kisoissa asuinpaikakseni Jyväskylän, mutta tullessi pyörällä kisoihin, koska olisin todennäköisesti majoittunut vanhempieni luona. Minun olisi siis oikeastaan pitänyt kysyä molemmat, jottei tulkintavaikeuksia olisi ollut.

Saamieni tulosten ja tekemieni johtopäätösten perusteella, viime kesän eliittikisoissa ei ollut juurikaan faneja. En kuitenkaan kysynyt tätä suoraan esimerkiksi kysymyksellä: ”Oletko fani?” ja jatkokysymyksellä: ”Jos vastasit kyllä, oletko a) urheilufani, b) yleisurheilufani (laji?) vai c) urheilijafani (kuka on idoli?)”. Voihan olla, että olen tehnyt väärän johtopäätöksen hillitystä yleisurheiluyleisöstä, vaikka katsojien itsensä mielestä asia on toisin. Oivallinen kyselylomake tiedustelisikin sekä suoraan että piilevästi mielipideasioita. Näin esiin nousisi tiedostettu ja tiedostamaton näkökulma.

Kyselyjen jakaminen oli oma operaationsa. Tampereella minulla oli mukana kaksi avustajaa, mutta yksikin olisi riittänyt, sillä katsojat tulivat sisään yhdestä portista. Turussa sen sijaan olin yksin ja sisään-tuloportteja oli kaksi, jolloin itse olin yhdellä portilla ja toisella portilla kyselyjen jakaminen tapahtui lipunmyynnin yhteydessä. Uskon, että oma jakamiseni oli tehokkaampaa, sillä pystyin samalla avaamaan tutkimuksen tarkoitusta ja mainitsemaan arvonnasta, mikä saattoi jäädä mainitsematta lippuluukulla. Lapinlahdella olin itse niin tiiviisti

kisajärjestelyissä mukana, ettei minulla ollut aikaa kyselyille, joten värväsin itselleni avustajan. Hän otti kyselyjä vastaan, mutta jakaminen sen sijaan tapahtui ilmaisten kisaohjelmalehtisten välissä. Idea oli hyvä, mutta toteutus huono, sillä kuuluttaja ei maininnut kyselystä riittävä usein, jotta katsojat olisivat löytäneet sen lehdykän välistä. Lahdessa mukanani oli yksi apulainen. Koska Lahden kisoihin ei ollut pääsymaksua, eivät sisääntuloportitkaan olleet käytössä, jolloin tehokkaaseen jakamiseen olisi tarvittu ainakin kolme lisää, jotta joka stadionin ympärys olisi tullut miehitettyä. Kuortaneella apunani oli kaksi henkilöä, jotka kiersivät katsomoja, sillä aikataulusta poiketen aamupäivällä pidetty naisten keihäs oli kerännyt katsomoon jo aimo joukon katsojia ennen kuin olimme edes paikalla. Itse keskityin jakamaan kyselyä vielä sisään tuleville ihmisille. Otantamenetelmä oli satunnainen. Arvonta motivoi varmasti monia ottamaan kyselyn vastaan, mutta joukossa oli myös henkilöitä, jotka halusivat auttaa tutkimustyötä, varsinkin kun kuulivat kyseessä olevan pro gradu -tutkielman. Mielenkiintoinen kysymys olisikin ollut: ”Miksi vastasit tähän kyselyyn?”.

Tampereen kisat toimivat ikään kuin pilottina, sillä käydessäni läpi Tampereen vastauksia, huomasin joitakin korjausta vaativia kohtia. Suurin muutos tapahtui kysymykselle ”Tulin katsomaan, koska”. Tampereella vastausvaihtoehdot olivat a-i ja jokaiselle vaihtoehdot 1-5 (1 = ei kuvaa lainkaan, 5 = kuvaa täysin). Turussa, Lapinlahdella, Lahdessa ja Kuortaneella vaihtoehdot olivat edelleen samat, mutta näistä ympyröitiin sopivimmat, koska jo Tampereella osa oli vastannut näin ja totesin sen itsekin järkevämmäksi muodoksi. Lapinlahdella mukaan tuli kysymys ”Kuka oli kiinnostavin urheilija?”. Tämä lisäys oli täysin kisajärjestäjän mielenkiinnon huomioonottamista, eikä siten vaikuttanut graduuni mitenkään.

SUL:n tavoitteena oli lanseerata kesän aikana kenttälajiuudistus ja toteuttaa se jokaisessa eliittikisassa. Lanseeraus tapahtui ensimmäisen kisan sijaan toisessa jääden myös viimeiseksi. Turussa niin kutsuttu knock out -kisa käytiin miesten kuulantyyönössä. Lapinlahdella kisa piti toteuttaa miesten keihäänheitossa, mutta toisin kävi. Koska Lapinlahden kisat ovat Euroopan yleisurheiluliiton (EAA) kisat, paikalla on aina EAA-tarkkailija, joka pitää huolen, että kisat käy-

dään sääntöjen mukaisissa olosuhteissa ja sääntöjen mukaan. EAA ei hyväksynyt knock out -kisaa. Uudesta pudotuskisasta käyty negatiivissävyinen keskustelu Turun kisojen jälkeen johti siihen, ettei kisaa kokeiltu enää Lahdessa eikä Kuortaneella. Koska päätökset knock out -kisan poisjättämisestä tulivat minulle aivan viime tingassa, jäi kysymys sekä Lapinlahden että Kuortaneen kyselyyn.

13.3 Jatkotutkimusehdotukset

Yleisökyselyä suorittavan on ensinnäkin tehtävä kysymysvalinnat ja vastausvaihtoehdot tarkasti. Toivon, että tutkimukseni toimii apuna yleisötutkimuksen tekoa suunnitteleville. Tämän vuoksi kyselylomaketta koskeva pohdinta on juurta jaksan tehty. Tärkeitä huomioita ovat Tilastokeskuksen tilastojen esitysmuodot, jotta vertailu suomalaiseen väestöön yleensä, onnistuu mutkitta. Samoin, jos vertailua haluaa suorittaa jonkin mahdollisen muun vertailtavan tutkimuksen tuloksiin.

Jatkotutkimusta kaivataan ensinnäkin yleisurheiluyhteisön saralla ja toisekseen kokonaisuudessa urheiluyhteisön saralla. Uudistetun Vattenfall Eliittikisasarjan katsojille voisi suunnata uuden kyselyn ja verrata siitä saatavia tuloksia tämän tutkimuksen tuloksiin. Vertailun voisi suorittaa vaikka jo tulevana kesänä tai esimerkiksi viiden vuoden kuluttua. Mielenkiintoista olisi myös vertailla esimerkiksi Suomen mestaruus eli Kalevan kisoissa ja nykyisissä Vattenfall Eliittikisoissa kävijöitä. Onko heillä kenties erilaiset odotukset kisoihin tullessaan: halutaanko nähdä hyviä tuloksia vai tiukkaa kilpailua vai tietyn urheilijan voitettavan. Myös Ruotsiottelu olisi mainio vertailukohde. Urheiluyhteisötutkimuksessa on mielestäni viime aikoina keskitytty jopa liiaksi faniuden ja huliganismin tutkimiseen. Perinteinen yleisöprofiilitutkimus on jäänyt taka-alalle, jolloin lajien työkalut yleisöviihtyvyyden parantamiseen jäävät vaillinaisiksi.

LÄHTEET

Kirjalliset lähteet

Abercrombie, N. & Longhurst, B. 1998, Audiences: A sociological theory of performance and imagination. London-Thousand Oaks-New Delhi: Sage Publications.

Bahtin, M. 1995. Francois Rabelais: keskiajan ja renessanssin nauru. Suom. T. Laine, P. Nieminen & E. Salo. Helsinki:Like Ltd.

Berg, P. 2005. miten se meitä liikuttaa? – Suomalaisten liikunta- ja urheiluharrastukset 1981-2002. Teoksessa Liikkanen, M., Hanifi, R. & Hannula, U. (toim.) Yksilöllisiä valintoja, kulttuurin pysyvyyttä: vapaa-ajan muutokset 1981–2002. Helsinki: Tilastokeskus. 135-168.

Bourdieu, P. 1985. Miten ollaan urheilullisia? Teoksessa Bourdieu: Sosiologian kysymyksiä. Suom. J.P. Roos. Jyväskylä: Gummerrus Oy.152-168.

Crawford, G. 2005. Consuming sport: fans, sport and culture. Oxon, USA: Routledge.

Eco, U. 1985. Urheilullista jutustelua. Teoksessa Eco: Matka arkipäivän epätoollisuuteen. Juva: WSOY:n graafiset laitokset, 202–208.

Eichberg, H. 2007. Changes in sport sociology and challenges for the future. Teoksessa Itkonen, H., Samikangas, A-K. & McEvoy, E. The changing role of public, civic and private sectors in sport culture. Jyväskylä: Kopijyvä Oy. 16-27.

Eichberg, H. 1987. Urheilu ja nauru. Teoksessa Liikuntaa harjoittavat ruumiit. Jyväskylä Gummerrus Oy. 129-141.

Funk, D.C., Mahony, D.F. & Havitz, M.E. (2003). Sport Consumer Behavior: Assessment and Direction. *Sport Marketing Quarterly* 4, 200-205.

Guttman, A. 1986. *Sports spectators*. New York: Columbia University Press.

Heinilä, K. 2000. Mikä on urheilun viihteellinen merkitys? Teoksessa *Liikunnan ja kansanterveyden julkaisuja 124 (toim.): Haasteena huomisen hyvinvointi – Miten liikunta lisää mahdollisuuksia? Liikunnan yhteiskuntatieteellinen perustelu II, Tutkimuskatsaus*. Jyväskylä: PainoPorras Oy. 287–307.

Heinonen, H. 2005. *Jalkapallon lumo. Tutkimus suomalaisesta Everton-faniudesta*. Jyväskylä: Gummerrus Kirjapaino Oy. 241-246.

Heinonen, H. 2004a. *Hulluna urheilusta – penkkiurheilu ja fanius tutkimuskohteena*. Teoksessa Ilmanen, K. *Pelit ja kentät – kirjoituksia liikunnasta ja urheilusta*. Tampere: Domus Offset, 231-247.

Heinonen, H. 2004b. *Urheiluyleisöt ja fanit elämisyhteiskunnassa: käsitteellisiä pelivälineitä*. *Liikunta & Tiede*. 6, 96-100.

Heinonen, H & Godenhjelm, P. (2000). *Ohranjyvä silmässä – suomalaiset urheiluyleisöt ja alkoholi*. Jyväskylä: Kopijyvä Oy.

Koponen, J & Rainesalo, S. (1995). *Penkkiurheilijan muotokuva. Suomalaisen jääkiekkoyleisön rakenne, viihdetarkoitukset ja katsomokäyttäytyminen*. Jyväskylän yliopisto. *Liikuntasosiologian pro gradu – tutkielma*.

Koski, P. & Latonen, H. (1999). *Jalkapallo yleisölajina*. Jyväskylän yliopisto. *Liikunnan kehittämiskeskus 2/1999*. 48–53.

Koski, P. 1998. *Hiipuuko hiihto, uupuuko yleisurheilu. Penkkiurheilu ei ole perinnelaji*. *Liikunta & Tiede*, 1, 4-7.

Kuokkanen, A. 2006. Kisat yleisötapahtumana: Yleisön rakenne ja kisavierailuun vaikuttaneet tekijät. Teoksessa Nylund, M., Laakso, S. & Ojajärvi, S. (toim.) *Urheilu, maine ja raha*. Tampere: Tammer-Paino Oy. 17–32.

Liikkanen, M. 2005. Yleisönä – kodin ulkopuolella ja kotona. Teoksessa Liikkanen, M., Hanifi, R. & Hannula, U. (toim.) *Yksilöllisiä valintoja, kulttuurin pysyvyyttä: vapaa-ajan muutokset 1981–2002*. Helsinki: Tilastokeskus. 65–100.

Mattila, A. 1991. Amerikkalainen jalkapallo penkkiurheiluviihteenä. Jyväskylän yliopisto. Liikuntatieteiden laitos. Pro gradu – tutkielma.

Mustikkamaa, U. 1973. Jyväskylän Kirin ja Jyväskylän Lohen pesäpalloyleisöjen alueellinen ja sosiaalinen rakenne. Jyväskylän yliopisto. Liikuntatieteiden laitos. Pro gradu – tutkielma.

Nylund, M. 2006. Suur tapahtuman kotiyleisöt: MM-kisat, kaupunkilaiset ja kansalaiset. Teoksessa Nylund, M., Laakso, S. & Ojajärvi, S. (toim.) *Urheilu, maine ja raha*. Tampere: Tammer-Paino Oy. 35–45.

Ojala, T. & Viinikainen, S. (1992). Koripalloyleisön rakenne, motiivit ja moraali. Jyväskylän yliopisto. Liikuntatieteiden laitos. Pro gradu – tutkielma.

Rasila, S. & Salasuo J. (2002). Tapaustutkimus jalkapallon Suomen Cupin finaalista Tampereella 2001. Jyväskylän yliopisto. Liikuntatieteiden laitos. Pro gradu -tutkielma.

Suuri kansallinen liikuntatutkimus 2001–2002. 2002. SLU julkaisusarja 05.

Thrane, C. 2001. Sport spectators in Scandinavia, A class phenomenon? *International review for the sociology of sport*. 2, 149-163.

Tiihonen, A. 1992. Katsomon kuolema. Teoksessa Sironen, E., Tiihonen A. & Veijola S.: *Urheilukirja*. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy. 117–128.

Vallo, H. & Häyrinen, E. (2008). Tapahtuma on tilaisuus: tapahtumamarkkinointi ja tapahtuman järjestäminen. Tallinna: AS Pakett.

Vähämäki, J. 2000. 2000-luvun elämä yleisön varjossa. Teoksessa Hoikkala, T. & Roos, J.P. (toim.) 2000-luvun elämä: sosiologisia teorioita vuosituhanen vaihteesta. Tampere: Tammer-Paino, 112-131.

Internetlähteet

Sponsor Navigator 2007. Saatavilla www-muodossa <URL: <http://www.sul.fi/YleisurheiluNavigator2007.ppt>> (luettu 23.5.2007).

Taloustutkimus 2004. www.taloustutkimus.fi, kirjoita hakukenttään Taloustutkimus 2004, jolloin hakutuloksiin tulee artikkeli: Alppihiihto arvostetuin urheilulaji. Luettu 21.2.2007.

Kuokkanen, A. & Nylund, M. (2005). Suomalaisten suhtautuminen yleisurheilun MM-kilpailuihin. Helsingin kaupungin tietokeskuksen verkkojulkaisuja, 35. Saatavilla www-muodossa <URL: http://www.hel2.fi/tietokeskus/julkaisut/pdf/05_10_03_Nylund_vj35.pdf> (luettu 28.4.2007).

Tilastokeskus 2008. Saatavilla www-muodossa <URL: http://www.tilastokeskus.fi/tup/suoluk/suoluk_vaesto.html> (luettu 2.5.2008).

Turtiainen, R. 2005. Penkkiurheilijasta virtuaaliurheilijaksi. Digitalisoitua urheilun kuluttaminen. Turun yliopisto. Kulttuurituotannon ja maisemantutkimuksen laitos. Pro gradu -tutkielma. Saatavilla www-muodossa: <URL: <http://vanha.hum.utu.fi/satakunta/tutkimus/opinnaytteet/112.pdf>> (luettu 10.2.2008).

Vattenfall Eliittikisat. Saatavilla www-muodossa: <URL: <http://www.vattenfallieliittikisat.fi>> (luettu 14.5.2008).

Yleisurheilun eliittikisat. Saatavilla www-muodossa: <URL: <http://www.eliittikisat.com>> (luettu 9.2.2008).

Muut lähteet

SUL: Suomen Urheiluliitto, Mika Muukka. Henkilökohtainen tiedoksianto 4.4.2008.

LIITE 1 KYSELYLOMAKE

SUOMEN URHEILULIITTO

Hei yleisurheilun seuraaja!

Tämän kyselyn tarkoituksena on selvittää kuka, mistä ja miksi on tullut seuraamaan yleisurheilun eliittikisoja ja siten parantaa tapahtuman markkinointia. Lisäksi kartoitamme kisojen herättämiä mielikuvia. Vastaaminen vie vajaat 10 minuuttia. Tutkimuksen onnistumisen kannalta on äärimmäisen tärkeää, että vastaatte jatkaiseen kysymykseen. Vastaukset käsitellään luottamuksellisesti ja nimettöminä. **Palauttamalla lomakkeen kisapaikalla sijaitsevaan Suomi-tuotteiden fanimyyntipisteeseen, osallistutte fanituotepaketin arvontaan!** Yhteystiedot arvontaa varten kerätään palautuksen yhteydessä. Onnea arvontaan ja kiitos jo etukäteen vastauksestanne!

Kiittäen,
Jaana Mähönen
Liikuntatieteiden kandidaatti

Jari Töykkä
Markkinointijohtaja, SUL

1. sukupuoli
  - a. nainen
  - b. mies
2. Ikä _____ vuotta
3. Siviilisäätö:
  - a. naimaton
  - b. avo-/avioliitossa (alleviivaa kumpi)
  - c. eronnut / leski (alleviivaa kumpi)
4. Kotikunta _____
5. Koulutus
  - a. kansa-, keski- tai peruskoulu
  - b. ammattikoulu / muu ammatillinen koulutus
  - c. ylioppilastutkinto
  - d. opistoaste
  - e. ammattikorkeakoulu
  - f. alempi korkeakoulututkinto
  - g. ylempi korkeakoulututkinto
6. Ammattiasema
  - a. maanviljelijä
  - b. yrittäjä
  - c. johtaja tai ylempi toimihenkilö
  - d. alempi toimihenkilö
  - e. työntekijä
  - f. opiskelija
  - g. eläkeläinen
  - h. muu, mikä _____
7. Kenen kanssa tulitte katsomaan kilpailuja?
  - a. yksin
  - b. perheenjäsenen, kenen _____
  - c. sukulaisen, kenen _____
  - d. ystävän / seurustelukumppanin (alleviivaa kumpi)

- e. seuran/yhteisön/yrityksen mukana (alleviivaa mikä)
f. jonkun muun, kenellä _____
8. Mistä saitte tiedon kilpailuista
a. julisteesta
b. lehdestä
c. radiosta
d. televisiosta
e. internetistä
f. tutulta
g. jostain muualta, mistä _____
9. Mitä mieltä olette kisojen ennakkomainonnasta ja -tiedottamisesta?
a. erinomainen
b. hyvä
c. kohtalainen
d. huono
10. Käyn katsomassa pääsymaksullisia yleisurheilukisoja paikanpäällä
a. harvemmin kuin kerran vuodessa
b. kerran vuodessa
c. 2-4 kertaa vuodessa
d. 5 kertaa tai useammin
11. Käyn katsomassa muita pääsymaksullisia urheilukisoja paikanpäällä
a. harvemmin kuin kerran vuodessa
b. kerran vuodessa
c. 2-4 kertaa vuodessa
d. 5 kertaa tai useammin
12. Oletteko aikaisemmin käynyt katsomassa näitä eliittikisoja?
a. en
b. yhden kerran
c. kaksi kertaa
d. useammin
13. Aiotteko tulla katsomaan tulevaisuudessa?
a. varmasti
b. melko varmasti
c. ehkä
d. en
14. Kuinka paljon seuraatte yleisurheilua kaiken kaikkiaan?
a. erittäin paljon
b. paljon
c. jonkin verran
d. en yhtään
15. Harrastan / olen harrastanut yleisurheilua
a. nykyisin
b. aikaisemmin
c. en koskaan
16. Kilpaillen / olen kilpaillut yleisurheilussa
a. piiritasolla
b. kansallisella tasolla
c. kansainvälisellä tasolla
d. en ole kilpaillut
17. Harrastan / olen harrastanut muita lajeja
a. nykyisin, mitä? _____

- b. aiemmin, mitä? _____
c. en koskaan

18. Kilpailen / olen kilpaillut muissa lajeissa

- a. piiritasolla, missä lajissa? _____
b. kansallisella tasolla, missä? _____
c. kansainvälisellä tasolla, missä? _____
d. en ole kilpaillut

19. Tulen katsomaan, koska

- a. haluan tavata ystäviä ja tuttuja
b. täällä voin antaa tunteitteni vapautua
c. haluan rentoutua / virkistyä
d. haluan kokea jotain jännittävää
e. haluan nähdä hyviä tuloksia / suorituksia
f. haluan nähdä tiettyjä urheilijoita
g. katsojat luovat täällä tunnelman
h. haluan olla siellä, missä tapahtuu
i. sain vapaalipun

20. Miten nämä väittämät kuvaavat sinua yleisurheilun seuraajana (1 = ei kuvaa laisinkaan, 5 = kuvaa täysin)

a. tiedän eri yleisurheilulajien Suomen, Euroopan ja maailman ennätyksiä	1	2	3	4	5
b. tunnistan useita suomalaisia ja ulkomaalaisia huippu-urheilijoita	1	2	3	4	5
c. käyn seuraamassa tiettyä lajia	1	2	3	4	5
d. käyn seuraamassa tietyn / tiettyjen urheilijoiden suorituksia	1	2	3	4	5
e. närkeästyin, jos kisa-aikataulu ei pidä	1	2	3	4	5
f. närkeästyin, jos kisajärjestelyt tökkivät	1	2	3	4	5
g. seuraan kisoja mieluummin yksin kuin perheen tai ystävien kanssa	1	2	3	4	5
h. tulen katsomaan kisoja yleensä perheen kanssa	1	2	3	4	5
i. tulen katsomaan kisoja yleensä ystävien kanssa	1	2	3	4	5
j. kerään paljon nimikirjoituksia	1	2	3	4	5

21. Miten arvioisit seuraavia kisojen osa-alueita (1 = huono, 5 = hyvä)

a. kisatunnelma	1	2	3	4	5
b. kisojen seurattavuus	1	2	3	4	5
c. kuulutukset	1	2	3	4	5
d. äänentoisto/musiikki	1	2	3	4	5
e. tulospalvelu	1	2	3	4	5
f. lipunmyynti	1	2	3	4	5
g. yleisötilat	1	2	3	4	5
h. ravintolatilat	1	2	3	4	5
i. palvelutaso	1	2	3	4	5
j. fanituotteet	1	2	3	4	5

22. Mitä fanituotteita haluaisitte valikoimaan? _____

23. Mitä mieltä olette uudesta kenttälajien pudotuskilpailusta (laji)?

- a. erittäin mielenkiintoinen uusi kilpailumuoto
b. melko mielenkiintoinen uusi kilpailumuoto

- c. ei kovin hyvä uudistus
- d. täysin epäonnistunut uudistus
- e. en huomannut kisoissa olevan pudotuskilpailua

24. Uuden pudotuskilpailun seuraaminen oli

- a. erittäin helppoa
- b. melko helppoa
- c. melko vaikeaa
- d. erittäin vaikeaa
- e. en pystynyt seuraamaan lainkaan, koska _____

25. Miten seuraavat kohdat kuvaavat mielestänne kisoja? (1 = huono, 5 = hyvä)

a. kansainvälinen huippu-urheilutapahtuma	1	2	3	4	5
b. imagoltaan vahva paikallinen urheilutapahtuma	1	2	3	4	5
c. yleisurheilun yksi kotimainen merkkitapahtuma	1	2	3	4	5
d. korkealaatuinen tapahtuma	1	2	3	4	5
e. dynaaminen ja vauhdikas	1	2	3	4	5
f. mielenkiintoinen	1	2	3	4	5
g. hyvää urheiluviihdettä	1	2	3	4	5

26. Tapahtuma oli kaiken kaikkiaan?

- a. erinomainen
- b. hyvä
- c. kohtalainen
- d. huono

27. Kuka oli kiinnostavin urheilija? _____

28. Mitkä seuraavista yrityksistä ovat mielestänne kisojen yhteistyökumppaneita? (Ympyröi)

- a. Peugeot
- b. If
- c. Nike
- d. Veikkaus
- e. Toshiba
- f. Rautia
- g. Intersport
- h. Sampo
- i. Viking Line
- j. Mobilat
- k. Toyota
- l. Pohjola

LIITE 2 KATSOJIEN KOTIKUNNAT: KARTTAJAKO

